

Paraules del president Miquel Coll i Alentorn

**Paraules del president
Miquel Coll i Alentorn**

Paraules del president Miquel Coll i Alentorn

Recull d'intervencions
i textos presidencials
produïts durant la
II Legislatura

Publicacions del Parlament de Catalunya
Barcelona, 2000

BIBLIOTECA DE CATALUNYA. DADES CIP

Coll i Alentorn, Miquel

Paraules del President Miquel Coll i Alentorn : recull d'intervencions i textos presidencials produïts durant la II Legislatura. -

(Testimonis parlamentaris ; 7)

ISBN 84-393-5291-3

I. Catalunya. Parlament II. Títol III. Col·lecció: Testimonis parlamentaris ; 7

1. Catalunya. Parlament - Història - S. xx - Fonts 2. Discursos de circumstància - Catalunya 3. Discursos catalans

32Coll i Alentorn, Miquel(042)

Fotografia interior: Francesc Català-Roca

Fotografies coberta: Francesc Català-Roca (dalt) i Eloi Bonjoch (baix)

Disseny gràfic: O3 BCN Packagers, SL, Barcelona

© Publicacions del Parlament de Catalunya, 2000

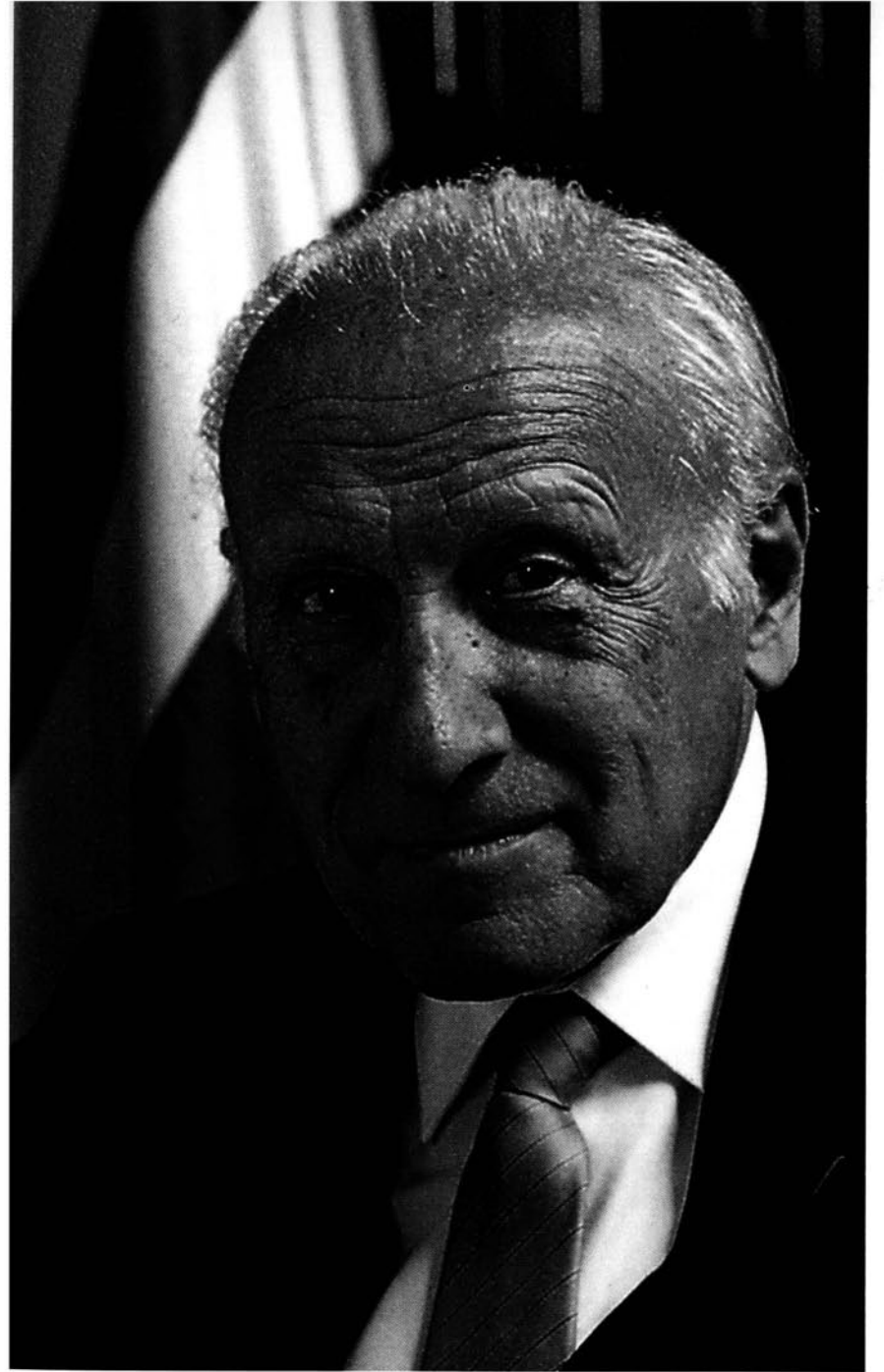
Primera edició, desembre del 2000 (edició núm. 104)

Tiratge: 1.500 exemplars

ISBN: 84-3935291-3

Dipòsit legal: B-51211-2000

Imprès a Gràfiques Ibèria, SA, Barcelona

Aquesta publicació respon a un encàrrec del president del Parlament, M. H. Sr. Joan Rigol, d'iniciar una col·lecció de textos parlamentaris que reculli els discursos pronunciats pels presidents del Parlament en les diferents legislatures.

Les intervencions i altres textos s'han aplegat en quatre grans blocs. El primer i més rellevant és constituït pels discursos pronunciats al saló de sessions, des de la funció institucional de la presidència del Parlament. El segon bloc és constituït pels discursos pronunciats en ocasió de visites institucionals al Parlament de Catalunya, o de presidir delegacions parlamentàries, en visita oficial, o bé qualsevol intervenció oficial, de la qual n'hagi quedat constància escrita, en actes institucionals al Palau del Parlament. El tercer bloc comprèn les paraules institucionals pronunciades fora del Palau del Parlament, en la condició de president. El quart i darrer bloc inclou els escrits, els pròlegs i els articles de rellevància institucional, signats també en la condició de president del Parlament. En el cas del president Coll, s'han aplegat també, en un primer apèndix, els discursos en ocasió de la concessió de la Medalla d'Or de la Generalitat i de la Medalla d'Or de la Ciutat de Barcelona, i finalment en un segon apèndix, la referència, al Diari de Sessions, de la comunicació del traspàs, i la necrològica pronunciada en la seva memòria.

Per donar més interès i coherència al recull dels textos oficials es va considerar convenient d'encapçalar-lo amb una memòria personal del propi autor, referida a la seva funció i la seva tasca durant el temps en què exercí la presidència del Parlament. En el cas del president Coll, aquesta memòria personal ha estat substituïda per una presentació de la figura i de la vida política de Miquel Coll i Alentorn feta, amb rigor i saviesa, per l'historiador Hilari Raguer.

Si bé les Obres Completes de Miquel Coll i Alentorn han estat publicades acuradament per les Edicions de l'Abadia de Montserrat i Curial Edicions, no sempre ha estat una tasca fàcil seleccionar i trobar els documents que havien de figu-

rar en la present obra. No he tingut problema a aplegar els discursos recollits al Diari de Sessions del Parlament. Ha estat més complexa la tasca de recollir les altres publicacions i intervencions, malgrat l'amor del president Coll als papers i la seva tendència a deixar constància escrita de la major part de les seves intervencions. La tria s'ha fet fonamentalment des de criteris polítics parlamentaris. L'obra, per tant, no recull l'activitat de Miquel Coll i Alentorn com a historiador, la feta en el poc temps que li deixaven les seves responsabilitats institucionals en la Presidència del Parlament; només es recull, excepcionalment, quan queda reflectida en discursos o intervencions fetes des de la seva alta magistratura. En canvi, s'ha procurat, en la mesura del possible, recollir totes les intervencions que tenien rellevància política o cívica i ciutadana. En el cas del president Coll, aquesta tasca ha estat facilitada per la vocació que hem dit de guardar papers; malgrat tot, hi ha discursos i intervencions que han quedat sense datar.

El president Coll acostumava a manscriure els seus discursos, les seves intervencions i els seus articles, que després eren passats i transcrits fidelment a màquina per Emília Solà, Núria Malagelada i Cristina Oliva, funcionàries del Gabinet de la Presidència del Parlament de Catalunya. Els manuscrits i la versió mecanografiada eren guardats amb diligència per la cap del gabinet Montserrat Serrallonga. Tot aquest material ha estat posat generosament a la disposició del Parlament de Catalunya pels hereus, els fills i les filles, de Miquel Coll i Alentorn. A tots ells la nostra més sincera i expressiva gratitud. Finalment, la preparació editorial d'aquest llibre ha estat responsabilitat del Departament d'Edicions del Parlament.

La tasca de l'editor és penyora de fidelitat i gratitud a la persona que, en circumstàncies tan apassionants com complexes, em permeté d'acompanyar-lo en les seves responsabilitats en la direcció i el servei de la més alta institució de Catalunya.

S'ha procurat que l'edició veiés la llum pública en l'ocasió del desè aniversari del seu traspàs.

Palau del Parlament, 6 d'octubre de 2000

Ismael E. Pitarch

Lletrat Major

Contingut

Introducció	17
Miquel Coll i Alentorn, president del Parlament per Hilari Ragner	19
 I. Discursos al Saló de Sessions	61
Obertura de la legislatura	63
Presa de possessió	64
Solemne salutació institucional amb motiu de la visita de Ses Majestats el Rei Joan Carles I i la Reina Sofia al Palau del Parlament	66
Aniversari de la primera reunió de l'Assemblea de Catalunya	69
Solidaritat amb el poble de Xile en la lluita per les llibertats i la democràcia	70
Commemoracions	71
Trentè aniversari de la signatura del Tractat de Roma	73
Atemptat terrorista d'ETA a Hipercor	74
Cloenda de la II Legislatura del Parlament de Catalunya	76
 II. Delegacions i visites institucionals	81
Visita al Parlament de Sicília	83
Visita al Parlament del Rin del Nord-Westfàlia	87
Visita al Parlament del Quebec	91
Visita al Parlament de Baden-Württemberg	93

III. Paraules institucionals fora del Palau del Parlament	97
Emissió per Ràdio Miramar	99
La Catalunya de demà	101
Catalunya cap endavant	104
Diada nacionalista del Pi de les Tres Branques, al Berguedà	107
La vida i l'obra d'Enric Prat de la Riba. Una visió general	111
Festa literària de Vallgorguina	124
Inauguració del mausoleu de Lluís Companys	127
Euzkadi i Catalunya	130
Tona, ciutat gegantera	141
Mil·lenari de la independència de Catalunya	143
Paraules a l'Institut Català de Cooperació Iberoamericana	145
Cloenda del Congrés Marista d'Educació	148
Els deures cívics dels cristians	155
 IV. Pròlegs i altres escrits	 163
Pròleg del fullet <i>El Parlament de Catalunya</i>	165
Presentació del llibre <i>Legislatura 1980-1984</i>	169
La tasca del Parlament de Catalunya	173
Prefaci del llibre <i>El Parlament de Catalunya</i>	176
Pròleg del recull legislatiu de la Generalitat de Catalunya	178
Felicitació nadalenca	181
Una missió a complir	183
Joaquín Ruiz-Giménez. La autoridad moral de un hombre justo	185
Entre Prat de la Riba y Torras i Bages	187
 Apèndix I. Altres discursos i intervencions	 189
Discurs de gràcies per la Medalla d'Or de la Generalitat	191
Discurs de gràcies per la Medalla d'Or de la Ciutat	195

Apèndix II. El traspàs del M. H. Sr. Miquel Coll i Alentorn	199
Comunicació del traspàs	201
Necrològica	202
 Apèndix III. Dades sobre la II legislatura	 219
Elecció del president del Parlament	221
Elecció i composició de la Mesa del Parlament	222
Nombre de sessions tingudes per la Mesa	223
Constitució i composició de la Junta de Portaveus	224
Nombre de sessions tingudes per la Junta de Portaveus	226
Composició del Ple per grups parlamentaris	227
Temps de treball en el Ple	228
Resum de treballs del Ple	229

Miquel Coll i Alentorn

president del Parlament

La família i els estudis

Miquel Coll i Alentorn va néixer el 12 de maig de 1904 a Barcelona, segon fill d'una família de classe mitjana, al número 13 del cèntric carrer de Fontanella. El seu pare, Josep Coll i Bofill, metge, exercia la medicina general i alhora era otorinolaringòleg, i tenia aleshores trenta-quatre anys. La seva mare, Josefina Alentorn i Borés, en tenia vint-i-vuit. Més tard, el 1911, el domicili i el consultori mèdic es van traslladar al número 22 del carrer de Roger de Llúria.

Als tres anys havia començat a anar al Col·legi de les Religioses de l'Infant Jesús, més conegudes per la denominació de Dames Negres, instal·lat a la cantonada del passeig de Gràcia amb el carrer del Consell de Cent. El curs 1911-1912 va passar al col·legi que els Escolapis, després de la crema del col·legi de la ronda de Sant Antoni l'any 1909, durant la Setmana Tràgica, havien instal·lat provisionalment al capdavall del passeig de Gràcia, i que el curs següent ja es va establir al carrer de la Diputació, entre passeig de Gràcia i Pau Claris. En aquest col·legi de Diputació va seguir la primària i, després de passar el 1914 l'ingrés al batxillerat, hi va cursar els sis anys que aleshores tenien aquests estudis secundaris. A quart de batxillerat va tenir de professor de preceptiva literària Joaquim Balcells, que més tard tindria un gran paper a la Universitat Autònoma i a la Fundació Bernat Metge, i a cinquè li va fer classes d'història de la literatura Duran d'Ocon, que esdevindria procurador general de la Catalunya autònoma.

Acabat el batxillerat als setze anys, va escollir d'estudiar per enginyer d'indústries tèxtils, a l'Escola de Terrassa, ja que pensava que aquesta carrera tenia molta sortida a Catalunya, malgrat la recança

del seu pare, que l'hauria volgut metge, com ell. Va perdre el pare el 1924 i la mare el 1925. Abans d'acabar la carrera, durant l'últim curs, ja havia començat a treballar, fent classes en una escola d'arts i oficis que un dels seus professors de Terrassa, Daniel Blanxart, que el tenia per deixeble predilecte, havia fundat i dirigia a Olesa de Montserrat. En la seva actuació professional d'enginyer tèxtil va arribar a ser director de l'empresa Hilaturas del Segre, instal·lada a Artesa de Segre però amb oficines al carrer de Bergara de Barcelona. Entre els papers que la família Coll conserva, el seu biògraf, Albert Balcells, ha trobat les actes del Consell de les Indústries Tèxtils de Catalunya durant la Guerra Civil, i ha descobert que Coll, un cop collectivitzada l'empresa que dirigia, va formar part del Comitè Executiu d'aquell Consell, creat per la Generalitat el 1937. Tot i que era conseller d'Economia, el comunista Comorera va nomenar un home d'Unió Democràtica per formar part d'aquell Consell.

Simultàniament amb els seus estudis tècnics, però sobretot quan ja treballava, Coll i Alentorn es va interessar pels estudis de literatura i d'història catalanes. Ja durant el batxillerat havia demanat als escolapis que organitzessin una visita a la Biblioteca de Catalunya i a l'Oficina Lexicogràfica de l'Institut d'Estudis Catalans. En aquesta Oficina hi col·laborava mossèn Griera, que era el capellà del Col·legi de les Dames Negres i que hi havia portat les alumnes dels darrers cursos, entre les quals hi havia una germana de Miquel Coll, Josefina, que en explicar-li el que havien vist li va desvetllar l'interès. Essent ja enginyer, es va fer un pla sistemàtic de lectures d'història i literatura catalanes, sobretot medievals i particularment, com ell explicava, sobre «historiografia i llegendari», camp en el qual obtindria algun èxit espectacular. Com que la formació autodidacta li semblava imperfecta, es va inscriure als cursos sistemàtics d'història literària de Catalunya que Jordi Rubió i Balaguer professava als Estudis Universitaris Catalans, i als de llengua catalana que a la mateixa institució feia un altre enginyer, el gran restaurador i normalitzador de la nostra llengua, Pompeu Fabra.

Pel que fa al treball de Coll i Alentorn com a historiador, Albert Balcells, a la llum no sols de la bibliografia ja coneguda, sinó també de la documentació existent en l'arxiu familiar, el col·loca encertadament en el context de la seva generació: la segona generació de l'Institut d'Estudis Catalans, que Balcells anomena «generació neonoucentista», la dels deixebles de la generació del 1917, que va continuar la tasca dels fundadors de l'Institut d'Estudis Catalans. Balcells ens explica la relació que Coll va tenir amb Rubió i Balaguer i amb Ferran Soldevila, i l'alta estima que aquests dos historiadors li tenien. Balcells estudia també les gestions de Coll, durant el franquisme, per reconstruir l'Institut d'Estudis Catalans amb la seva Secció Històrica.

El polític

Si tenim en compte la base cultural sobre la qual es fonamenta el nacionalisme català, no ens ha d'estranyar que aquests estudis històrics i literaris desemboquessin en una convicció nacionalista. Van contribuir a reforçar-la algunes lectures més específiques, entre les quals, segons explicava ell mateix, destaquen les quatre grans cròniques històriques, que algú ha anomenat els quatre evangelis de la nostra pàtria, *La nacionalitat catalana*, de Prat de la Riba, la revista *L'Estevet*, de la qual Carrasco i Formiguera era el factòtum, i el diari *La Publicitat*, que expressava el pensament d'Acció Catalana (a partir de la creació d'aquest partit) i del qual Coll es va fer subscriptor.

Pel que fa a Carrasco i Formiguera i *L'Estevet*, el senyor Coll i Alentorn m'havia explicat com van influir en el seu pensament i en la seva actuació. El catalanisme –em deia– passava per unes hores baixes. En els últims anys, Catalunya havia perdut tres grans mestres espirituals: Joan Maragall († 1911), Torras i Bages († 1916) i Prat de la Riba († 1917). Macià tot just començava a tenir aquella popularitat que després esdevindria immensa, i Cambó no tenia el caris-

ma de les masses, tant més que havia fracassat en la campanya per obtenir l'autonomia a la fi de la guerra europea de 1914 a 1918, de manera que ja no representava tot el catalanisme. Coll i Alentorn assegurava que Carrasco i Formiguera va ser un dels que van reaccionar més aviat i més eficaçment contra el descoratjament general. Ho va fer principalment per mitjà d'una revista humorística molt seriosa (valgui la paradoxa), que va ser *L'Estevet*. Coll reconeixia de bon grat l'impacte que li havien produït aquesta revista, i a través d'aquesta la personalitat de Carrasco i Formiguera, que sempre li va ser com un germà gran. L'amistat i la comunió espiritual es van consolidar quan tots dos van coincidir a l'Acció Catalana i després en el nou partit, Unió Democràtica de Catalunya.

La convicció nacionalista de Coll i Alentorn no es queda en un sentiment, sinó que es tradueix en un compromís polític. L'ocasió decisiva va ser la Conferència Nacional Catalana, coneguda gràcies a la revista *L'Estevet*, que en va publicar el manifest de convocatòria. El número del 14 d'abril de 1922 de la revista, a la secció «Tornant del mercat», que redactava Carrasco i Formiguera amb el pseudònim de «la Masovera», exhortava els seus lectors i simpatitzants a adherir-s'hi: «Diguem, doncs, amb tota la sinceritat que ha inspirat totes les campanyes del nostre periòdic, la posició de *L'Estevet* (que representa ja avui un sector importantíssim de l'opinió nacionalista radical) davant la celebració de la Conferència Nacional Catalana. *L'Estevet* no ha tingut art ni part en la confecció del Manifest, i, per tant, no té manera de conèixer, ni per altra banda altres motius que els exposats per a dubtar fins a cert punt, la intenció amb què ha estat convocada la Conferència. *L'Estevet* creu, però, per damunt de tot un deure l'aprofitar totes les avinenteses, i més la present, per assajar l'acoblament de "totes les forces nacionalistes, avui disperses, en una suprema unitat vivent"» [i, essent aquesta la finalitat pública i oficial de la Conferència convocada], «*L'Estevet* s'inscriu com a membre col·lectiu d'aquesta; demana a tots els seus amics que s'hi inscrivin individualment, recomana a tots els seus llegidors que propaguin la inscripció, i, als catalans de tot arreu

que volen la independència de Catalunya, als que sojornen a la pàtria i als que lluny d'ella treballen somiant-hi en totes les contradiccions del món, els crida també perquè vinguin a fer-li costat, a afermar la seva veu, a créixer la seva força, per tal d'aconseguir que tots els germans de pàtria, units en estreta abraçada i oblidant tota lluita i ressentiment –tant de bo!– emprenguin el camí de la llibertat de Catalunya, que no pot aconseguir-se més que per la lluita, pel sacrifici, per l'esforç i per la voluntat dels catalans.»

La Conferència es va fer del 4 al 6 de juny de 1922. La promovia el sector més progressiu i nacionalista de la Lliga, que pràcticament coincidia amb les seves joventuts. Després de la gran decepció pel fracàs de les campanyes autonomistes del 1919, pensaven que Cambó s'havia quedat enrere. Van confluïr en aquella Conferència alguns sectors encara més radicals, com ara alguns republicans i, sobretot, la Federació Democràtica Nacionalista, fundada i dirigida per Francesc Macià. Aquest va pronunciar un discurs abrindat exigint que la Conferència es declarés Assemblea Constituent de l'Estat Lliure de Catalunya. Es va guanyar una forta ovació, però la majoria dels congressistes no van secundar la seva proposta. Alguns no veien la necessitat, o la conveniència, d'aquesta proclamació, almenys d'una manera immediata. Més nombrosos encara eren els qui no estaven disposats a sostenir aquella proclamació, si calia, amb les armes. I no únicament per prudència o temor: Carrasco i Formiguera, tan radical pel que fa a la llibertat de Catalunya com agosarat a l'hora d'assumir responsabilitats, creia en els procediments jurídics i pacífics i era totalment oposat als mitjans violents. Macià, acabat el Congrés, va fundar, el 7 de juliol, l'organització que va anomenar «Estat Català» i va anunciar que començava els preparatius per a la lluita armada. Però, fins i tot el sector de la Conferència Nacional Catalana que no va seguir la crida de Macià, va adoptar unes conclusions molt enèrgiques. Considerant que Catalunya es trobava moralment en situació de guerra contra l'Estat espanyol, postulava la necessitat de constituir un «front únic de combat» i acordava d'utilitzar tots els mitjans de lluita legals i

«aquells altres que faci necessaris la resistència que, al reconeixement dels nostres drets, oposi l'Estat que els deté». Per a posar en pràctica aquests acords es va crear el partit Acció Catalana.

Coll i Alentorn encara no era formalment membre d'Acció Catalana, però durant la campanya per a les eleccions a les Corts de Madrid, a la fi del 1922, va col·laborar en la tasca d'escriure les adreces dels sobres en els quals s'enviaven als electors les llistes amb les candidatures i la propaganda. «Va ser aquesta» –precisa– «la meua primera activitat política.» En aquelles eleccions s'hi presentava Rovira i Virgili, que va sortir derrotat a causa –segons es va dir molt aleshores– d'una conxorxa antinatural entre els de la Lliga i els seguidors de Lerroux. Carrasco i Formiguera estava ben convençut del fonament de tal acusació i a la seva revista *L'Estevet* va dedicar, durant un cert temps, una colla d'acudits i fins d'articles a denunciar allò que qualificava de «tupinada» per a desbancar el nacionalista Rovira i Virgili. Quan el 1930, caiguda la Dictadura de Primo de Rivera, Acció Catalana es va reconstituir, Coll i Alentorn s'hi va afiliar formalment. Era membre del Consell Directiu de la Joventut del partit quan, el 1932, se'n va separar.

El debat de la qüestió religiosa a les Corts Constituents de la Segona República, l'octubre de 1931, en aquells dies que Víctor Manuel Arbeloa ha anomenat escaientment «la setmana tràgica de l'Església espanyola», va provocar una crisi dins d'Acció Catalana, integrada en el Partit Catalanista Republicà. Carrasco i Formiguera havia intervingut repetidament en el debat per impugnar uns articles que ell considerava lesius no sols dels drets de l'Església sinó de l'esperit de justícia i de llibertat. Eren ja les cinc del matí d'aquell dramàtic 13 d'octubre quan Carrasco encara va prendre la paraula per defensar una esmena signada per ell mateix, Gil Robles i cinc diputats catòlics més, contra la supressió de la Companyia de Jesús. Després del seu discurs, Companys va demanar la paraula per dir que l'opinió expressada pel seu «estimat company de la minoria catalana» no expressava el sentiment de «la immensa majoria dels catalans, que

segueix l'Esquerra Republicana». Carrasco va votar contra l'article 24 (26 en la numeració definitiva), però en canvi Lluís Nicolau d'Oliver, catòlic practicant, ministre d'Economia de la República i president del Partit Catalanista Republicà, hi va votar a favor.

Per tranquil·litzar els nombrosos militants catòlics del seu partit, Nicolau explicava, en un article a *La Publicitat* del 16 d'octubre, que havia votat a favor d'aquell article per evitar uns danys més greus a l'Església: «Vaig votar un text dolent –el que resta aprovat– per a l'article 24 de la Constitució, i no me'n peneixo pas. No votar-lo hauria estat obrir el pas a un de pitjor, de més antiliberal [...]. Hi havia altres posicions, és clar: votar en contra de tots dos textos, o abstenir-se i no votar-ne cap. Posició de galeria o posició de comoditat. Igualment inhibidores l'una i l'altra, haurien estat injustes i insinceres per tractar com a equivalents dos textos sense ésser-ho i tenir-los-hi, i haurien produït el mateix resultat: afavorir el triomf del text pitjor, restant vots al millor [...]. No em sembla mai escaient la política catastròfica. La *politique du pire* és la de molta gent, ja ho sé. No és, però, la meua.» De fet, el cardenal Vidal i Barraquer, en informar el secretari d'estat del Vaticà del final del debat de la qüestió religiosa, deia que el text defensat per Azaña en la seva famosa intervenció (en la qual va pronunciar la famosa frase «*España ha dejado de ser católica*»), tot i ser lesiu per a l'Església, havia evitat el triomf d'una redacció que hauria resultat molt pitjor. Però la doctrina oficial de l'Església era aleshores (i ho ha estat fins al Concili Vaticà II) la de l'Estat confessional, i, amb la disciplina que aleshores s'exigia, un catòlic no podia en consciència aprovar l'article 3, que ara qualsevol creient trobaria ben natural, i que deia: «*No existe religión oficial del Estado.*»

Resulta difícil d'entendre que un home republicà i liberal com Carrasco i Formiguera (i darrere d'ell Coll i Alentorn) hagués intervingut per oposar-se a aquesta fórmula laica, però ell va diferenciar-se netament dels integristes en proposar una fórmula transaccional. Ja que la consciència li impedia d'aprovar la separació d'Església i

Estat i el seny polític li vedava la defensa ultrancera de l'Estat catòlic, va proposar, com a fórmula transaccional, la supressió pura i simple de l'article 3, de manera que la Constitució no proclamés ni la confessionalitat de l'Estat ni la no-confessionalitat. D'aquesta manera es desmarcava de les dretes catòliques que vinculaven la fe catòlica amb la institució monàrquica, segons la fórmula de l'*ancien régime* de la sagrada unió entre el tron i l'altar. Adreçant-se al diputat de la minoria basconavarresa Joaquín Beúnza, que havia dit que la majoria d'Espanya era catòlica, Carrasco va afirmar que segurament el sentiment religiós tenia majoria a Espanya, però no a la Cambra de Diputats, es demanava de qui era la culpa que la majoria catòlica espanyola no es trobés reflectida a les Corts. I responia: «¡Ah, señor Beúnza! Quizás tiene la culpa una parte de aquellos católicos que cometieron el error gravísimo de identificar la suerte de la Iglesia y de la religión en España con la monarquía y con la dictadura.» Ell hauria desitjat –va afegir Carrasco– que molts catòlics haguessin donat la batalla a favor de la República, i així haurien pogut ocupar els bancs que ara omplien els socialistes.

La diferència de posició entre Carrasco i Nicolau era seguida amb viu interès per l'opinió catòlica catalana i la crisi va esclatar el febrer de 1932. El sector més esquerrà del PCR no sols acceptava el vot de Lluís Nicolau d'Olwer com un mal menor, sinó que l'aprojava positivament, com expressió del necessari laïcisme, i reprovava l'actitud de Carrasco i Formiguera com un acte de clericalisme i d'indisciplina de partit. El 6 de febrer es va reunir l'assemblea d'Acció Catalana Republicana, sota la presidència de Lluís Nicolau d'Olwer, i Carrasco va presentar una proposició per la qual es declarava que no era incompatible amb el partit la seva actuació parlamentària en el debat de la qüestió religiosa i alhora que l'article 26 de la Constitució era contrari a l'esperit de llibertat i tolerància propis del PCR. Després de diverses intervencions, es va decidir favorablement a l'actuació de Carrasco i Formiguera, però es va abstenir de pronunciar-se sobre la segona part de la proposició. El 7 de febrer es va reunir el Consell General del PCR. Després d'una intervenció de

Carrasco i Formiguera i de la rèplica de Nicolau d'Olwer, el Consell va decidir separar Carrasco del partit. Aleshores es va produir que un seguit de militants es donaren de baixa. Alguns, com Jaume Bofill i Matas, van tornar a la Lliga d'on havien sortit. D'altres, com Carrasco i Formiguera, es van adherir a Unió Democràtica de Catalunya. Coll i Alentorn també va seguir aquest camí.

La Unió Democràtica de Catalunya, partit democratacristià però no confessional, havia estat fundada el 7 de novembre de 1931, es a dir tres setmanes després del debat de la qüestió religiosa a les Corts, però feia temps que es preparava i la finalitat no era defensar els drets o interessos de l'Església. Carrasco i Formiguera va esdevenir-ne la figura més important; tant que encara ara és freqüent dir, erradament, que n'era el fundador. Coll i Alentorn ja s'havia acomiadat dels companys de partit, no com a amic però sí com a copartidari, a la sortida de l'assemblea del 6 de febrer de 1932, però va diferir l'ingrés a UDC per raons familiars: es va casar el 30 d'abril amb Glòria d'Alemanys i no va entrar formalment en el seu nou partit fins a finals de maig o principis de juny. M'assegurava Coll i Alentorn que Carrasco i Formiguera hi havia ingressat formalment més tard que ell –per tant, no abans del juny–, però ja força abans apareix Carrasco en actes públics amb els seus nous companys. En l'acte commemoratiu del primer aniversari de la proclamació de la República Catalana i la restauració de la Generalitat, organitzat per UDC el 14 d'abril de 1932, ja el veiem ocupant un lloc en la Presidència. Va ser en aquesta ocasió que Carrasco i Formiguera va anunciar la posició que prendria, dins de la minoria catalana, quan es discutís a les Corts l'Estatut de Catalunya. En el seu discurs en aquella avinentesa, en algun moment es presenta com a «amic d'UDC» però en algun altre s'hi identifica, com quan diu: «nosaltres, homes d'un partit essencialment catalanista...».

Tant Carrasco i Formiguera com Coll i Alentorn van encaixar perfectament en el seu nou partit. Deia Coll que Carrasco va arribar a Unió amb fama d'indisciplinat i conflictiu (havia estat expulsat

dues vegades de la minoria catalana a les Corts: en el debat sobre la qüestió religiosa i en el de l'Estatut), però en el seu nou partit mai no va tenir ni crear dificultats, perquè s'hi trobava plenament competent. Els seus conflictes anteriors no havien estat mai per ambicions personals, sinó per imperatius de consciència, que de cap manera se li plantejaven a UDC. El mateix podríem dir, salvades les diferències, a propòsit de Coll i Alentorn. Tots dos tenien plenament assumida la posició nacionalista d'Unió i també la seva manera ferma però oberta d'entendre la inspiració cristiana de la política, amb una fidelitat profunda als principis de l'evangeli però sense dependre, pel que feia a la seva aplicació pràctica, de consignes polítiques concretes de la jerarquia eclesiàstica. Mai no van demanar suport electoral a l'episcopat, al nunci o a la Santa Seu, i, de fet, mai no el van tenir. La simpatia política de Vidal i Barraquer i en general de l'Església catalana anava més aviat cap a la Lliga.

Doctrina nacionalista

Xavier Tusell ha destacat, com una característica d'UDC dins de la democràcia cristiana de l'Estat espanyol, la riquesa i la precisió de la seva doctrina. El manifest fundacional d'Unió Democràtica de Catalunya proclamava: «Exigim per a Catalunya la reconeixença de la seva personalitat nacional, en una autonomia plena i absoluta, dins d'una confederació ibèrica lliurement pactada.» En els successius congressos nacionals es va anar refermant la doctrina nacionalista del partit, i en aquesta tasca Coll i Alentorn hi va tenir un paper rellevant. En el II Congrés Nacional (Tarragona, 23-24 d'octubre de 1933), la ponència sobre doctrina nacionalista va ser encomanada a Pau Romeva, Coll i Alentorn i Josep M. Font. El document aprovat comença per recordar allò que el manifest fundacional ja havia afirmat, és a dir el reconeixement de la personalitat nacional de Catalunya, però hi afegeix la necessitat d'«una explicació un xic extensa de les afirmacions contingudes en l'esmentat principi»; no perquè el text del manifest fos ambigu, sinó a causa «del confusionisme doc-

trinal que molts pateixen a conseqüència de l'ús indegut, equívoc i contradictori dels termes "nació", "autonomia", "confederació", etc». Aquesta «explicació un xic extensa» es fa en dues direccions. En la primera trobem un tema en el qual gosaria veure de manera particular la mà de Coll i Alentorn, que ja hem dit que s'havia format llegint i meditant els textos de la nostra història medieval, sobretot les quatre grans cròniques, i és l'afirmació (el 1933!) de la unitat dels països de llengua catalana: «Considerem en primer lloc, i aquesta afirmació és la pedra angular damunt la qual descansa tota la doctrina que expliquem, que *Catalunya, o més ben dit, els països de llengua catalana, constitueixen una nació amb totes les característiques de tal, i per tant amb tots els drets i deures que es deriven d'aquesta categoria.*» El document torna a insistir, cap al final, en aquesta afirmació: «Cal que aprofitem tots els mitjans que la situació política de cada moment posi a la nostra mà per desvetllar la consciència del nostre poble; i per preparar la reconstitució de la nostra unitat nacional mitjançant la incorporació al moviment nacionalista català de les terres de València, Balears, Aragó català, Rosselló i Andorra.» Conscients de les reaccions negatives que aquesta reivindicació podia suscitar en els països germans, la ponència afegia: «La darrera part d'aquesta tasca vol ésser feta amb un tacte extraordinari i amb una exquisida delicadesa, sobretot en allò que pertany a València i Balears. Són els naturals d'aquestes regions els que han de dur la iniciativa en l'acció a desenvolupar a cada una d'elles. Des del Principat caldrà donar-hi tot l'ajut i, en primer terme, el de discreció. Aquesta, amb tot, no és pas incompatible, sinó tot el contrari, mentre cada partit català cerqui una aliança amb el grup polític d'aquelles regions que resulti més acostat a la seva ideologia. *Unió Democràtica de Catalunya treballarà amb entusiasme per arribar a una entesa amb els nuclis afins a ella que s'organitzin en totes les terres catalanes.*»

La segona direcció de l'«explicació un xic extensa» és la formulació dels objectius polítics concrets en els quals s'haurà de traduir l'afirmació del principi de la nacionalitat catalana. Durant la discussió de l'Estatut d'autonomia a les Corts de Madrid, Carrasco i

Formiguera havia defensat obstinadament el text redactat a Núria i que els municipis i el poble de Catalunya havien aprovat per una majoria aclaparadora, i per aquesta actitud havia estat desautoritzat per Companys, en nom de la minoria catalana, que havia pactat amb Azaña i el Govern una fórmula transaccional que Carrasco considerava una claudicació inadmissible. L'Estatut va ser definitivament aprovat per les Corts el 9 de setembre de 1932, per bé que amb doloroses mutilacions per respecte al text de Núria a favor del qual s'havia pronunciat massivament la voluntat dels catalans. Quan un any més tard se celebra el II Congrés Nacional d'UDC, la ponència continua assumint la posició de Carrasco a les Corts, és a dir considerar que la discussió de l'Estatut era irregular, perquè no era competència de les Corts espanyoles dictar un Estatut a Catalunya, sinó tan sols comprovar que l'Estatut dels catalans s'havia redactat i aprovat legalment, i ratificar-lo.

Per això la ponència no sols no s'acontenta amb l'Estatut vigent, sinó que defensa el text de Núria, i encara entès com un mínim, sense excloure que més endavant es pugui aspirar a una llibertat més plena: «Però cal que els catalans no vegin en l'Estatut de Núria la solució definitiva del nostre problema de llibertat nacional. Quan una nació es troba en un estadi ascendent de la seva història no en té pas prou amb una llibertat més o menys condicionada i restringida, sinó que li cal suprimir tot el que pugui entorpir la seva llibertat de moviments.» El projecte de Núria havia estat acceptat, pels avantatges immediats que se'n derivarien, com una solució política compatible amb el ple exercici de la sobirania catalana, «baldament aquest ple exercici comportés una renúncia clarament voluntària i mai definitiva d'una part d'aquella sobirania». I precisava: «Per això acceptàrem l'Estatut d'autonomia redactat a Núria a desgrat de no representar ni llunyanament una satisfacció de les nostres aspiracions. I mentre la voluntat del poble de Catalunya no pugui manifestar-se novament d'una manera tan explícita, almenys, com en l'avinentesa en què plebiscità aquell Estatut, hem de considerar-lo com l'única expressió autèntica d'aquella voluntat

i hem de lluitar per assolir-ne la implantació i enderrocar tots els obstacles que s'hi oposin.» Des del punt de vista econòmic, la ponència considerava «factible una total i absoluta separació de l'Estat espanyol».

El paper destacat que atribuïm a Coll i Alentorn en la redacció d'aquesta ponència es confirma llegint la conferència que tres mesos més tard ell mateix va donar a l'estatge central d'UDC (de la qual donava un extracte força extens *El Temps*, el 3 de febrer de 1934). Coll reitera la posició adoptada oficialment pel partit en el darrer congrés, però hi afegeix unes notes de la història contemporània i unes consideracions sobre la política del moment. Comença per fer «una mica d'història sobre la introducció de les idees i de la nomenclatura nacionalista en el nostre món polític». Recorda que «fou en el Centre Escolar Catalanista i gràcies principalment al gran patrici, llavors estudiant, Enric Prat de la Riba, on s'incubà el nacionalisme català durant el darrer quart del passat segle. És llavors que hom comença a utilitzar el vocabulari nacionalista i és llavors que apareix un periòdic qualificat oficialment de tal, que s'anomenà *Les Quatre Barres* i veié la llum a Vilafranca». Després passa a definir «nacionalisme» i «nació»; el primer és «un moviment ideològic i polític que, afirmant la personalitat nacional d'un poble, reclama per a aquest el reconeixement dels drets que es deriven d'aquella personalitat»; pel que fa a la «nació», fa seva la definició de Prat de la Riba, a *La nacionalitat catalana*: «És una societat d'homes que parlen una llengua pròpia i comuna i tenen un mateix esperit que es manifesta nu i característic per sota la varietat de tota la vida colectiva.» Reconeix Coll i Alentorn que aquesta definició no és perfecta, perquè passa com amb totes les coses realment vives, que s'escapen a les definicions, encara que les sentim dintre de la nostra consciència amb tota llur real i distinta personalitat. Coll dóna la culpa de la confusió regnant sobre el nacionalisme i de la poca intensitat amb què molts catalans el viuen «als partits polítics que han tingut l'hegemonia de la nostra vida pública des de la iniciació del nostre recobriment» (o sigui, sobretot, als dos partits hegemònics), els quals, amb les seves contradiccions i

àdhuc claudicacions, «en lloc d'orientar el poble i educar-lo en la sana doctrina, l'han submergit cada dos per tres en una mar de confusions i l'han deixat perplex a cada moment». Analitza, un per un, els partits que es diuen catalanistes. «Fixem-nos, per exemple, en el que es refereix a la Lliga, en l'ús confusionari que ha fet dels mots "nacionalisme" i "regionalisme". Aquests dos mots referits al mateix concepte, que és com els ha utilitzat aquella agrupació política, no solament no són sinònims sinó que resulten antitètics i incompatibles, perquè considerar Catalunya com una nació és tot el contrari de considerar-la una regió, i els drets i els deures que es deriven d'aquella categoria són molt, però molt diferents dels que es deriven d'aquesta.» El pensament de Carrasco i Formiguera divulgat a *L'Es- tevet* és subjacent en el que segueix: «Aquest ús confusionari no és sinó un símbol verbal d'aquella tàctica tants de cops condemnada de fer una política a Madrid i una altra a Barcelona, i tenir una cara per als senyors esteves i tots aquells que no volen soroll per a llur mal, i una altra per als més radicals o més conseqüents que no podien sentir-se satisfets sense algunes concessions a llurs conviccions més íntimes. I així es donava el cas que un partit que es titulava Regionalista tenia una joventut anomenada Nacionalista i un diari que de tant en tant portava el subtítol de *Diari Nacionalista Català*. I és que per la Lliga la nomenclatura nacionalista no era sinó una vàlvula de seguretat, i la prova és que, quan ja li ha semblat innecessària i àdhuc perillosa per a la seva intervenció en la política espanyola, l'ha bandejada escrupolosament dels seus textos oficials i del vocabulari dels seus oradors.»

El conferenciant examina després el seu antic partit, en el qual havia col·laborat amb tant d'entusiasme des de la seva fundació, arran de la Conferència Nacional Catalana del 1922:

«I què us diré d'Acció Catalana? Jo us prego que compareu aquell abrandament nacionalista dels anys 1922 i 1923, en el qual tants de nosaltres tinguérem el goig de cooperar, amb la trista actuació provinciana d'aquests darrers anys. Jo em permeto de sotmetre a la vostra atenció un fet que sembla negligible i que jo, ben al contrari, considero molt digne d'ésser reflexionat. Em refereixo

a la substitució de la nomenclatura nacionalista feta pels homes d'AC durant la Dictadura i després d'ella, no pas pels obstacles que eren posats a la lliure exposició del pensament, sinó per un estrany pudor que els vedava de dir les coses pel seu nom. I aquesta manca de precisió verbal era ja una temptació per a tota mena de claudicacions. Ja que, si és veritat que el nom no fa la cosa, molt sovint les exigències de la cosa ens són recordades per la diàfana significació del seu nom.»

Finalment, es refereix al partit que governava a Catalunya, l'Esquerra Republicana de Catalunya. El gran greuge que Coll i Alentorn li retreu és d'haver traït l'Estatut de Núria: «Només amb recordar-vos com va deixar indefensa i es va deixar prendre sense protesta aquell Estatut de Núria que, com a representació consagrada solemnement de la voluntat del poble de Catalunya, havia d'ésser intangible per a tot bon nacionalista, en tindrè prou per afegir un exemple dels més eloqüents a la meva tesi.»

Sobre la política del moment, es referia Coll i Alentorn, en aquella conferència, a la tàctica, que ell qualificava d'equivocada, de si calia fer un gran front nacionalista prescindint de totes les qüestions que ens podrien dividir. Aturem-nos-hi, no sols perquè és una posició molt característica de Coll i Alentorn, que ell exposa a partir de la seva experiència a Acció Catalana i a la crisi que va motivar que en sortís, sinó també perquè coincideix plenament amb la doctrina que aleshores, i també més tard, adoptarà UDC. Després de criticar els partits que no són plenament nacionalistes, Coll afegeix: «Però àdhuc entre els medis que s'han mantingut dintre l'ortodòxia nacionalista veiem sovint manifestacions d'una tàctica que conceptuem equivocada. Parlem d'aquells que diuen que no els interessa sinó el problema de la llibertat de Catalunya i d'aquells altres que, menys absoluts, diuen que, mentre no haguem obtingut aquella llibertat, hem de silenciar tot altre problema que vindria a dificultar la indispensable entesa de tots els patriotes.» Pel que fa als primers –deia Coll i Alentorn–, «jo els diria que, si són veritables nacionalistes, no els ha d'interessar solament la llibertat de la nostra nació sinó la seva reconstrucció integral, i això no pot asso-

lir-se sense un estudi de tots els seus problemes i sense donar a cada un d'ells degudes solucions sobre les quals la unanimitat és una utopia». Pel que fa als qui, sense negar la importància d'altres problemes polítics, creuen que els hem de silenciar fins que hàgim obtingut la llibertat nacional, «jo els diré –afirma Coll– que, si per raons d'eficàcia, volen ignorar problemes vius, no per això deixaran aquests de presentar-se i de sembrar la discòrdia entre aquells que tant havia costat d'unir, i pervindran finalment a destruir, si molt convé en el moment en què podia ésser més necessari, l'instrument polític del qual els patriotes es refiaven per a treballar per la llibertat nacional». És en aquest punt de la conferència que Coll i Alentorn recorda la seva dolorosa experiència personal, a l'assemblea d'Acció Catalana del 6 de febrer de 1932:

«Tenim a casa nostra una experiència de partit de convivència nacionalista fet en les millors condicions possibles. El formaven homes d'una mateixa generació, d'una educació política i àdhuc cultural semblant, i entre ells hi havia sovint estrets lligams d'una amistat antiga i provada. Doncs bé, malgrat tot això, n'hi hagué prou que es plantegés un problema viu i apassionant –el problema religiós– perquè la convivència esdevingués impossible, quedés inutilitzat un instrument que havia costat grans esforços i havia desvetllat falagueres il·lusions i resultés, a fi de comptes, que Catalunya havia perdut miserablement el temps. I això tornaria a passar fatalment si, ço que Déu no vulgui, el poble català tornava a fer possible la preponderància d'un partit de convivència nacionalista.»

Contra aquesta «tàctica equivocada», la política que Coll i Alentorn propugna, i que UDC adoptarà, és una acció conjunta amb tots els nacionalistes en allò que afecti el problema de la llibertat nacional, sense detriment d'afrontar els altres problemes segons cadascú cregui que en consciència els ha d'afrontar: «Per això, és indispensable que cadascú treballi al seu clos. Però això sí, tan bon punt l'interès nacional ho reclami, cal que tots estiguem disposats a fer el front únic i a treballar plegats a favor d'allò que ens agermana, sense perjudici per allò que ens divideix.» I com que el problema religiós era en aquells moments un dels que més dividia els nacionalistes catalans, esmenta el cas d'alguns pobles europeus en els quals la fide-

tat religiosa no ha afeblit, sinó que ha enfortit, el combat per l'alliberament nacional: «Aquesta és la doctrina d'UDC i aquest és també l'exemple que ens donen les nacionalitats de l'occident d'Europa que més han avançat en el camí de llur recobriment col·lectiu: Irlanda, Flandes i Euzkadi. Perquè àdhuc en el pla d'aconseguir la solidaritat nacional, l'assoliren més fàcilment i més sòlidament a base de conceptes positius que no pas a base de renunciaments o mutilacions impossibles». Algú, però, podria objectar a Coll i Alentorn que en aquells tres països que esmentava hi havia una gran majoria de catòlics practicants, i que en els dos primers fins i tot el catolicisme constituïa un element de diferenciació per respecte al protestantisme que predominava a l'Estat opressor.

La Guerra Civil

Si la discussió de la Constitució de la Segona República va plantejar per a alguns catalans catòlics un problema de consciència, molt més greu va ser la crisi suscitada per la revolta de juliol de 1936 i la situació revolucionària que se'n va seguir. D'una banda, a la zona lleial a la República i a la Generalitat es desencadena una persecució religiosa ferotge; de l'altra, els que deien que defensaven l'Església combaten el legítim règim republicà i la moderada autonomia catalana. Com a demòcrates i nacionalistes catalans havien de mantenir-se fidels a la legalitat vigent; com a catòlics semblava que s'havien d'inclinar pels insurrectes. Els catòlics catalans es van dividir. Fins n'hi va haver que, davant aquella situació apocalíptica, es van pene- dir, si més no de primer moment, d'aquell estil de catolicisme obert, liberal, catalanista i democràtic, perquè hi havia qui els deia que era la causa d'aquell infern. Un sacerdot m'explicava que quan, poc després d'acabada la Guerra Civil, va entrar al seminari, el seu pare li va dir: «Déu no vulgui que et trobis mai amb el dilema amb què em vaig trobar jo el 1936 i hagis de triar entre la fidelitat a Crist i la fidelitat a Catalunya.» Quan preparava la història de la Unió Democràtica vaig referir aquesta anècdota a Coll i Alentorn, i em va res-

pondre: «Per a nosaltres no hi va haver tal dilema. Des del primer moment vàrem veure clar que calia mantenir totes dues fidelitats, i que no hi havia incompatibilitat entre elles.» De fet no hi va haver cap dirigent d'Unió que es passés a la banda dels rebels.

El Comitè de Govern d'UDC es va reunir un dels primers dies després de la insurrecció militar (a Catalunya la trama civil era insignificant) per decidir quina actitud prendrien. Tots van estar d'acord que calia seguir la sort del país, i que cap d'ells no marxaria de Catalunya si no ho exigien raons peremptòries de seguretat personal. Van anar a veure el president Companys per protestar contra la revolta militar i alhora també contra els excessos (assassinats i incendis) que ja s'havien començat a produir. Interromput el funcionament normal de la vida del partit i privats dels òrgans d'expressió normals (el seu setmanari oficial *El Temps* va deixar de publicar-se, perquè no hauria pogut expressar el seu pensament, i el diari amic *El Matí* va ser requisat i es feia servir per imprimir el diari del PSUC, *Treball*) no van tenir ocasió de manifestar-se públicament fins que, després dels fets de maig del 37, l'ordre públic va millorar notablement i el Parlament es va poder reunir i l'únic diputat que UDC hi tenia, Pau Romeva, va tenir el coratge de pronunciar-se a favor del règim, però contra el Govern. L'octubre de 1937 va aparèixer el primer número d'un *Butlletí Informatiu d'UDC* amb una nota que, segons em va assegurar Coll i Alentorn, l'havia redactada ell mateix per encàrrec dels seus companys del Comitè de Govern. Per això valdrà la pena de transcriure-la íntegrament:

«La reunió del Parlament català del dia 18 d'agost proppassat donà ocasió al nostre partit d'explicar públicament i oficialment, encara que amb les limitacions del cas, la seva posició davant la situació política actual i en relació amb l'evolució de la vida pública durant els darrers mesos.

«Des de l'endemà mateix del 19 de juliol, els quadres dirigents del nostre Partit, amb l'abnegada cooperació de bon nombre d'afiliats, han adreçat tots llurs esforços a atenuar en la mesura de llurs forces els estralls produïts pel trasbals subsegüent a la sublevació militar, que és una de les crisis més profundes que registra la història del nostre país. Estralls de caràcter material i de caràcter

moral, que han afectat la seguretat personal, l'economia privada, la consciència dels ciutadans i la mateixa salvació de la Pàtria.

«Quan totes aquestes coses estaven en joc, els nostres homes no podien confiar-se en una covarda i vergonyosa inactivitat. Calia afrontar perills de tot ordre i les més diverses responsabilitats si podia obtenir-se algun bé, per petit que fos. En aquest sentit, tenint sempre presents els alts interessos d'allò que constitueix la nostra idealitat i sense postergar cap aspecte d'aquesta, hem adreçat tota la nostra causa, callada però intensíssima, d'aquest període. Gestions de tota mena, auxilis de tot caràcter, actuacions col·lectives i d'altres de caràcter més personal, arplega d'informacions de tot gènere, contactes, orientacions per a activar la tasca de reconstrucció moral i material de la societat catalana; tot això ha constituït en la mesura de les seves forces la tasca de la nostra gent fins al punt de poder dir que en cap moment abans d'ara havien desenvolupat una activitat més intensa i d'una eficàcia tan considerable.

«Pel camí, ple d'angoixes, hem anat deixant companys nostres estimadíssims. Els uns han perdut la seva vida a causa de la seva fidelitat als nostres ideals, d'altres han sofert presó i persecució, d'altres han mort a causa dels esforços realitzats en el compliment del seu deure i de les impressions rebudes enmig d'una lluita cruentíssima. Honorem el seu altíssim record i prenguem-los com a exemple en el seu amor abnegat i operant a les nostres idees mares.

«És dintre d'aquest estat de coses que cal situar les intervencions del nostre diputat Sr. Romeva en l'al·ludida sessió del Parlament català. L'objecte d'aquesta era primordialment la votació d'una disposició que allargava la vida del Parlament per tal d'evitar que, en finir la seva vigència legal, quedés sense base tot l'edifici de la nostra Autonomia i abocada Catalunya a una situació plena de perills, sobre la qual era difícil fer cap previsió optimista. La nostra obligació era facilitar i donar força a aquesta solució d'un difícil problema constitucional, però calia subratllar al mateix temps que això no significava de cap manera una adhesió política als diversos governs que s'han anat succeint en la direcció de la Generalitat ni una aprovació total ni parcial de llur obra.

«Per això, en parlar-se de ratificar els acords de la Diputació Permanent del Parlament, la majoria dels quals són adreçats a expressar la confiança d'aquest als diversos governs, el nostre representant féu constar el seu vot en contra de tots els governs que s'havien constituït sense base parlamentària i amb una actuació el caràcter de la qual pugna obertament amb la nostra manera de pensar i amb el que entenem ésser els interessos de Catalunya. Respecte de l'actual Govern, el nostre amic, en votar-se la confiança, féu constar la seva abstenció.»

Sense deixar el seu treball professional (ja hem dit que Comorera el va nomenar membre del Comitè Executiu del Consell de les Indústries Tèxtils de Catalunya, creat per la Generalitat el 1937), Coll i Alentorn col·laborava, invitat per Batista i Roca (Coll i Alentorn havia intervingut, el 1930, juntament amb Carrasco i Formiguera, en la fundació de Palestra) amb el Comissariat de Propaganda de la Generalitat, que dirigia amb gran eficàcia Jaume Miravittles. Poc després, Batista i Roca, que era el responsable de la secció de l'estranger, va haver d'anar a Anglaterra, amb una missió confidencial de part del president Companys per intentar posar fi a la guerra amb una intervenció britànica, i aleshores Coll va treballar a les ordres de Nicolau Rubió i Tudurí, que s'havia fet càrrec d'aquella secció. Pel juny de 1938 va ser mobilitzat, destinat a Sanitat, ja que havia fet el servei en aquest cos, i després, a causa de la colecistitis crònica que patia, declarat apte només per a serveis auxiliars de segona classe. Va passar un temps en un laboratori farmacèutic, però ben aviat, per la seva condició d'enginyer tèxtil, va ser assignat al servei de recuperació de materials.

El túnel del franquisme

Encara no havia acabat del tot la Guerra Civil, però ja tot Catalunya havia estat ocupada, quan la Llei de responsabilitats polítiques de 13 de febrer de 1939 feia a Unió Democràtica de Catalunya l'honor d'enumerar-la expressament entre els vint-i-cinc partits o organitzacions polítiques que quedaven declarats fora de la llei.

La majoria dels dirigents d'UDC es van haver d'exiliar. Alguns (Serrahima, Roca i Caball i sobretot Trias Peitx) van treballar en l'ajut als refugiats a França. Coll i Alentorn es va quedar a Barcelona i, després d'uns dies d'estar amagat a casa del magistrat Sánchez Cañete (a qui Coll havia amagat a casa seva el juliol del 36) va reprendre, amb prudència, la vida relativament normal. En canvi, el seu company Duran i Canyameres va ser interrogat i maltractat.

No havia tingut cap actuació pública durant la guerra: només se li podia retreure el fet de ser militant d'UDC i president del que anomenaven l'«entitat matriu», o sigui el partit a la ciutat de Barcelona. Li van preguntar si era amic de Carrasco i Formiguera, i en respondre amb vehemència: «Amigo con toda mi alma», va rebre una gran bufetada. L'interrogaven especialment sobre les misses que s'havien celebrat al local social del carrer de Rivadeneyra. Va estar pres durant uns mesos i en sortir de la presó va ser traslladat forçosament (era funcionari, membre del cos d'arxivers) a Galícia, i més tard a Menorca.

Coll i Alentorn va tenir un paper destacat en la reorganització del partit, a partir del 1941, passats els primers moments, els més durs. Aviat van poder començar a tornar els exiliats: Serrahima (setembre del 1940), Puig Quintana (finals d'aquest mateix any), Roca i Caball (maig de 1942), Pau Romeva (juny de 1942), etc., però tots ells estaven fixats i vigilats, i per això Coll havia de portar el pes dels contactes. Va fundar, per substituir de moment el partit proscrit, les Creus de Sang, una organització que, contra el que podria semblar, no tenia res a veure amb les Croix de Feu dels ultradretans francesos violents, sinó que alludia a una llegenda de la presa de Girona segons la qual va ploure del cel una sang que, en caure sobre els vestits dels homes, prenia la forma d'una creu. En el segon aniversari de l'afusellament de Carrasco i Formiguera (abril de 1940) va iniciar la publicació d'un full ciclostilat que es deia *Full d'Ordres*. Tenia una difusió limitada als membres del partit i a cada número es repetia la consigna de destruir-lo després d'haver-lo llegit. Tan estrictament es va complir aquesta ordre, que no s'ha conservat cap exemplar del full. L'octubre del mateix 1940, coincidint pràcticament amb l'afusellament del president Companys, Coll va establir contacte amb Joan Cornudella i representants d'altres partits o moviments, i així UDC va entrar a formar part del Front Nacional de Catalunya i, més tard, de tots els organismes unitaris nacionalistes i democràtics. Passats més de deu anys, quan la repressió ja no era tan dura i a altres zones de l'Estat començava també a haver-hi oposició al franquisme de

part de persones i organisme cristians, Coll i Alentorn va promoure la relació d'UDC amb altres partits d'inspiració cristiana de l'Estat, fins a la creació, el 1965, de l'Equip Democratacristià. Va participar també en la Unió Europea Demòcrata Cristiana i en la Unió Internacional Demòcrata Cristiana. En l'àmbit més immediat dels països de llengua catalana, dels quals UDC havia afirmat sempre la unitat, va contribuir a la fundació de la Unió Democràtica del País Valencià (1965) i, nou anys més tard, a les darreries del franquisme, de la Unió Democràtica de les Illes (1974).

El combat per la recuperació cultural

S'atribueix a Carles Riba la frase que, el 1939, ho vam perdre tot menys el Fabra. És a dir la llengua normalitzada. El terreny de la llengua i la cultura és un camp de batalla importantíssim per al nacionalisme català. Coll i Alentorn, que, com ja hem explicat més amunt, a més de la competència professional d'enginyer tèxtil tenia una gran afecció i una sòlida formació humanística, va treballar també en aquest àmbit amb gran eficàcia. Arran d'una trobada casual amb Ramon Aramon, condeixeble seu a les classes de Jordi Rubió i de Pompeu Fabra als Estudis Universitaris, van decidir de reorganitzar l'Institut d'Estudis Catalans i reprendre els cursos dels Estudis Universitaris Catalans, perquè creien que, si es perdia la tradició de l'alta cultura, després seria molt difícil de recuperar-la. Per dificultats econòmiques (manca de mecenatge) les classes no van poder començar fins a la tardor de 1942. Coll i Alentorn era acurat tresorer i més tard seria professor. L'Institut d'Estudis Catalans era reconegut per la Unió Acadèmica Internacional, fet que, a més de la presència internacional catalana, donava una certa protecció, perquè era impossible de mantenir el secret d'aquestes activitats culturals, però les autoritats franquistes temien les reaccions que a l'estranger provocaria la prohibició. Com que, d'altra banda, eren unes classes poc nombroses, feien els ulls grossos. Per això s'ha qualificat aquesta etapa de «clandestinitat pública».

Simultàniament, Coll i Alentorn s'havia anat convertint en un prestigiós medievalista. Que el seu interès per la història de Catalunya no anava en el sentit d'allò que, en un llibre famós, Eric J. Hobsbawm ha anomenat «l'invent de la tradició», és a dir la creació o el manteniment de mites i llegendes al servei de la propaganda nacionalista, ho mostra a bastament la seva crítica del *Llibre dels feits d'armes de Catalunya*, que s'atribuïa a Bernat Boades i havia estat acceptat sense discussió pels nostres historiadors romàntics. Segons que explica Carme Illa, que ha reconstruït la història quasi policíaca de la descoberta, quan el benemèrit Josep M. de Casacuberta preparava l'edició d'aquesta obra dins la col·lecció «Els Nostres Clàssics», Coll i Alentorn, tot estudiant la llegenda d'Otger Cataló, de qui hauria pres nom Catalunya, va concebre la sospita de la falsedat del *Llibre dels feits d'armes de Catalunya*. Després de comentar-ho amb Casacuberta, el 25 d'abril del 1942, davant d'un públic força nombrós, Coll i Alentorn va presentar el seu treball sobre *La llegenda d'Otger Cataló i els Nou Barons* (que no seria publicat fins al 1949) i va llançar la bomba de la falsedat del *Llibre*. «La notícia» —escriu Carme Illa— «va esclatar com un petard i els xiuxiueigs de la sala van ésser amplificats en els cenacles més o menys erudits de l'època.» Coll i Alentorn va acabar de perfilar el seu treball crític, que va ser publicat com a introducció del volum IV de l'edició a «Els Nostres Clàssics», aparegut el 1948. El volum V i últim, del mateix any, duia un pròleg d'Enric Bagué, que acceptava plenament la tesi de Coll i Alentorn. No van mancar, però, alguns autors, àdhuc tan respectables com Duran i Sanpere, que es van resistir a rendir-se a l'evidència científica. Carme Illa ha resumit així l'argumentació del nostre personatge:

«Fins al treball de Coll es tenia per segur que el *Llibre dels feits d'armes de Catalunya* havia estat escrit el 1420 per Bernat Boades (1370-1444), rector de Blanes (1410-1444), però un estudi aprofundit de les referències implícites a la llegenda d'Otger Cataló que hi ha en el *Llibre dels feits* demostren que el fals Bernat Boades coneixia no solament les versions de Marquilles (1488) i Tomic (1438), sinó també la recomposició d'Anton Beuter a la seva *Crònica general* (1540) i, segurament, també la llegenda segons la qual Otger hauria estat enterrat en el

monestir de Sant Andreu d'Eixalada, la qual cosa sembla ser una invenció del darrer terç del segle XVI, segurament obra de fra Martí Marquina. Basant-se en aquests i altres arguments, Miquel Coll sosté la impossibilitat que el *Llibre dels feits d'armes de Catalunya* fos obra de Bernat Boades i, escrita, com diu el propi text, el 1420. Per a Coll, l'autor de la falsificació seria el frare blanenc Joan Gaspar Roig i Gelpí (1624-1691), que hauria escrit l'obra el 1673-75, potser en el convent dels mínims de Barcelona. De fet Joan Gaspar Roig i Gelpí escriví nombroses obres de caire històric i religiós, algunes de les quals encara resten avui inèdites.»

Com a medievalista, el tema al qual va dedicar més esforços i publicacions va ser la Crònica del rei Jaume I, però segons Carme Illa el seu millor treball és l'edició de la Crònica de Bernat Desclot, a la col·lecció «Els Nostres Clàssics» (1949-1951), en cinc volums, tot el primer dels quals és dedicat a una esplèndida introducció.

La democràcia

Mort el dictador el 20 de novembre de 1975, comença a l'Estat espanyol un delicat procés de transició política, un dels aspectes de la qual és la formació d'un sistema de partits. Després de la llarga interrupció de la vida parlamentària, tant els nous agrupaments com els pocs vells partits que subsisteixen han de redefinir llur identitat i situar-se en el ventall d'opcions polítiques.

Els partits o moviments d'inspiració cristiana parteixen del desavantatge de la complicitat de l'Església amb el règim franquista. Només UDC i el PNB tenen la cara neta, perquè al llarg de tot el túnel del franquisme han estat sempre en la resistència, en la resistència activa. Coll i Alentorn arrossega un historial de detencions: el febrer del 1952, amb motiu de l'enterrament de Pous i Pagès, passa tres dies a la Prefectura de Policia de la Via Laietana. El 6 d'abril del mateix any, en vigílies del Congrés Eucarístic, és un dels detinguts com a mesura cautelar, i passa un mes a la Model, fins que altes personalitats de la democràcia cristiana internacional

denuncien que Franco prepara el Congrés Eucarístic de Barcelona detenint un polític cristià. Arran dels fets del Palau de la Música, el maig de 1960, és detingut i torturat durant tres dies a la Via Laietana. Novament va a parar als soterranis de la Via Laietana el 3 de març de 1967, arran de l'homenatge del Sindicat Democràtic d'Estudiants al Dr. Rubió. El 3 de març de 1967, pocs dies abans que el Govern declarés l'estat d'excepció, és detingut un cop més i passarà tres mesos a la presó Model. La sisena i darrera detenció, que només va durar unes hores, a la Via Laietana, va ser l'1 de juny de 1973, acusat d'haver participat a la manifestació del Primer de Maig que l'Assemblea de Catalunya havia convocat a Sant Cugat.

Va ser molt important, en l'àmbit estatal, la inhibició electoral de la jerarquia eclesiàstica durant la transició, i particularment la del cardenal Enrique y Tarancón. Santiago Carrillo, secretari general del Partit Comunista Espanyol, interrogat després de les primeres eleccions democràtiques (1977) sobre què li semblava més digne de destacar d'aquells comicis, va respondre que, per primera vegada en la història contemporània d'Espanya, l'Església no havia intervingut en unes eleccions. Només UDC i el PNB, a Catalunya i a Euskadi respectivament, van aconseguir uns modestos resultats, però a la resta de l'Estat l'Equip Demòcrata Cristià, i concretament la Izquierda Democrática de Ruiz Giménez, no va obtenir ni un sol escó. UDC s'havia presentat dins la coalició Unió del Centre i la Democràcia Cristiana de Catalunya.

Va ser molt dolorosa la ruptura amb Anton Cañellas, que havia tingut una actuació molt meritòria en els anys de la clandestinitat però que, arran del fracàs de l'Equip Demòcrata Cristià de l'Estat, es va decantar per l'aliança amb la UCD d'Adolfo Suárez. Aleshores Coll i Alentorn va tornar a agafar les regnes del partit per salvar-ne la identitat en perill. Després del VII Congrés (1978), Cañellas va deixar UDC per aliar-se amb el partit de Suárez i crear Centristes de Catalunya - UCD.

Reafirmada la identitat d'UDC, el 1979 es va formalitzar la coalició amb la Convergència Democràtica de Catalunya de Jordi Pujol, sota el nom de Convergència i Unió (CiU), i des d'aleshores UDC ha tingut representants a les Corts i al Senat de Madrid, al Parlament de Catalunya i a molts ajuntaments. Després de les eleccions de març del 1980, el president Pujol va assignar tres conselleries a Unió Democràtica de Catalunya, entre les quals la Conselleria Adjunta a la Presidència, per a la qual el 12 de maig va nomenar conseller Miquel Coll i Alentorn. A més, el pacte preveia que, si guanyaven les eleccions, la Presidència de la Generalitat seria per a Convergència i la del Parlament per a Unió.

President del Parlament de Catalunya

Miquel Coll i Alentorn va ser elegit president del Parlament de Catalunya el 17 de maig de 1984, per 86 vots sobre 135 diputats. Foren també elegits vicepresident primer Arcadi Calzada, de Convergència Democràtica de Catalunya, i vicepresident segon Isidre Molas, del Partit dels Socialistes de Catalunya.

Durant els quatre anys que va exercir aquesta alta magistratura, trobem en l'arxiu de Coll i Alentorn discursos pronunciats al Saló de Sessions del Parlament, discursos en visites institucionals a parlaments regionals d'altres països, conferències o allocucions fora del Parlament però amb caràcter institucional i pròlegs de llibres, articles periodístics i altres escrits. Mirem ara de repassar breument i per ordre cronològic els principals.

En el seu discurs de presa de possessió de la Presidència del Parlament de Catalunya, el 17 de maig de 1984, Coll i Alentorn va començar per fer l'elogi del seu predecessor, Heribert Barrera. Va dir també: «Us asseguro, il·lustres senyores i senyors, que m'esforçaré amb l'ajuda de tota la Mesa, a ésser el guardià de l'observança del nostre Reglament, que és la garantia dels nostres drets com

a diputats; que no defalliré en la defensa de les prerrogatives d'aquest cos legislatiu ni en la de cada un dels seus membres, sigui quina sigui la seva significació política, i que, naturalment, hauré de facilitar el govern de la majoria, però, al mateix temps, defensaré els drets de totes les minories.» Així ho va fer.

En la Diada de l'Onze de Setembre de 1984, en unes paraules a Ràdio Miramar en el programa Buenos días, España, explicava el sentit que aquella festa havia de tenir per a tot l'Estat, tot recordant que entre els defensors de Barcelona, el 1714, molts portaven cognoms castellans, començant pel general en cap Villarroel y Peláez, i que «en un solemne e impresionante documento, que venía a ser una declaración de últimas voluntades, se proclamaba que en nuestra ciudad residía en aquellos momentos la libertad de todo el Principado y de toda España, y era por ella por la que estaban dispuestos a derramar su sangre».

Invitat per l'Assemblea Regional Siciliana, en aquella illa tan plena de records per a un medievalista català, va pronunciar un important discurs el 28 de setembre de 1984. Recordava en començar que era la tercera vegada, i la segona en missió oficial, que visitava aquell «bellíssim i apassionat país». Després d'evocar els precedents remots dels mercenaris ibèrics que van combatre a les guerres púniques, va saltar al segle XI, per recordar els casaments de la princesa siciliana Mafalda, filla del famós Robert Guiscard, amb el comte Ramon Berenguer II de Barcelona, que va ser mare de Ramon Berenguer III; d'Alfons I de Catalunya i II d'Aragó amb Constança, filla del rei de Sicília i futur emperador Frederic de Hohenstauffen i, un segle més tard, de Pere el Gran amb una altra Constança, filla del rei Manfré, anomenada pel Dante *genitrice dell'onore di Sicilia e d'Aragona*, casament que va motivar que el rei Pere lluités per alliberar Sicília de la tirania dels Anjou i establís per llarg temps una dinastia catalana en el govern de l'illa. Passant a l'actualitat, va recordar que, encara que segons la Constitució de l'Estat espanyol les relacions internacionals són de competència exclusiva del poder central, les comunitats autò-

nomes poden mantenir relacions, per bé que sense capacitat de signar acords o tractats, i va dir que «caldrà que fem comprendre als qui monopolitzen la nostra sobirania que hi ha matèries en les quals el millor coneixement i, per tant, les millors solucions es troben en les esferes més properes als fets i no en els nivells més elevats i per això més allunyats de les vives realitats de cada dia».

El 14 de maig de 1985 li va escaure d'adreçar una solemne salutació institucional al rei Joan Carles i a la reina Sofia amb motiu de la visita d'aquests al Palau del Parlament. Coll i Alentorn va començar el discurs en català (un 66% de l'allocució), va passar després al castellà (30%), també va parlar una mica en aranès (4%) i va acabar novament en català. Va començar recordant que en la primera visita que Joan Carles I havia fet com a rei a Barcelona havia emprat la nostra llengua: «Aquest Parlament veu en Vós, Senyor, el legítim i més directe successor d'aquells comtes i reis que durant segles van governar el nostre país, en íntima i compenetrada entesa amb els representants del nostre poble [...]. La nostra cambra no pot oblidar que, després d'una trista i funesta llacuna de cinc segles i mig, vau tornar a adreçar-vos, personalment i directa, al nostre poble en la seva pròpia llengua, aquest bé inapreciable com el més valuós dels seus tresors.» En la resposta del rei Joan Carles hi va haver un 84% de castellà i un 16% de català. Va ser Coll i Alentorn mateix qui va tenir interès a deixar calculades aquestes estadístiques.

En una visita oficial al Parlament del Quebec va dir, el 6 de juny de 1985, amb la confiança de ser comprès per l'anàloga situació dels quebequesos: «Per l'anomenada Guerra de Successió, o sigui per la violència, [Catalunya] va perdre tota autonomia i va ésser objecte d'una política desnacionalitzadora amb la finalitat de fer desaparèixer els seus signes d'identitat, entre els quals hi ha sobretot la llengua, que els catalans estimen com el més preat dels seus tresors [...]. És possible que moltes de les nostres experiències, sobretot en matèria de bilingüisme, us puguin interessar, com sens dubte a nosaltres ens interessaran les vostres.»

Sense la semblança del problema lingüístic canadenc, però amb una analogia pel que fa a l'impuls econòmic, va tenir lloc una altra visita oficial al Parlament de la regió alemanya del Rin del Nord-Westfàlia, el 16 d'abril de 1985 (recordem que el 1976 Coll i Alentorn havia estat elegit president del Consell Federal Espanyol del Moviment Europeu). «No tinc cap dubte» –va dir el president del Parlament català als parlamentaris renans– «que Catalunya és el país de l'Estat espanyol amb més arrels europees, i que en plena dictadura franquista es va manifestar europeïsta sense cap vacil·lació des del primer moment [...]. La nostra vocació europea no és fruit d'uns esdeveniments circumstancials ni d'una moda passatgera, sinó que constitueix una característica permanent del nostre poble, obert des de sempre a les influències mediterrànies, especialment a les de Grècia i Roma, que ens han deixat importants testimonis monumentals i en el cas de la segona ens ha llegat allò que constitueix el nostre tret més fonamental i per a nosaltres més estimat, que és la nostra llengua catalana, filla natural i legítima de la llengua de Roma; i obert també als corrents centreeuropeus amb els quals ha rebut població i cultura, a través de successives irradiacions precèltiques, cèltiques, germàniques, franques i occitanes, cada una de les quals ha deixat un rastre que hem anat incorporant a la nostra manera de ser col·lectiva.»

En una visita anàloga, el 6 d'octubre del mateix 1985, al Parlament del *Land* de Baden-Württemberg, els repetia les mateixes paraules que al Rin del Nord-Westfàlia: «Catalunya és el país de l'Estat espanyol amb més arrels europees i que en plena dictadura franquista es va manifestar europeïsta sense cap vacil·lació des del primer moment.»

En la inauguració del mausoleu dedicat a Lluís Companys, el 27 d'octubre de 1985, va recordar que havia estat el primer president del Parlament de la Catalunya autònoma, elegit el 13 de desembre de 1932, fins que el 20 de juny de l'any següent va deixar aquest càrrec per haver estat nomenat ministre de Marina. Coll i Alentorn va alludir delicadament a la tan debatuda qüestió del catalanisme

o no-catalanisme del president màrtir, amb un bell parallelisme entre l'amor a la Pàtria dissortada i al fill malalt:

«Lluís Companys, apassionat per la justícia i la llibertat, va anar acendrant els seus sentiments amb el foc del sofriment i de l'angoixa davant la sort del poble que li havia confiat els seus destins i davant la pròpia sort, i és ben cert que, al moment del sacrifici, el seu acendrament arribava a la culminació. Però jo voldria assenyalar un aspecte, sovint oblidat, del seu sacrifici. Lluís Companys hauria pogut sortir de França abans que la Gestapo i la policia franquista li posessin la mà al damunt i el portessin a la immolació. Però, en la desfeta de la invasió de França pels exèrcits hitlerians, un fill seu, malalt, s'havia esgarriat enmig del daltabaix, i va ésser el seu amor de pare el qui va impedir que emprengué el camí vers les terres lliures i per això va poder ésser fàcilment detingut. Al costat, doncs, del sacrifici filial per la mare Catalunya hi ha el sacrifici patern pel fill dissortat i fugitiu. I aquests dos amors, filial i patern, indefensos davant l'odi i la malvolença, són els qui el van portar al sacrifici suprem.»

En la sessió parlamentària del 12 de novembre de 1986 el president va fer memòria de la fundació de l'Assemblea de Catalunya amb les següents paraules:

«Abans de prosseguir amb el nostre ordre del dia per avui, aquesta presidència creu escaient, i espera que també ho creurà així tota la cambra, de recordar que ara fa cinc dies s'ha complert el quinzè aniversari de la primera reunió de l'Assemblea de Catalunya, que durant sis anys va actuar tan eficaçment per desvetllar els sentiments patriòtics i cívics dels catalans i els va impulsar a col·laborar, en forma sempre creixent, en la tasca de lluitar per la recuperació de la democràcia i de l'autonomia, fent que, entorn dels grups que havien treballat en aquest sentit des de la primera hora, es congreguessin masses de ciutadans, que, en constant augment, van anar expressant llur decidida voluntat a favor de la llibertat, l'amnistia i l'Estatut d'autonomia fins a coronar aquesta expressió en la inoblidable i magna concentració de l'Onze de Setembre de 1976 –ara ha fet deu anys– a Sant Boi de Llobregat.

«Aquesta presidència es complau a saludar els membres de la Comissió organitzadora de la commemoració que ens honoren amb la seva presència i a suscitar la memòria d'aquells esdeveniments i dels qui els van fer possibles, i expressar l'agraïment que, sens dubte, mereix a aquesta cambra una actuació tan meritòria i fructífera.»

Un interessant document de l'arxiu de Coll i Alentorn, sense data, però que deu ser del desembre de 1986, és el seu discurs en la cloenda del Congrés Marista d'Educació, en el centenari de l'arribada a Girona de quatre germans maristes, expulsats de la França laïcal, primícies de successives fundacions de col·legis a Catalunya i a tot Espanya. La intenció, però, d'aquells religiosos no era aquesta, sinó que havien vingut a aprendre castellà per anar a l'Argentina. «Als catalans» –deia Coll i Alentorn– «sempre ens ha fet molta gràcia que la gent vingui a Catalunya a aprendre el castellà, però la veritat és que el fet s'ha repetit i se segueix repetint encara ben sovint.» Però «aprendre el castellà amb un bon mestre a Catalunya pot produir millors efectes que fer-ho amb un professor madrileny, andalús o aragonès, perquè, mentre el castellà del bon professor català serà sense modismes ni accents regionals, encara que reveli la seva naturalesa catalana, en els altres casos els alumnes aprendran una modalitat regional o local del castellà i no un castellà prototipus, que és el que li convé per anar pel món i sobretot per ensenyar».

Però «més d'un hispanista que ha vingut a Barcelona a aprendre la llengua i cultura castellana ha acabat essent un especialista de gran categoria en l'estudi de la llengua i la cultura catalana». Sobre l'ensenyament dels maristes, Coll reproduïa el que en va dir un antic alumne d'ells no precisament clerical, Josep Pla: «Tingueren l'habilitat innegable d'adaptar-se amb rapidesa a l'ambient del país. No carregaren pas massa la nota ni accentuaren en cap sentit el misticisme. Defensaren un catolicisme normal, planer, certament mediocre, sense gaires prodigis ni excés de casuística. Pedagògicament, aportaren els mètodes francesos elementals: la claredat, la paciència, la tenacitat, el gust de l'emulació personal, sense el qual no hi ha ensenyament possible. Exigiren un mínim d'higiene. Fomentaren els jocs francs i durs. Els càstigs, racionals i rarament excessius. Comprengheren el sentit de la instrucció que demanava el poble i accentuaren l'esperit pràctic de l'ensenyament. Tingueren l'avantatge de poder ensenyar el francès admirablement i el castellà amb profit: el francès perquè era la seva llengua materna i el castellà perquè el coneixien

com a estrangers que l'han estudiat millor que els mestres nacionals que suposen dominar-lo per inspiració. Sobre el càdric temperament empordanès projectaren un punt de disciplina francesa que donà resultats indiscutibles. Crearen un col·legi –per resumir– sensualment net, religiosament enraonat i pedagògicament normal.»

El 27 de novembre de 1986, després de fer commemoració del vuitè aniversari de la promulgació de la Constitució que s'escauria l'endemà, es va passar a debat i votació dels diputats una proposició no de llei de solidaritat amb el poble xilè en la lluita per les llibertats i la democràcia. En anunciar-ho, el president Coll va afegir: «...i tenint avui l'honor de comptar amb la presència, en aquesta cambra, de la Il·lustre Senyora Hortènsia Bussi, vídua del president Allende, una de les primeres víctimes de la revolta militar que va representar l'anul·lació d'aquella llibertat i aquella democràcia, aquesta presidència li adreça una emocionada salutació, li assegura que comparteix sincerament el seu dolor i formula els vots més fervents perquè, ben aviat, la claror de la llibertat torni a resplendir a Xile i a tots els pobles que se'n veuen privats».

El 10 de desembre, aniversari de l'aprovació i la proclamació de la Declaració universal dels drets humans, Coll i Alentorn va dir: «Aquesta presidència, en el trenta-vuitè aniversari d'aquella proclamació, creu interpretar els sentiments dels representants del nostre poble manifestant, en nom d'aquest, la nostra adhesió més sincera i solemne al respecte dels drets llavors proclamats i el propòsit més decidit de defensar-los, no oblidant mai –com diu la Declaració en el seu començament– que tots els éssers humans neixen lliures i iguals en dignitat i en drets, són dotats de raó i de consciència i els cal mantenir-se entre ells amb esperit de fraternitat.» Va recordar també que el passat dia 6 s'havia escaigut el cinquanta-quatrè aniversari de la constitució del primer Parlament de la Catalunya autònoma (1932), «Parlament que va tenir una vida llarga i accidentada fins a ésser succeït pel nostre, en la seva primera legislatura».

El 25 de març de 1987 el president del Parlament va fer «una al·lusió emocionada i esperançada al trentè aniversari de la signatura del Tractat de Roma, que va donar naixença a la Comunitat Europea. Catalunya, que sempre s'ha sentit Europa, recorda amb satisfacció, en aquesta data, el camí que s'ha fet per a la seva integració, i formula els vots més sincers perquè aquesta tasca continuï essent duta a terme fins al seu total acompliment».

El mateix març de 1987 va donar la seva darrera lliçó als cursos d'història de Catalunya que professava a l'Òmnium Cultural. Era el terme de quaranta-sis anys ininterromputs d'ensenyar la història del nostre país, amagada o falsejada en l'ensenyament oficial.

El 19 de juny de 1987 es va produir el terrible atemptat terrorista d'Hipercor. El 25 hi va haver una gran manifestació de protesta i el 27, al Parlament, el president va invitar tots els presents a escoltar dempeus una resolució de rebuig de l'atemptat i d'expressió de dolor i solidaritat a les víctimes i als seus familiars, alhora que de condemna dels autors de l'execrable atemptat «com a indesitjables pertorbadors de la pau ciutadana». Després es va guardar un minut de silenci.

El 22 d'abril de 1988 va pronunciar un discurs al Palau de la Generalitat, en presència del rei Joan Carles, dins dels actes commemoratius del mil·lenari de la independència de Catalunya. Aquest cop va parlar íntegrament en català. El Parlament havia acordat aquesta celebració (que alguns sectors, de dins i de fora de Catalunya, van impugnar) per fer avinent, després del *café para todos* en què havia degenerat la reforma autonòmica de l'Estat espanyol, que Catalunya no era una invent de la transició postfranquista, ni tan sols un ens nascut del romanticisme vuitcentista, sinó que tenia, de feia molts segles, unes institucions d'autogovern. Com va dir Coll i Alentorn, el comte Borrell II va considerar decaiguda la dependència política envers el rei de França després que aquest no li prestés cap ajut en la invasió d'Almansor i la destrucció de Barcelona el 985. Quan el

988 el rei de França va requerir Borrell II perquè ratifiqués la seva dependència i fidelitat, no li va respondre, i en un document del 10 de març del 988 s'anomenava «duc ibèric i marquès».

El 25 de març de 1988 Coll i Alentorn es va acomiadar dels diputats del Parlament amb un discurs que era alhora la cloenda de la segona legislatura de la Generalitat restaurada. «Aquests quatre anys de servei al Parlament de Catalunya» –va dir–, «que m'han passat com una exhalació, han estat per a mi un motiu d'extrema complaença, tant perquè és natural que sigui així en poder prestar un servei a Catalunya, a la democràcia i a la llibertat, com perquè els qui m'han ajudat a la prestació d'aquest servei, i en primer terme els il·lustres membres de la cambra, han tingut amb aquesta presidència una actitud tan deferent i inspirada en els millors desigs, que difícilment hauria pogut desitjar-la millor.» Va fer un balanç de la labor acomplerta en aquella legislatura:

«Durant aquests quatre anys, hem dut a conclusió una tasca important, en volum i en qualitat: hem aprovat 81 lleis, 165 resolucions i 30 mocions; hem donat pas a 192 interpellacions, hem facilitat la formulació de 234 preguntes orals en el ple i 42 en comissió, hem arribat a l'extraordinària xifra de 1.607 preguntes respostes per escrit, i han quedat encara altres textos pendents de conclusió. En conjunt, hem celebrat 76 sessions plenàries públiques i 11 de secretes, i hem donat pas a 9 debats generals.»

Darrera malaltia i mort

Ja el juny de 1985, en tornar de la visita al Parlament del Quebec, va experimentar una dificultat per caminar que de moment va atribuir a les hores de vol nocturn, però que no desapareixia del tot. A la tardor de l'any següent se li va agreujar. No dominava la locomoció, ell que sempre havia estat molt caminador: tan aviat no podia caminar com no podia parar. De primer necessitava que l'acompanyessin i li donessin el braç, i després ja només es podia desplaçar en cadira de rodes. Com que, d'altra banda, conservava

la plenitud mental i verbal, va continuar l'exercici normal de la presidència del Parlament.

Complert el seu mandat, esperava poder-se reintegrar a la vida de família i a les tasques de l'Institut d'Estudis Catalans en el terreny historiogràfic. Però el 9 de juliol de 1988 va experimentar unes dificultats en la visió i el 12 va quedar plenament cec. Li van diagnosticar una hidrocefàlia obstructiva i el dia 15 va ser operat. Se li havia produït una obstrucció del drenatge del líquid encefaloraquídi al cervell i amb la intervenció quirúrgica se li va resoldre la dificultat per caminar, però no va recuperar la visió. El Dr. Arruga va confirmar-li que la pèrdua era irreversible. Així i tot, treballava coratjosament en la preparació de l'edició de les seves obres completes (publicades en quatre volums a cura de Max Cahner, Albert Manent i Josep Massot) i en alguns escrits nous, cartes i alguna conferència que dictava als seus fills. Així va redactar un llibret de noranta-sis pàgines que el 1989 el diari *Avui* va editar i difondre, titulat *La marxa cap a la independència de Catalunya, (877-988)*.

Podia passejar, però acompanyat. L'Onze de Setembre de 1988 va fer, acompanyat de Rigol i Duran i Lleida, entre aplaudiments del públic, l'ofrena floral d'UDC al monument de Rafael de Casanova i va assistir a la recepció del Parlament.

Diverses entitats, veient que se li apropa la fi, s'afanyen a honorarlo. El juny de 1988 l'Escola d'Enginyers de Terrassa, de la qual havia estat alumne, li concedeix la Medalla d'Argent, i poc després la Caixa Laietana li atorga la Medalla d'Or.

Aquell mateix 1988, el 13 d'octubre, al Saló de Sant Jordi del Palau de la Generalitat, el president Jordi Pujol li va imposar la Medalla d'Or de la Generalitat. Després de llegir el senyor Heribert Barrera (predecessor seu en la presidència del Parlament) una semblança de l'homenatjat, Coll i Alentorn va pronunciar unes paraules, improvisades ja que no podia llegir, en les quals va recordar emocionada-

ment els vuit anys de dedicació en alts càrrecs de la Generalitat: com a conseller adjunt a la Presidència primer i com a president del Parlament després: «En realitat la tasca que jo havia fet durant tota la meua vida i especialment durant els vuit anys que, per concessió tan graciosa dels meus companys i especialment del Molt Honorable President de la Generalitat se'm va conferir, era un premi sobrat, sobradíssim per les coses que jo pogués haver fet. S'ha dit que aquests vuit anys han estat, i jo ho he dit també, els vuit anys més feliços de la meua vida; en realitat això ha estat una cosa extraordinària i per ella sola ja constitueix un premi. Voldria que consideréssiu què és el que representa, per exemple, tenir un despatx amb un finestral que dona al Pati dels Tarongers, a través del qual arriben les campanades del carilló del Palau i de les campanes de la Seu.»

Un més després, el 14 de novembre, al Saló de la Reina Regent de l'Ajuntament de Barcelona, l'alcalde Pasqual Maragall li imposava la Medalla d'Or de la Ciutat.

El 26 de març de 1990 el Govern francès li va atorgar la Legió d'Honor amb el grau d'oficial. El cònsol de França, atès el seu estat de salut, va anar al seu domicili a imposar-li les insígnies.

El juny següent se li va agreujar el problema neurològic amb la pèrdua de la parla, però en els moments escadussers que la recobrava mostrava tenir plena lucidesa mental.

Morí plàcidament a les quatre de la tarda del 15 de desembre de 1990. El 17 de desembre el seu successor en la presidència del Parlament, senyor Xicoy, va anunciar que se li dedicaria una sessió necrològica i es va avançar a fer-ne breu memòria: «Amb els actes d'ahir i d'aquest matí hem acomiadat les despulles del Molt Honorable Senyor Miquel Coll i Alentorn, president que fou d'aquest Parlament en la legislatura de 1984 a 1988. La Mesa, i amb ella tota la cambra, li ha retut el merescut homenatge per la llarga història de serveis a la nostra nació que s'inicià en la política en temps de la

Segona República, mantingué l'esperança activa en la llarga clandestinitat, demostrà la seva eficàcia en la tasca de govern en la Generalitat ja restablerta i, finalment, exemplaritzà l'equanimitat més exquisida en la presidència del nostre Parlament.»

El 27 de febrer següent el Parlament li dedicà l'anunciada sessió *in memoriam*. Va pronunciar el discurs necrològic el Sr. Joan Rigol i Roig, que volgué ressaltar tres grans lliçons que es desprenen de la llarga trajectòria vital i política de Coll i Alentorn: «Primer, la dignitat de la dedicació a la política; segon, la necessitat d'integrar al nostre bagatge de cultura política els valors sorgits dels anys de la resistència a la dictadura, i tercer, el paper del nostre Parlament, del qual ell fou president, com a lloc d'aquesta elaboració política.» Sobre el primer punt feia notar Rigol que «pertànyer a un partit democràtic [...] és un acte de responsabilitat personal, de compromís cívic. Hem de recordar això en uns temps en què ésser d'un partit pot semblar a alguns una connotació negativa [...]. L'apoliticisme és, en paraules de Mounier, una deserció espiritual.» A propòsit del segon aspecte, recordava el coratge amb què Coll i Alentorn es va moure en la clandestinitat: «Sempre recordaré el senyor Coll quan em deia: "Si algú li diu davant una situació que no hi ha res a fer, vostè entengui que el que vol dir és que tot està per fer i que, per tant, cal posar-se immediatament a treballar per tal de redreçar-la." Així va actuar ell els anys 39, 40, 41, 42 i següents.» Finalment, en relació amb el Parlament, recordava les paraules que Coll i Alentorn, quan n'era president, havia adreçat als diputats: «Seran vostès un magnífic instrument per a treballar perquè regnin a Catalunya el benestar, la germanor, la llibertat, la justícia i la pau.»

La Catalunya que Coll i Alentorn va somniar

En un discurs a la diada nacionalista del Pi de les Tres Branques, al Berguedà, el 21 de juliol del 1985, deia: «Les paraules estan molt bé, els crits estan molt bé, els himnes estan molt bé, però és el treball

silenciós de cada dia el que ens ha d'acostar a aquest ideal que tots nosaltres volem assolir. Tots sabeu que jo sóc un home vell, un home que de fet no pot tenir gaires esperances per al futur, però aquestes esperances les conservo per a vosaltres. Quan ja no hi seré, i no puc trigar gaires anys a no ser-hi, vosaltres anireu endavant, vosaltres que esteu en aquest moment fent-vos el jurament de continuar treballant per aquest nostre País, quan jo no hi sigui o quan sigui una pols i estigui escampada pel vent entremig d'aquests arbres, pols enamorada de Catalunya i dels catalans [...]. Acabem, doncs, ara que ja és «pols enamorada de Catalunya i dels catalans», aquesta evocació de la persona i l'obra de Miquel Coll i Alentorn, en la qual hem parlat força de la seva tasca d'historiador del passat, resumint unes pàgines del seu somni sobre el futur del país dels seus amors. Són unes notes manuscrites, amb la seva característica lletra vertical, redactades per a alguna avinentesa que desconeixem i que van restar inèdites. Semblen datades del 13 d'abril de 1985, tres mesos abans d'aquell discurs del Pi de les Tres Branques. La primera part, «La Catalunya de demà», és la que més pròpiament es pot qualificar de somni ètic, una mica com el de Martin Luther King; la segona és més aviat un programa polític, que lògicament està molt emmarcat per la convicció nacionalista i també per la doctrina política específica del partit a què pertanyia.

Comença contraposant esquemàticament «l'historiador que mira endarrere» i «el polític que mira endavant». Ell, que com a historiador no va somniar mai mirant enrere, és a dir, mai no va claudicar davant els mites, per molt que toquessin els sentiments patriòtics del poble, i que tampoc no va jugar mai a aquella història-ficció d'imaginar què hauria passat si no hagués passat allò que va passar, a les seves velleses se sent prou jove per a encarar-se amb el futur de Catalunya (si, com diuen, ser jove de cor és viure més pendent del futur que del passat, Coll i Alentorn certament n'era). Té fe en el futur de Catalunya. Però no vol que sigui una velleïtat «de pura fantasia», sinó «un somni raonable».

Home de profundes conviccions religioses, no pretén de cap manera imposar un estat confessional, sinó que vol «un país plural», però basat en uns valors necessaris per a la convivència, «llibertat, justícia i germanor», que ell considera que són «d'arrel cristiana». La Catalunya que ell desitja, i que creu que raonablement es podrà construir, «no augmentarà desproporcionadament de població i es mantindrà entre els sis i els nou milions d'habitants, amb una creixença modesta deguda més a l'increment vegetatiu que a la immigració». Un país poc dotat de recursos naturals, i que només gràcies a l'esperit de treball, d'iniciativa i d'enginy dels seus habitants serà «pròsper, però no ric». Pel que fa a l'àmbit territorial, s'afavorirà la recatalanització o la conservació de la catalanitat dels Països Catalans, però de manera prudent i respectuosa espera que el País Valencià i les Illes obtindran el mateix resultat «per iniciativa pròpia ajudada per l'estímul, l'exemple i, si convé, la cooperació del Principat». Al Principat mateix, pensa en «la catalanització dels seus habitants, sense violències ni enfrontaments». Augura que els partits polítics catalans tinguin «enteses permanents, sense lligam orgànic amb els partits espanyols d'igual o semblant ideologia». Més enllà del Principat i dels Països Catalans, gosa somniar en una confederació ibèrica dels quatre pobles de la península: els Països Catalans, els basconavarresos, els castellans i els gallegoportuguesos, segons el model històric de la Confederació Catalanoaragonesa. Creu factible una millora del finançament, per l'estil del d'Euskadi, i una ampliació de l'autogovern, ja ara en virtut de l'article 150.2 de la Constitució, però tot esperant el moment propici per a la modificació de la Constitució i de l'Estatut. Finalment, la seva Catalunya no restarà reclosa en ella mateixa, sinó que estarà oberta a l'Europa Unida i també disposada a ajudar els pobles del Tercer Món, sense fer d'aquest ajut un mitjà d'ingerència política, «però sense permetre que el nostre ajut sigui invertit en guerrear entre ells o en establir dominis dels uns sobre els altres». I tot això amb el propòsit de crear «un règim de democràcia política, econòmica, social i cultural en el qual ningú no se senti discriminat o menystingut».

Dues cares d'una gran personalitat catalana

Com es desprèn de tot el que hem anat veient en aquesta presentació, i deixant ara de banda la seva vida familiar, la personalitat de Miquel Coll i Alentorn té dos grans vessants públics: l'historiador i el polític. Albert Balcells ha subtitulat, amb raó, la seva biografia: *Historiografia i democràcia*. No era simplement un home culte, sinó un historiador de primer ordre. Donen fe de la seva vàlua cultural la seva vinculació a les principals institucions acadèmiques humanístiques catalanes: membre adjunt (1961) i després numerari (1970) de l'Institut d'Estudis Catalans, membre de l'Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona (1971), membre fundador de la Societat Catalana d'Estudis Històrics (1946) i de la Societat Catalana d'Estudis Jurídics, Econòmics i Socials (1951), delegat de l'Institut d'Estudis Catalans a la Societat Catalana d'Estudis Litúrgics (1970) i president de la Secció Historicoarqueològica de l'Institut d'Estudis Catalans i, en l'àmbit internacional, oficial de la Legió d'Honor Francesa (1990).

D'altra banda, tenia innegable nervi polític. Una carrera política que comença omplint sobres per a la campanya electoral d'Acció Catalana el 1922 i acaba essent president d'Unió Democràtica de Catalunya i president del Parlament. No sols va ser un nacionalista abrandat, sinó també militant decidit d'uns determinats partits polítics. És el dirigent de les joventuts d'Acció Catalana, el resistent contra les dues dictadures (la de Primo de Rivera i la de Franco), el reorganitzador d'Unió Democràtica en els moments més delicats, el diputat, el conseller adjunt a la Presidència i finalment el president del Parlament.

Ara bé: el polític Coll i Alentorn no és sols una ideologia i uns càrrecs; és també un estil. El 1981, a Sitges, en el Congrés Nacional d'UDC, que coincidia amb el vint-i-cinquè aniversari de la fundació del partit, Coll i Alentorn va formular un elogi d'un dels fundadors, el seu vell company Roca i Caball: «L'estil d'Unió» –va dir– «és fonamentalment el tarannà personal de Roca i Caball, fet de

tolerància, joc net i cavallerositat fins i tot amb l'adversari, i hem de procurar que entre nosaltres mai no es perdi aquest estil.» Era també l'estil personal de Coll i Alentorn mateix (que no l'impedia de ser fidel i tenaç, i de vegades tossut, quan creia que estaven en joc la identitat o l'interès del partit).

En una entrevista a *La Veu d'Unió* (juliol de 1989), el periodista li va preguntar quina de les seves dues vocacions havia exercit més a gust, si la d'historiador o la de polític. Va respondre: «Potser la història, perquè la política l'he fet més per obligació que per gust. La política és una cosa fatigosa, no és un divertiment, segurament que en un país normal jo no hauria fet política. Si l'he fet ha estat com un deure de consciència, per ajudar el país a anar endavant. La història sí que ha estat una veritable vocació, ja de ben jove, quan feia el batxillerat, les primeres notes les treia d'història.» Però el biògraf, Albert Balcells, no s'ho acabava de creure: «Després d'haver resseguit la seva vida, no es pot deixar de llegir aquesta declaració amb escepticisme. Queda molt clar que la vocació política de Coll i Alentorn era tan forta, si no més, que la vocació d'historiador.»

Agost 2000
Hilari Raguer i Suñer

I. Discursos al Saló de Sessions

Obertura de la legislatura

Diari de Sessions del Parlament de Catalunya, núm. 1, sessió plenària núm. 1, del dia 17 de maig de 1984.

Molt honorables, honorables i il·lustres senyores i senyors presidents, consellers i membres d'aquesta cambra, digníssimes autoritats i invitats, l'anomenat trist privilegi de l'edat té també les seves coses bones, que fan que, almenys incidentalment, deixi d'ésser trist. I una d'aquestes coses bones és la que ha donat lloc a la presència d'aquest diputat ací, en iniciar-se la segona legislatura del Parlament sorgit de l'Estatut de Catalunya actualment vigent.

Les meves paraules ara han d'ésser molt breus, puix que s'han de limitar a complir un deure de cortesia, saludant les personalitats ací reunides, i a evocar el record d'una escena semblant a aquesta, que va tenir lloc fa quatre anys i la persona del qui llavors va ésser president d'edat, el nostre enyorat col·lega i amic Josep Maria Pobleu, que va parlar-nos il·lusionadament de la significació de l'acte que presidia.

Ara, no menys il·lusionadament, anem a continuar la nostra història i a iniciar el procés de constitució del nostre Parlament, en aquesta nova etapa, fins a dur-lo a bon terme amb la cooperació de tots. Posem, doncs, mans a l'obra, i no com qui practica un acte de rutina, sinó amb la unció i amb l'emoció sagrada de qui sap i té plena consciència que estem intervenint decisivament en la configuració de l'esdevenidor de la terra catalana.

... ..

Presa de possessió

Diari de Sessions del Parlament de Catalunya, núm. 1, sessió plenària núm. 1, del dia 17 de maig de 1984.

Molt honorables, honorables i il·lustres senyores i senyors presidents, consellers i membres d'aquest Parlament, digníssimes autoritats i distingits invitats, heu dut a terme, ja, senyores i senyors parlamentaris, la tasca necessària perquè la Mesa que ha de presidir l'actuació del nostre màxim òrgan representatiu pugui actuar amb plena autoritat, i amb això hem completat la constitució del segon Parlament de l'actual Estatut d'autonomia.

Moltes gràcies pels vostres vots i per la confiança que ens heu atorgat, i us dono fermança que farem tot el possible per merèixer-la.

El Parlament que estem succeint ha dut a terme una tasca abundosa i meritòria, amb un alt esperit cívic i constituint un exemple de tolerància i de mutu respecte entre els seus membres, que són per a nosaltres un estímul i un model a imitar. La fama de les virtuts dels nostres immediats antecessors ja s'ha divulgat fins més enllà de Catalunya i ha contribuït a prestigiar la nostra autonomia i, en funció d'ella, tot el sistema autonòmic.

No dubto que els diputats d'avui, molts dels quals ho eren d'ahir i participen, per tant, d'aquells mèrits que m'he complagut a evocar, sabran mantenir-se a igual altura i fins i tot superar-la, perquè el desig de perfecció en treballar per Catalunya no ha de reconèixer límits de cap mena.

Voldria subratllar que una part important dels mèrits que, en justícia, hem hagut d'assenyalar, correspon al Molt Honorable Senyor Heribert Barrera, que ha estat per a tots nosaltres, els diputats de la primera legislatura, un president veritablement modèlic, tant en el

regiment dels plens –que ha conduït amb mà segura i flexible alhora– com en l'organització de les Comissions, com en els serveis auxiliars i administratius, com en la mateixa infraestructura material d'aquest Palau, la bellesa del qual ha sabut fer destacar sense perjudici de la seva plena funcionalitat. I voldria dir als il·lustres senyores i senyors membres d'aquesta cambra que el meu propòsit i la meva il·lusió en fer-me càrrec de la Presidència que tan benèvolament m'heu atorgat és que, quan hagi de deixar-la, pugui merèixer de les vostres senyories un judici semblant al que ara, en estricta justícia, hem d'emetre en esguard del meu eminent predecessor.

Us asseguro, il·lustres senyores i senyors, que m'esforçaré, amb l'ajuda de tota la Mesa, a ésser el guardià de l'observança del nostre Reglament, que és la garantia dels nostres drets com a diputats; que no defalliré en la defensa de les prerrogatives d'aquest cos legislatiu ni en la de cada un dels seus membres, sigui quina sigui la seva significació política, i que, naturalment, hauré de facilitar el govern de la majoria, però, al mateix temps, defensaré els drets de totes les minories.

Amb aquest esperit espero que aquesta cambra m'ajudi amb la seva actitud benvolent i amb la seva diligent activitat, i li ho regracio per endavant.

I ara declaro constituït el segon Parlament de l'Estatut d'autonomia avui vigent, amb la seguretat que serà un magnífic instrument per a treballar perquè regnin a Catalunya el benestar, la germanor, la llibertat, la justícia i la pau.

La propera sessió, que haurà de dedicar-se a l'elecció presidencial, tindrà lloc dins els propvenients deu dies i els il·lustres senyores i senyors membres d'aquesta cambra hi seran degudament convocats.

S'aixeca la sessió.

(*Llargos aplaudiments.*)

Solemne salutació institucional amb motiu de la visita de Ses Majestats el Rei Joan Carles I i la Reina Sofia al Palau del Parlament

Diari de Sessions del Parlament de Catalunya, 14 de maig de 1985.

Amb la vostra vènia, senyor.

Aquest Parlament, que té les seves rels més remotes en institucions originades en els primers anys del segle XI, se sent molt honorat i complagut amb la visita de les Vostres Majestats, i, a través d'aquesta presidència, us dona la més respectuosa i cordial benvinguda.

Aquest Parlament veu en vós, Senyor, el legítim i més directe successor d'aquells comtes i reis que durant segles van governar el nostre país, en íntima i compenetrada entesa amb els representants del nostre poble, que van acabar configurant la nostra Generalitat, feliçment restaurada després de dues desiguals, i ambdues massa llargues i doloroses, interrupcions.

La nostra cambra no pot oblidar, ans al contrari, es complau a recordar que Vós, Senyor, vau ésser el sobirà que, després d'una trista i funesta llacuna de cinc segles i mig, vau tornar a adreçar-vos, personalment i directa, al nostre poble en la seva pròpia llengua, aquest bé inapreciable que nosaltres estimem, i que els nostres avantpassats van estimar, com el més valuós dels tresors.

La data en què aquell esdeveniment feliç va tenir lloc, el 16 de febrer del 1976, ha d'ésser assenyalada en la nostra història i en la de tot el conjunt de pobles d'Espanya, amb pedra blanca, perquè representa un retrobament en allò que per a nosaltres és més íntim

i sentit, que havia de posar fi, i ha de posar fi definitivament, a un llarg període de distanciament i de lamentable desconexió.

La data d'avui, amb la visita de les Vostres Majestats, té una importància semblant, en posar en contacte per primera vegada la més autèntica representació democràtica i autonòmica de Catalunya amb la Vostra Majestat, que el 18 de desembre de 1979 va sancionar l'Estatut d'autonomia que havia de donar naixença a aquesta cambra.

El nostre Parlament es congratula de la Vostra reial presència i formula els vots més sincers perquè sigui preludi de freqüents estades de les Vostres Majestats entre nosaltres, que permetin una aprofundida i mútua coneixença, garantia d'una vida pública estable i gratificant per a tots.

Voldria expressar, en nom de tota la cambra, que aquesta veu en Vós, Senyor, un decidit valedor de la causa de la democràcia i de l'autonomia (que és la democràcia de les collectivitats) i que confia en Vós perquè aquesta causa sigui defensada i impulsada fins a arribar a una plena realització que Catalunya desitja i necessita.

Y puesto que muchos miles de ciudadanos de Cataluña tienen como habla materna el castellano, y ésta es la lengua de comunicación con los ciudadanos españoles que no hablan nuestro idioma, me es grato reiterar en aquella los sentimientos de dichos ciudadanos que aman a Cataluña con sincero afecto, trabajan denodadamente por su prosperidad y progreso y sienten a este Parlamento como propio y, a su vez, éste se complace en ostentar su representación.

Todos nuestros ciudadanos, los de origen y los de adopción, se sienten muy unidos en defensa de la democracia y de la autonomía, y ven en Vuestra Majestad la mejor garantía para esta doble y noble causa.

En difícilísimas circunstancias, y desoyendo malévolas incitaciones y provocaciones, unos y otros han adoptado, por reflexión o por

instinto, actitudes dignas del mayor elogio, y han logrado establecer, sin violencias ni coacciones, una convivencia en todas partes y a todos los niveles, que debería ser imitada por cuantos tienen que enfrentarse en otros países con análogos problemas.

Hay en nuestra tierra una bellísima comarca, que Vuestras Majestades conocen muy bien, que tiene por lengua natural otra distinta del catalán, y a la que, por prescripción estatutaria, debemos y queremos proteger y fomentar, como debemos y queremos dar a su territorio un régimen de acuerdo con sus peculiaridades históricas. Me refiero al habla aranesa, que se ha conservado y deseamos se siga conservando dentro de nuestras fronteras. En ella, y en nombre de los que la hablan, deseo también dirigiros un respetuoso y sentido saludo.

Senhor: Es aranesi se compladen e s'aunoren en tot salutar es Vòstes Majestats en aquest encastre solemne aon an era representacion que les correspon.

I tornant finalment a la que el nostre Estatut d'autonomia consagra com a llengua pròpia de Catalunya, permeteu, Senyor, que proclamï que aquesta expressió plural que he volgut reflectir, no obsta perquè regni entre nosaltres una perfecta unitat de sentiments en el present i de propòsits i d'esperances en el demà, que hem aconseguit amb grandesa d'ànim i amb esperit fratern, després de superar una de les més dures proves de la nostra història.

I en nom d'aquest poble, en nom dels seus sis milions d'habitants, espontàniament units i il·lusionadament obstinats en la construcció de llur esdevenidor, amb la ferma decisió de superar tota mena de dificultats presents i futures, permeteu també que formuli els més sincers desigs perquè, juntament amb Sa Majestat la Reina, pugueu gaudir de llargs i feliços anys de regnat i, en ells, puguem veure plenament realitzats els nostres ideals de germanor, de justícia, de llibertat i de pau.

(Forts aplaudiments.)

Aniversari de la primera reunió de l'Assemblea de Catalunya

Diari de Sessions del Parlament de Catalunya, núm. 74, sessió plenària núm. 62, del dia 12 de novembre de 1986.

Abans de prosseguir amb el nostre ordre del dia per avui, aquesta presidència creu escaient, i espera que també ho creurà així tota la cambra, de recordar que ara fa cinc dies s'ha complert el quinzenès aniversari de la primera reunió de l'Assemblea de Catalunya, que durant sis anys va actuar tan eficaçment per desvetllar els sentiments patriòtics i cívics dels catalans, i els va impulsar a col·laborar, en forma sempre creixent, en la tasca de lluitar per la recuperació de la democràcia i de l'autonomia, fent que, entorn dels grups que havien treballat en aquest sentit des de la primera hora, es congreguessin masses de ciutadans que, en constant augment, van anar expressant llur decidida voluntat a favor de la llibertat, l'amnistia i l'Estatut d'autonomia fins a coronar aquesta expressió en la inoblidable i magna concentració de l'Onze de Setembre del 1976 –ara ha fet deu anys– a Sant Boi de Llobregat.

Aquesta presidència es complau a salutar els membres de la Comissió organitzadora de la commemoració que ens honoren amb la seva presència i a suscitar la memòria d'aquells esdeveniments i dels qui els van fer possibles, i expressar l'agraïment que, sens dubte, mereix a aquesta cambra una actuació tan meritòria i fructífera.

Solidaritat amb el poble de Xile en la lluita per les llibertats i la democràcia

Diari de Sessions del Parlament de Catalunya, núm. 76, sessió plenària núm. 63, del dia 27 de novembre de 1986.

Essent demà el vuitè aniversari de la promulgació de la Constitució actualment vigent, sembla, a aquesta presidència –i espera que tota la cambra compartirà el seu criteri– que és en el Ple d'avui que escau de fer una commemoració d'aquella efemèride i de formular els vots més sincers per a la perduració, desenvolupament i perfeccionament d'aquesta Constitució, perquè sigui sempre garantia de la llibertat dels homes i dels pobles.

I entrant ara ja a l'ordre del dia, essent el seu primer punt el debat i votació d'una Proposició no de llei a favor de la llibertat i la democràcia a Xile, i tenint avui l'honor de comptar amb la presència, en aquesta cambra, de la Il·lustre Senyora Hortènsia Bussi, vídua del president Allende, una de les primeres víctimes de la revolta militar que va representar l'anul·lació d'aquella llibertat i aquella democràcia, aquesta presidència li adreça una emocionada salutació, li assegura que comparteix sincerament el seu dolor, i formula els vots més fervents perquè, ben aviat, la claror de la llibertat torni a resplendir a Xile i a tots els pobles que se'n veuen privats.

Commemoracions

Diari de Sessions del Parlament de Catalunya, núm. 77, sessió plenària núm. 64, del dia 10 de desembre de 1986.

Il·lustres membres de la cambra, permetin les vostres senyories que els recordi que el nostre Parlament va decidir, ara fa quatre anys i mig, de commemorar anualment la data rellevant del 10 de desembre, pel fet de ser l'aniversari de l'aprovació i la proclamació de la Declaració Universal dels Drets Humans.

Per això, aquesta presidència, en el trenta-vuitè aniversari d'aquella proclamació, creu interpretar els sentiments dels representants del nostre poble manifestant, en nom d'aquest, la nostra adhesió més sincera i solemne al respecte dels drets llavors proclamats i el propòsit més decidit de defensar-los, no oblidant mai –com diu la Declaració en el seu començament– que tots els éssers humans neixen lliures i iguals en dignitat i en drets, són dotats de raó i de consciència i els cal mantenir-se entre ells amb esperit de fraternitat.

També aquests dies, i concretament el dia 6 d'aquest mes, es va escaure el cinquanta-quatrè aniversari de la constitució del primer Parlament de la Catalunya autònoma, Parlament que va tenir una vida llarga i accidentada fins a ésser succeït pel nostre, en la seva primera legislatura. Sembla adequat que rememorem aquesta escaïença i que en aquesta oportunitat ens fem el més ferm propòsit de continuar treballant amb fe i amb raó perquè les nostres llibertats no s'hagin de veure mai més segrestades.

El mateix dia 6 es va escaure el vuitè aniversari de l'aprovació de la Constitució espanyola, i això ens dona l'oportunitat de formular els vots més sincers per a la seva perduració, per a l'assoliment de la seva total vigència i el seu ple perfeccionament, d'acord amb el que el nostre poble necessita i espera obtenir.

Amb motiu d'aquestes commemoracions, l'edifici del nostre Parlament, d'acord amb una tradició que ens complau de veure cada any més popular, ha estat visitat durant tota la setmana anterior i en el dia d'ahir. Amb aquestes visites, el total de les realitzades durant l'actual legislatura ha assolit la xifra de 64.265 persones; en el total de la legislatura anterior aquesta xifra va arribar a 29.113.

Trentè aniversari de la signatura del Tractat de Roma

Diari de Sessions del Parlament de Catalunya, núm. 88, sessió plenària núm. 69, del dia 25 de març de 1987.

Aquesta presidència creu interpretar els sentiments de la cambra fent avui, abans de començar la nostra tasca, una al·lusió emocionada i esperançada al trentè aniversari de la signatura del Tractat de Roma, que va donar naixença a la Comunitat Europea. Catalunya, que sempre s'ha sentit Europa, recorda amb satisfacció, en aquesta data, el camí que s'ha fet per a la seva integració, i formula els vots més sincers perquè aquesta tasca continuï essent duta a terme fins al seu total compliment.

Atemptat terrorista d'ETA a Hipercor

Diari de Sessions del Parlament de Catalunya, núm. 99, sessió plenària núm. 74, del dia 25 de juny de 1987.

Em permetran els il·lustres senyores diputades i diputats que, abans de començar la substanciació de l'ordre del dia de la nostra sessió ordinària, vulgui fer palès davant el Ple del Parlament, representació de tot el poble de Catalunya, el sentiment més profund de condol i solidaritat a les víctimes i familiars de l'execrable darrer atemptat terrorista d'ETA el proppassat divendres, dia 19, a Hipercor. Com tots ja saben, els grups parlamentaris van convocar el proppassat dilluns, dia 22, a tots els ciutadans a manifestar-se sota els lemes «Per la convivència en pau i llibertat, Catalunya rebutja el terrorisme» i «Cooperació ciutadana contra el terrorisme». Cal agrair la presència en massa de ciutadans a la manifestació i l'acollida que la crida del Parlament ha tingut a tots els sectors de la societat catalana. Cal fer també esment de la col·laboració de tots els mitjans de comunicació social en la difusió de la crida.

Abans de guardar un minut de silenci i recolliment per expressar la solidaritat amb les víctimes i el rebuig de l'execrable atemptat, prego a totes les il·lustres senyores diputades i els il·lustres senyors diputats que es posin dempeus per escoltar la lectura que farà l'Il·lustre Senyor Secretari Primer de la Resolució aprovada pel Ple del Parlament el dia 27 de març de 1987.

(Les il·lustres senyores diputades i els il·lustres senyors diputats es posen dempeus.)

El Sr. SECRETARI PRIMER: «El Parlament de Catalunya expressa, sota el signe de la unanimitat, el seu rebuig més enèrgic a l'atemptat criminal produït avui a la nostra ciutat; mostra el seu dolor i solidaritat a les víc-

times i els seus familiars; condemna els autors d'aquest atemptat com a indesitjables pertorbadors de la pau ciutadana, i, des de la seva alta responsabilitat nacional, crida tots els ciutadans de Catalunya a col·laborar per tal de mantenir la nostra terra inaccessible a tota maniobra i a tota temptació de violència i a treballar per mantenir la pau i la convivència pacífica, que són, avui, el nostre patrimoni més preuat.»

(La cambra guarda un minut de silenci.)

Cloenda de la II Legislatura del Parlament de Catalunya

Diari de Sessions del Parlament de Catalunya, núm. 125, sessió plenària núm. 87, del dia 25 de març de 1988.

Aquesta presidència té el sentiment de comunicar que aquest matí hi ha hagut una desgràcia realment, terriblement lamentable al terme de Juneda i que afecta diverses persones –joves gairebé tots ells– dels voltants de Lleida o de la mateixa ciutat de Lleida. Em sembla que aquest Parlament ha de desitjar adherir-se al condol que aquestes morts tan lamentables ens produeixen. Per tant, aquesta presidència invita els il·lustres membres de la cambra a recollir-se en un minut de silenci en homenatge a aquestes víctimes.

(Es guarda un minut de silenci.)

Moltes gràcies.

Molt Honorable Senyor, honorables senyors, il·lustres senyores i senyors membres d'aquesta cambra: si tot es desenvolupa d'acord amb les previsions normals, ens trobem ara a l'acabament de la darrera sessió plenària d'aquesta legislatura, i és, per tant, molt probable que aquest sigui el darrer cop que ens trobem units en la seu del nostre Parlament acomplint la nostra comesa parlamentària. Això obliga aquesta presidència a adreçar als il·lustres membres d'aquest Parlament uns breus mots de manifestació dels meus sentiments en aquesta avinentesa. És possible, i fins i tot probable, que molts dels qui em fan l'honor d'escollar-me retornin en el curs de les vinentes legislatures a ocupar un lloc en aquests escons, però aquest no serà el cas d'aquest president, que per la seva edat i les servituds que aquesta comporta no podrà tornar a tenir l'honor i el plaer de

compartir amb els presents les tasques parlamentàries. Per això, em sento obligat, després de donar una ràpida ullada a la tasca que tots junts hem portat a terme, a adreçar-vos uns mots de comiat.

Aquests quatre anys de servei al Parlament de Catalunya, que m'han passat com una exhalació, han estat per a mi un motiu d'extrema complaença, tant perquè és natural que sigui així en poder prestar un servei a Catalunya, a la democràcia i a la llibertat, com perquè els qui m'han ajudat en la prestació d'aquest servei, i en primer terme els il·lustres membres de la cambra, han tingut amb aquesta presidència una actitud tan deferent i inspirada en els millors desigs que difícilment hauria pogut desitjar-la millor. Deixeu, doncs, que expressi ben sincerament el meu agraïment per aquesta actitud, i que, al mateix temps, pregui que, si en l'exercici del meu càrrec he incorregut en alguna mancança que pugui haver originat en algú alguna molèstia o hagi pogut ésser interpretada com obeint a una intenció ofensiva, em sigui perdonada, perquè en cap moment no hi ha hagut en el meu ànim la menor intenció de molestar ni ofendre els qui tan encertadament i abnegada han estat al servei de Catalunya i de la democràcia catalana.

I en parlar d'agraïment no puc ni vull deixar d'esmentar el que mereix la tasca dels nostres funcionaris, des del més alt fins als qui treballen als llocs més modestos –però tots necessaris i meritoris–, que han fet possible que la nostra comesa arribi a bon terme i a plena realització.

Durant aquests quatre anys, hem dut a conclusió una tasca important, en volum i en qualitat: hem aprovat 81 lleis, 165 resolucions i 30 mocions; hem donat pas a 192 interpellacions, hem facilitat la formulació de 234 preguntes orals en el Ple i 42 en comissió, hem arribat a l'extraordinària xifra de 1.607 preguntes per escrit, i han quedat encara altres textos pendents de conclusió. En conjunt, hem celebrat 76 sessions plenàries públiques i 11 de secretes, i hem donat pas a 9 debats generals.

L'edifici del nostre Parlament ha estat cada vegada més visitat i cada vegada més valorades les seves belles característiques, que han estat encara augmentades amb la incorporació i restauració de l'ala que, fins aquest darrer estiu, estava ocupada per la biblioteca de la Junta de Museus de Barcelona. El públic acut en nombre constantment creixent a visitar-lo, i perquè pugui fer-ho ben fàcilment són donades sempre les majors facilitats. Les visites en la present legislatura han ascendit a 94.934.

La nostra biblioteca, inaugurada el 20 de desembre del 1984, està creixent constantment en nombre de volums, que ha arribat, en aquest moment al de 29.029.

El nostre Parlament rep constantment visites de les més destacades personalitats que passen per Barcelona. Entre els que hem tingut l'honor d'acollir destaca, en el període de què donem compte, la de Ses Majestats els Reis d'Espanya, que va tenir lloc amb gran solemnitat el 14 de maig del 1985. Aquest president va saludar Ses Majestats amb un parlament en català, castellà i aranès –les tres llengües parlades a Catalunya– i Sa Majestat el Rei va contestar amb un eloqüent i deferent discurs en castellà i en català.

Abans d'acabar, aquesta presidència vol dedicar un emocionat record als il·lustres col·legues que, pagant llur deute a la natura, ens han deixat en el curs de la legislatura que estem cloent. Són, com recordareu, els il·lustres senyors Ramon Fernández i Jurado, Joaquim Pibernat i Lleixà, Jordi Peris i Musso, Joan Cornudella i Barberà, Joan Casanelles i Ibars i Carlos Cigarrán Rodil. La pèrdua, com veieu, ha estat important, tant per la quantitat com per la qualitat, però és ben segur que llur memòria perdurará entre nosaltres i ens estimularà a seguir llur exemple en el compliment del deure.

En aquest moment terminal, permeteu que, si no materialment almenys en la intenció, us abraçi ben cordialment, us desitgi tota mena de ventures i, d'una manera especial, la que dóna el senti-

ment del deure acomplert en la tasca, que no dubto que no abandonareu, de lluitar per aconseguir i conservar per al nostre poble els béns inestimables de la llibertat, la germanor i la pau.

Moltes gràcies.

(Forts i perllongats aplaudiments.)

S'aixeca la sessió.

II. Delegacions i visites institucionals

Visita al Parlament de Sicília

28 de setembre de 1984.

Excel·lentíssims senyors,

Per tercera vegada (i la segona en missió oficial) tinc el plaer i el privilegi de trobar-me a Sicília.

Voldria dir ara, en començar la meva intervenció, que, des que vaig conèixer aquest bellíssim i apassionant país, no he deixat de recomanar a tots els meus amics que no desaprofitessin cap oportunitat per a visitar-lo, amb la seguretat que no quedarien decebuts si seguien el meu consell.

És natural, doncs, que també jo aprofiti tota avinentesa per a trobar-me entre vosaltres, i aquesta conferència de països, comunitats autònomes i regions de la Mediterrània que l'Assemblea Regional Siciliana ha tingut la feliç iniciativa de convocar, em facilita (i facilita als meus il·lustres col·legues) la presència en la vostra illa, que la història i la geografia s'han complagut a relacionar sovintejadament amb la nostra terra catalana al llarg dels segles.

Ja els nostres mercenaris ibèrics van trobar-se en aquest vostre país en les guerres grecopúniques dels segles v i iv abans de Jesucrist, van combatre a Selinont, a Himera, a Acragas i a Gela, i van acabar passant-se a Dionís el Vell, de Siracusa, i ens han deixat una inscripció en llur alfabet en un vas grecosicilià d'aquest temps. I després, encara en terra sícula, van prendre part en la Primera Guerra Púnica. Però bastant abans, els grecs de la Magna Grècia, ja directament, ja a través de Massàlia, havien fundat colònies al nord de Catalunya, a Roses i a Empúries, que ocupen un lloc destacat en la nostra història, sobretot des del punt de vista cultural i econòmic.

Ja molt més tard, a la segona meitat del segle XI, la princesa siciliana Mafalda, filla de Robert Guiscard, es casava amb el comte de Barcelona Ramon Berenguer II i era mare del comte Ramon Berenguer III, i aquesta relació dels catalans amb els normands de Sicília i del sud d'Itàlia va contribuir en gran manera a l'ascens de la marina catalana, que ja en el segle XII participà en les conquestes de Mallorca, Almeria i Tortosa.

Vers la fi d'aquest segle, Constança, filla del nostre rei Alfons I de Catalunya i II d'Aragó, va casar-se amb el vostre rei, després emperador, Frederic de Hohenstauffen, i una centúria més tard una altra Constança, filla del vostre rei Manfré, es casaria amb el nostre Pere el Gran, i per això seria anomenada pel Dant *genitrice dell'onore di Sicilia e d'Aragona*.

Sens dubte coneixeu la transcendència d'aquest enllaç matrimonial que va fer que aquell gran rei lluités per a l'alliberament de Sicília de la tirania angevina i establís en el govern de la vostra illa una dinastia catalana que la regiria llarg temps, període que representa la més estreta col·laboració entre els nostres dos països.

Precisament per això els nostres grans cronistes Bernat Desclot i Ramon Muntaner parlen repetidament de la vostra illa, i el darrer, a més, amb un coneixement directe d'ella perquè hi va residir o la va visitar en diverses oportunitats, i va estar al servei del vostre (i nostre) rei Frederic, germà de Pere el Gran, i en nom d'ell va ésser governador de l'illa de Gerba durant alguns anys.

Vers la fi d'aquest període Martí l'Humà, abans d'ésser rei nostre, va actuar a Sicília en ajut del seu fill Martí el Jove, marit de Maria de Sicília, perquè poguessin esdevenir reis de la vostra illa.

És ben sabut que com a conseqüència de tot això diverses cases nobles catalanes, com els Montcada, els Cardona i els Vallgomera, han tingut les seves branques sicilianes.

No es van acabar aquí, però, les relacions catalanosicilianes, que van continuar fins als nostres dies, tant en el pla polític com en l'econòmic, com en el cultural. Durant segles el blat de Sicília va ésser un complement indispensable per a les collites catalanes, sovint insuficients. I els vostres investigadors, des de Michele Amari fins a Francesco Giunta, han estat grans coneixedors de la nostra història, com molts dels nostres, entre els quals vull destacar el meu il·lustre i admirat mestre Ferran Soldevila, han dedicat gran atenció a llargs períodes de la història de Sicília.

L'adveniment de l'època dels estats centralitzats (mal anomenats estats nacionals) va comportar un eclipsi o un obscuriment de les comunitats històriques o naturals, i això va fer menys fàcils les relacions entre elles, que van ésser monopolitzades en el pla oficial per aquells estats. Però, després de la Segona Guerra Mundial, s'ha obert un nou període en el qual les comunitats històriques han reprès el seu lloc no sense haver hagut de sostenir una pugna de vegades àrdua i fins i tot dramàtica. I ara les nostres relacions mútues poden tornar a ésser directes i per això més íntimes i fructíferes.

No podem oblidar, però, que, en donar a les nostres comunitats una estructura constituent, no els ha estat reconeguda encara una plena sobirania i, per això, hi ha, sens dubte, obstacles perquè puguem concloure entre nosaltres acords i convenis que ens lliguin i comprometin establement.

Quant a les comunitats autònomes de l'actual Estat espanyol, sabem prou bé que, per la Constitució espanyola vigent, en el seu article 149.1.3.a, les relacions internacionals són de competència exclusiva de l'Estat central; però sabem també, per unes declaracions formulades fa poques setmanes per D. Fernando Morán, ministre d'Afers Estrangers del Govern de Madrid, que les nostres comunitats autònomes poden tenir relacions exteriors i realment en tenen, però no tenen competència internacional i per això no poden signar acords, tractats o compromisos d'aquesta naturalesa.

Caldria veure, però, si els estats als quals pertanyen les nostres comunitats creuen convenient de crear un enquadrament, com el que ha establert el Consell d'Europa per a la cooperació transfronterera, dins el qual les nostres comunitats mediterrànies poguessin moure's amb la indispensable llibertat d'acció i arribar a uns acords substancials, encara que haguessin d'ésser després ratificats per aquells estats. Per a obtenir-ho caldrà que fem comprendre als qui monopolitzen la nostra sobirania que hi ha matèries en les quals el millor coneixement i, per tant, les millors solucions es troben en les esferes més properes als fets i no en els nivells més elevats i per això més allunyats de les vives realitats de cada dia.

Llavors, quan arribem a aquesta desitjable situació, serà possible que en un punt tan central de la Mediterrània com és el que ocupa la que l'Alighieri anomenava *l'isola del fuoco* hi hagi un lloc habitual d'encontres dels pobles mediterranis que ja en el passat ens hi hem trobat sovint i n'hem servat un record històric inesborrable.

Excel·lentíssim Senyor President, excel·lentíssims senyors delegats, moltes gràcies.

Visita al Parlament del Rin del Nord-Westfàlia

16 d'abril de 1985.

Excelentísimo Señor Presidente:

Permítame ante todo agradecer la extraordinaria deferencia que ha tenido en invitar a una representación del Parlament de Catalunya para visitar el *Landtag* de Renania del Norte-Westfalia y permitir que, una vez más, se establezcan contactos amistosos y fructíferos entre nuestras dos instituciones.

Estos contactos han llegado a ser tan frecuentes (3 viajes de Catalunya a Renania del Norte-Westfalia y 2 en sentido contrario en tres años y medio) que están creando un clima de cordial hermandad y mútuo conocimiento y afecto que han de redundar, sin duda, en la consecución de óptimos resultados para los intereses morales y materiales de los países que representamos.

Estoy seguro de que el conocimiento de la experiencia que han adquirido Vds. durante 35 años de gobierno propio y nueve períodos legislativos será para nosotros muy provechoso y que podrán hacernos partícipes de las soluciones que han podido dar a problemas que nos son comunes y lo serán mucho más y en mayor cantidad ahora que, a no tardar, vamos a encontrarnos juntos en la Comunidad Económica Europea.

No tengo la menor duda de que Catalunya, que és el país del Estado español con mayores raíces europeas, y que en plena dictadura franquista se manifestó europeísta sin vacilación alguna desde el primer momento, se sentirá en su casa al moverse por Europa y

podrá hacer más fáciles, tanto la presencia de los ciudadanos del Estado español en Europa como la de los ciudadanos de Europa en el Estado español.

Nuestra vocación europea no es fruto de unos acontecimientos circunstanciales ni de una moda pasajera, sino que constituye una característica permanente de nuestro pueblo, abierto desde siempre a las influencias mediterráneas, especialmente a las de Grecia y Roma, que nos han dejado importantes testimonios monumentales y en el caso de la segunda nos ha legado lo que constituye nuestro rasgo más fundamental y por nosotros más querido, que es nuestra lengua catalana, hija natural y legítima de la lengua de Roma, y abierto también a las corrientes centroeuropeas con las cuales ha recibido población y cultura, a través de sucesivas irradiaciones precélticas, célticas, germánicas, francas y occitanas, cada una de las cuales ha dejado un rastro que hemos ido incorporando a nuestra manera de ser colectiva.

Pero la circunstancia que me complace evocar preferentemente en este momento es la de haber formado parte, junto con vosotros, durante más de medio siglo, del imperio de Carlomagno (vuestro Karl der Grosse) y de su hijo Ludovico Pío (vuestro Ludwig der Fromme), tanto por haber estado sajones y catalanes, en los dos extremos opuestos del imperio, bajo la misma soberanía, como porque esto nos ha dado, a unos y a otros, y desde entonces, carta de naturaleza europea.

Este hecho nos ha dejado una memoria subyacente y subconsciente que emerge a menudo cuando las circunstancias le son propicias. Y ya que nos encontramos en tierras próximas a Colonia, querría evocar una bella leyenda esparcida por gran parte de Europa, según la cual un conde de Barcelona, que unos identifican con nuestro Ramon Berenguer III y otros con su hijo Ramon Berenguer IV, acudió de incógnito a Colonia para defender el honor de una emperatriz de Alemania injustamente acusada de adulterio. Esta leyen-

da, que tiene su raíz en hechos históricos de la primera mitad del siglo IX, se desarrolla en su forma definitiva y más propiamente catalana en las últimas décadas del siglo XII y ha mantenido su popularidad entre nosotros hasta casi nuestros días, pues en 1923 todavía inspiró un drama en verso de nuestro historiador y poeta Ferran Soldevila y dió lugar a la edición de un bello fascículo en versión castellana en 1953, actualmente agotado, pero del que he podido obtener un ejemplar que me honro en ofrecer a V.E. en el momento presente como un testimonio de las extensas e intensas relaciones que han ligado Alemania, y especialmente la Alemania Occidental, y Catalunya.

No podría olvidar tampoco que precisamente en este año se cumplen doce siglos de la entrega que los habitantes de Gerona hicieron de su ciudad a Carlomagno y diez siglos del momento en que los catalanes, al extinguirse la dinastía carolingia, se consideraron independientes de Francia.

En nuestros días los nombres de Düsseldorf y Essen por su importancia industrial y económica, de Colonia por su catedral, de Bonn por ser la patria de Beethoven y por haber llegado a ser ahora capital de la República Federal Alemana, y de Aquisgrán por su relación con nuestro padre común Carlomagno, son bien conocidos entre nosotros, pero me complace extraordinariamente que ahora, gracias a la deferente y honrosa invitación de que hemos sido objeto, podamos conocer también algunas de las ilustres ciudades que aquellos nombres designan.

Cómo me gusta conocer de vista este río que constituye la espina dorsal de estos países, este Rin que había contemplado solamente en Rheinfall, cerca de Schaffhausen, hace muchos años, y que tiene entre nosotros un prestigio legendario, especialmente a través de la atracción que la obra de Wagner ha ejercido en Catalunya desde hace más de un siglo, y que ha hecho popular entre nosotros el título de *El oro del Rin* (*Das Rheingold*).

Ahora nuestros dos países, que habían estado bajo un mismo soberano en los siglos VIII y IX, que volvieron a estarlo en el XVI bajo Carlos V y que efímeramente lo estuvieron también unos pocos años, a principios del XVIII, bajo el que para los catalanes fue nuestro primer Carlos III y para vosotros fue Carlos IV van a encontrarse otra vez formando parte de la misma Comunidad: la Comunidad Económica Europea, que no tendrá solamente connotaciones económicas, sino que las tendrá, y ya las tiene ahora, también culturales y políticas. Formulo mis votos más sinceros y fervientes para que este reencuentro, que ya hemos anticipado con la amistad y el trato frecuente entre nuestros Parlamentos, sea para nosotros y para el conjunto de Europa fuente de toda clase de satisfacciones y nos proporcione abundantemente los beneficios de la prosperidad, la hermandad y la paz.

Visita al Parlament del Quebec

6 de juny de 1985.

Catalunya és un país de l'Europa mediterrània i occidental, habitat per sis milions d'habitants en una extensió territorial de 32.000 quilòmetres quadrats, i que té al seu voltant altres territoris de la mateixa llengua i cultura, la major part dins l'Estat espanyol, però en una altra part dins la República Francesa, i fins i tot en una proporció molt menor dins l'illa italiana de Sardenya i formant un petit estat independent al cor dels Pirineus, amb un total de nou milions d'habitants i una extensió de 69.000 quilòmetres quadrats.

Aquest país va gaudir d'una total independència des de la seva reconquesta sobre els musulmans, iniciada en les darreres dècades del segle VIII (ara fa dotze segles), fins al començament del segle XVI; i després, fins al començament del segle XVIII, va tenir una gran mesura de govern propi encara que dins el conjunt de països governats per la monarquia espanyola.

Per l'anomenada Guerra de Successió, o sigui per la violència, va perdre tota autonomia i va ésser objecte d'una política desnacionalitzadora amb la finalitat de fer desaparèixer els seus signes d'identitat, entre els quals hi ha sobretot la llengua, que els catalans estimen com el més preat dels seus tesoros.

Aquesta llengua, que pertany al tronc neollatí, i és, per tant, germana del francès, de l'occità, del castellà, del gallegoportuguès, de l'italià i del romanès, va donar senyals de la seva existència almenys des dels inicis del segle XI, va tenir un conreu important i brillant durant segles, i ha estat la llengua real i oficial del país fins que s'inicia la política assimilista de l'Estat espanyol a favor de la llengua castellana, però que, tot i sotmesa a un procés discrimina-

tori, ha estat defensada per la nostra gent, fins a donar lloc a una poderosa renaixença literària des de la primera meitat del segle XIX i fins a haver obtingut, després de dures lluites culminades amb la resistència contra el totalitarisme franquista, un Estatut d'autonomia que reconeix la cooficialitat de la llengua catalana i la proclama com a «llengua pròpia de Catalunya».

La nostra situació dins l'Estat espanyol, amb una llengua pròpia important, en situació àmpliament majoritària dins els Països Catalans, però en situació minoritària dins el total d'aquell Estat, té notables semblances i paral·lelismes amb la situació de la llengua francesa del Quebec dins el conjunt del Canadà, i això ha suscitat entre nosaltres un notable interès i unes profundes simpaties envers la vostra forta i atractiva personalitat i envers la tasca que us heu imposat en la seva defensa i potenciació.

Aquell interès i aquella simpatia, que esperem i desitgem que també vosaltres experimenteu envers nosaltres, han donat lloc a contactes entre el Quebec i Catalunya a diversos nivells, privats i oficials, i han motivat la nostra presència d'aquests dies, dissortadament massa breus, al Quebec en representació del Parlament català respondent a l'amable i afalagadora invitació del Parlament quebequès, que agraïm ben sincerament en tot el molt que val.

És possible que moltes de les nostres experiències, sobretot en matèria de bilingüisme, us puguin interessar, com sens dubte a nosaltres ens interessaran les vostres, i esperem que aquesta convivència d'ara constituirà un poderós estímul per a refermar els llaços d'amistat que, nascuts des de no fa molt, ja relliguen fortament el Quebec i Catalunya i que seran, sens dubte, font de mútua comprensió i afecte, i motiu d'importants progressos culturals i econòmics.

Visita al Parlament de Baden-Württemberg

3 d'octubre de 1985.

Excmo. Sr. Presidente del Parlamento:

Es para mí un gran placer y un honor agradecer la extraordinaria deferencia que ha tenido en invitar a una representación del Parlamento de Catalunya para visitar el Parlamento del *Land* Baden-Württemberg, uno de los más importantes *Länder* de la República Federal.

Esta visita nos permite, una vez más, satisfacer nuestros deseos de estrechar los lazos amistosos y fructíferos entre nuestras instituciones parlamentarias.

Estos contactos se iniciaron en mayo de 1982, cuando una numerosa delegación de diputados de ese Parlamento visitó Barcelona, visita que se repitió en septiembre de 1983 y que sirvió para crear un clima de cordial hermandad y un mutuo conocimiento.

A nuestra vez, en septiembre de 1982, una delegación del Parlamento de Catalunya visitó Stuttgart, de cuya visita guarda un grato recuerdo, y pudo constatar el grado de industrialización y desarrollo de ese *Land*, muy bien fundamentado en la abundancia de prestigiosas universidades y escuelas superiores, que permiten ver el futuro con gran esperanza.

Estos contactos frecuentes entre Alemania y Catalunya hacen aumentar nuestro mutuo afecto, que ha de redundar, sin duda, en la consecución de óptimos resultados para los intereses morales y materiales de los países que representamos.

Estoy seguro de que el conocimiento de la experiencia que han adquirido Vds. durante muchos años de gobierno propio y de varios períodos legislativos será para nosotros muy provechoso, y que podrán hacernos partícipes de las soluciones que han podido dar a problemas que nos son comunes y lo serán mucho más ahora que vamos a encontrarnos juntos en la Comunidad Económica Europea.

Catalunya es el país del Estado Español con mayores raíces europeas y que en plena dictadura franquista se manifestó europeísta sin vacilación alguna desde el primer momento; por este motivo al moverse por Europa se siente en su casa y podrá hacer más fáciles tanto la presencia de los ciudadanos del Estado español en Europa como la de los ciudadanos de Europa en el Estado español y especialmente en Catalunya.

Nuestra vocación europea no es fruto de unos acontecimientos circunstanciales ni de una moda pasajera, sino que constituye una característica permanente de nuestro pueblo, abierto a las corrientes centroeuropeas con las cuales ha recibido población y cultura, a través de sucesivas irradiaciones célticas, germánicas, francas y occitanas, cada una de las cuales ha dejado un rastro que hemos ido incorporando a nuestra manera de ser colectiva y hemos convertido en substancia propia.

Pero la circunstancia que me complace evocar preferentemente en este momento es la de haber formado parte, junto con vosotros, durante más de medio siglo, del Imperio de Carlomagno (vuestro Karl der Grosse) y de su hijo Ludovico Pío (vuestro Ludwig der Fromme), tanto por haber estado sajones y catalanes, en los dos extremos opuestos del imperio, bajo la misma soberanía, como porque esto nos ha dado, a unos y a otros, carta de naturaleza europea.

No puedo olvidar que precisamente en este año se cumplen doce siglos de la entrega que los habitantes de Gerona hicieron de su ciu-

dad a Carlomagno y diez siglos del momento en que los catalanes, al extinguirse la dinastía carolingia, se consideraron independientes de Francia.

Ahora nuestros dos países que habían estado bajo un mismo soberano en los siglos VIII y IX, que volvieron a estarlo en el XVI bajo Carlos V y que efímeramente lo estuvieron también unos pocos años, a principios del XVIII, bajo el que para los catalanes fue nuestro primer Carlos III y para vosotros fue Carlos IV, van a encontrarse otra vez formando parte de la misma comunidad: la Comunidad Económica Europea, que no tendrá solamente connotaciones económicas, sino que las tendrá, y ya las tiene ahora, también culturales y políticas.

Importantes empresas, nacidas o radicadas en Baden-Württemberg, tienen en Catalunya importantes y activas filiales o representaciones como la Badische Anilin und Soda Fabrik, o como la Mercedes-Benz, sin olvidar la Böhringen, la Güttermann, la Freudenberg y otras también dignas de ser mencionadas, que sin duda aumentarán en número y en importancia con nuestro próximo ingreso, que ya hemos aludido, en la Comunidad de la Europa Unida.

Señor Presidente, permítame formular, como fin de esta intervención, mis votos más sinceros y fervientes para que este reencuentro, que ya hemos anticipado con la amistad y el trato frecuente entre nuestros Parlamentos, sea para nosotros y para Europa fuente de toda clase de satisfacciones y nos proporcione abundantemente los beneficios de la prosperidad, la hermandad y la paz.

III. Paraules institucionals fora del Palau del Parlament

Emissió per Ràdio Miramar

11 de setembre de 1984.

Buenos días, España:

Os habla Miquel Coll i Alentorn, Presidente del Parlamento de Cataluña. Como muchos de los que me escucháis sabéis, hoy, día 11 de septiembre, es la Fiesta Nacional de Cataluña, proclamada como tal por nuestro Parlamento cuando inició su primera legislatura correspondiente al actual Estatuto de Autonomía, ahora hace cerca de cuatro años y medio. Pero desde mucho antes de esa proclamación, ya varias generaciones de catalanes la habían celebrado desde que, hace casi un siglo, se empezó a conmemorar llevando coronas y ramos de flores y de laurel ante el monumento de Rafael Casanova, conseller en cap de Barcelona, que cayó herido en la defensa de su ciudad y de las libertades de Cataluña, atacadas por los ejércitos de la monarquía absolutista, el 11 de septiembre de 1714.

Todos los catalanes sabemos cuál es el significado de esta fiesta. Es un homenaje a todos los que han trabajado, han sufrido y muchos de ellos han muerto en la lucha por nuestras libertades. Pero deseo que todos los españoles sepan que esta celebración no va contra nadie que sea amigo de la libertad.

No podemos olvidar que, entre los defensores de Barcelona en aquellos supremos momentos, no son pocos los que llevan apellidos castellanos o no catalanes, empezando por el general en jefe Villarroel y Peláez y siguiendo por los llamados Zubiria, Padilla, Coronado, Santa Cruz, Velarde, González de Estrada, Ramos, Morales, Novales, Cervera, Antillon, Salcedo, Iñiguez Abarca y tantos otros, como que, en un solemne e impresionante documento, que venía a ser una declaración de últimas voluntades, se proclamaba que en

nuestra ciudad residía en aquellos momentos la libertad de todo el Principado y de toda España, y era por ella por la que estaban dispuestos a derramar su sangre, como lo habían hecho y continuaban haciéndolo heroica y generosamente.

Esta es la significación de esta «Diada», que es ante todo un homenaje a los luchadores por Cataluña y por la libertad, y una invitación a seguir su ejemplo en todo momento en que se ciernan amenazas para una y otra.

La Catalunya de demà

Salesians d'Horta, Barcelona, 13 d'abril de 1985.

L'historiador que mira endarrere. El polític que mira endavant. El pròvid. Ramon Berenguer II, no simplement valerós i prudent.

La dificultat del que se'm demana. Es tracta d'un demà molt proper? O d'un demà remot? I de quina remotesa? De deu, de vint, de cinquanta, de cent anys...?

Hauré de limitar-me a parlar-vos de la Catalunya que somnio, però no que somnio gratuïtament, de pura fantasia, sinó amb un somni raonable.

Començarem per dir que serà un país plural, però amb una base general de rel cristiana: llibertat, justícia, germanor, i amb manifestacions més concretes i conscients de fe cristiana en el temps i en l'espai. Que serà un país pròsper, però no ric, i que ho serà en funció de l'esperit de treball, d'iniciativa i d'enginy dels seus habitants. Que procurarà estar al corrent dels avenços de tot ordre, però que procurarà no perdre el contacte amb les seves tradicions històriques properes i remotes. Que estarà obert a les influències externes d'Europa i del món, però que no deixarà que això el despersionalitz i el banalitz.

No augmentarà desproporcionadament de població i es mantindrà entre els 6 i els 9 milions d'habitants, amb una creixença modesta a causa més de l'increment vegetatiu que a la immigració.

Que restaurarà la seva personalitat per la catalanització dels seus habitants sense violències ni enfrontaments. Que perfeccionarà i farà més efectives per a tota la nostra gent les nostres institucions

culturals i educatives. Que a través d'aquests instruments i de la puixança econòmica afavorirem la recatalanització i la conservació de la catalanitat dels Països Catalans i especialment de la Catalunya Nord, Andorra, la franja catalana d'Aragó i l'Alguer, mentre el País Valencià i les Illes obtenen el mateix resultat principalment per iniciativa pròpia ajudada per l'estímul, l'exemple i, si convé, la cooperació del Principat.

Que la nostra autonomia no solament serà defensada, sinó també ampliada pel recurs a l'article 150.2 de la Constitució i en els moments propicis per la modificació de l'Estatut i de la Constitució.

Que caldrà obtenir una fórmula de finançament de la nostra autonomia per l'estil de la d'Euskadi.

Que tot això ens ha de portar a una confederació ibèrica dels quatre pobles que poblen la Península: els Països Catalans, els basco-navarresos, els castellans i els gallegoportuguesos, que hauran de tenir les seves autonomies o federacions interiors, tal com s'esdevenia en la confederació catalanoaragonesa.

Que aquella confederació ibèrica serà anàloga a la que constituïran els països de l'Europa unida, a la qual ara ens integrarem i que evolucionarà vers una major compenetració política, seguint l'impuls de la compenetració econòmica, amb esperit d'unitat creixent, però amb absolut respecte dels pobles que la formen.

Que ens esforçarem per ajudar els pobles del Tercer o el Quart Món, sense ingerències polítiques, però sense permetre que el nostre ajut sigui invertit en guerrear entre ells o en establir dominis dels uns sobre els altres.

Que procurarem que s'acabi l'enfrontament i la mateixa persistència de blocs antagònics d'estats, fent que la comunitat internacional sigui cada vegada més efectiva i eficaç en tots els sentits i permeti

que l'esforç que ara dediquem a preparar-nos per a la guerra pugui ésser esmerçat a redimir-nos de la fam, de la misèria, de la malaltia i de la ignorància.

Ja compreneu que tot això no és per demà ni per demà passat, però sí que és per de seguida que això sigui l'ideal per al qual hem de treballar, fent a cada moment el que pertoqui per anar-s'hi acostant de manera que, com diu l'Escriptura, basti a cada dia el seu afany, sense oblidar que demà, demà passat, i l'altre, i l'altre... han de tenir també el seu afany, i que tots ells han d'ésser coherents i ordenats a les finalitats que considerem dignes d'ésser obtingudes, més o menys com les que m'he permès d'assenyalar o com les que el vostre criteri i la vostra consciència us assenyalin.

Catalunya cap endavant

Centre Català de Prospectiva. (No se n'ha pogut establir la data.)

Autonomia: S'omplirà tot el contingut de l'Estatut. En virtut del 150.2, s'ampliarà amb l'ordre públic i la protecció civil. I també amb els recursos hidràulics, així com amb relacions exteriors en matèria cultural i turística com a mínim.

S'organitzarà la relació amb les comunitats autonòmiques de llengua catalana o amb territoris de llengua catalana, així com amb els d'igual naturalesa fora de les fronteres de l'Estat espanyol. En cada cas d'acord amb els propis mèrits i circumstàncies.

Obtindrem que tots els ciutadans dels Països Catalans facin un ús normal i correcte de la llengua catalana, malgrat la cooficialitat d'una altra llengua.

La política catalana serà plenament nacionalitzada amb eliminació del sucursalisme polític.

Els partits polítics catalans tindran enteses permanents sense lligam orgànic amb els partits espanyols d'igual o semblant ideologia de cara a la intervenció catalana en la governació de l'Estat, que no podem deixar exclusivament en mans dels castellans o dels altres ciutadans espanyols.

Els partits catalans estaran integrats dins les internacionals polítiques d'acord amb la doctrina que els inspire i sense minva de la seva sobirania. La seva integració serà directa i no a través d'un partit o conjunció de partits espanyols.

En l'organització europea, Catalunya tindrà circumscripció electoral pròpia i, per tant, tindrà els seus propis representants dins el Parlament Europeu.

Quant a l'activitat econòmica, crec que superarem l'actual crisi en un esdevenidor no massa llunyà, però cal tenir present que és quasi segur que la superació no comportarà l'anul·lació de la desocupació. Caldrà, doncs, trobar els mitjans per a l'absorció dels desocupats i, això, caldrà fer-ho probablement mitjançant acords internacionals en matèria laboral.

Quant a l'estructura politicoadministrativa, crec que establim l'organització comarcal amb un contingut de facultats per als òrgans rectors de les comarques, que els seran cedides, per una banda, pels ajuntaments i les diputacions i fins i tot per l'Estat central, i, per l'altra, per la Generalitat.

En establir l'esmentada organització caldrà adaptar-la, en el que es refereix a la Vall d'Aran, per al compliment del que preceptua la primera disposició addicional del nostre Estatut.

La divisió comarcal serà semblant a la que aspiraven a establir les disposicions de la Generalitat de 1936-37, i hi haurà també l'establiment d'agrupacions supracomarcal dins la línia de les vegueries o regions previstes en aquelles mateixes disposicions.

Quan aquesta nova organització sigui un fet, caldrà que desapareguin les províncies, traspasant les funcions que encara els quedin a la Delegació del Govern, a la Generalitat o a les vegueries.

En relació amb l'Administració de la justícia, esperem que el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya arribi a tenir les mateixes facultats que el nostre actual Tribunal de Cassació.

Tots els jutges, magistrats, secretaris i altre personal de l'Administració de justícia a Catalunya hauran de tenir un ple domini de la llengua catalana, i coneixement suficient, d'acord amb la funció de cadascú, de la legislació catalana. Aquestes mateixes condicions hauran de complir els notaris i registradors de la propietat i mercantils.

En fi, esperem que s'arribi aviat a un règim financer per a la Generalitat que tingui el caràcter de concert econòmic, amb percepció de tots els tributs per part de l'Administració autonòmica, amb algunes excepcions (drets de duana, drets consulars i potser alguns monopolis), i establiment d'acords amb el Govern central quant a la participació de Catalunya a les despeses de l'Estat central.

Resumint, volem i esperem que el nostre país gaudeixi d'ampla llibertat per a les seves institucions autonòmiques, amb finançament suficient, amb llibertat per als ciutadans, d'acord amb el principi de subsidiarietat, amb impuls, sense coacció de cap mena, per a l'activitat econòmica i cultural i eficaç estímul a la iniciativa privada.

Tot això amb el propòsit d'establir un règim de democràcia política, econòmica, social i cultural en el qual ningú no se senti discriminat o menystingut. I tenint present l'exemple d'altres països que, essent com el nostre, pobres en recursos naturals, han arribat i es mantenen en un alt nivell cultural i econòmic, com Suïssa, Holanda, Àustria i el Japó.

Diada nacionalista del Pi de les Tres Branques, al Berguedà

21 de juliol de 1985.

Il·lustríssim Senyor Alcalde de Berga, Il·lustríssim Senyor Alcalde de Guernica, il·lustres senyors diputats aquí presents i altres autoritats que ens acompanyen, estimadíssims amics tots,

Una vegada més venim aquí, en aquest prat de Campllong, a submergir-nos en un bany de nacionalisme i de patriotisme. I una vegada més contemplem aquesta ombra tràgica d'aquest pi despul·lat de fulles, però que per això és més impressionant. Ja no és un arbre, és la idea d'un arbre, és el símbol d'un arbre i per això més indestructible que un arbre amb les seves fulles i la seva arrel. Perquè les coses materials poden desaparèixer, poden destruir-se, però les idees no moren mai si els homes no volem que morin. Déu i nosaltres i tots vosaltres no volem que morin aquestes idees i segur, seguríssim, que no moriran. S'ha fet tot el possible perquè morissin. Han utilitzat tots els mitjans, tant la brillantor del segle d'or com la monarquia absolutista de dret diví (suposadament de dret diví), com el jacobinisme de la Revolució Francesa, com el totalitarisme nazifeixista, com ara un neojacobinisme que es diu democràtic i que no ho és; tot això, ho han assajat, i mai no se n'han sortit. I no en sortiran si nosaltres no volem que en surtin, perquè les coses no surten soles i als catalans mai no ens han regalat res, mai no ens han servit res amb safata, ho hem hagut de pagar amb la suor del nostre front i amb tot el nostre esforç.

De fet, ens trobem continuant aquest esforç que al llarg de la història hem mantingut i que ens ha permès de subsistir i d'anar endavant a desgrat de les dificultats que evidentment existeixen i conti-

nuaran existint. Tingueu present que la història d'un poble no és la història de cinc anys ni de deu anys, sinó que és una història de segles i el que cal és que tinguem sempre aquesta ferma voluntat de superar totes les dificultats. I aleshores, si no en tenim prou amb aquest símbol d'arbre que crec que evidentment té una gran empremta damunt els nostres esperits, no hem d'oblidar que entre aquests pins que volten aquestes prades ja estan creixent d'altres pins de les tres branques, però aquests amb fulles i arrels, perquè el dia que, per la raó que sigui, no puguem mantenir aquest símbol, ja puguem anar allà on són, a venerar aquests pins que representen tant per a nosaltres. Que varen començar representant ja segles enrere un simbolisme de caràcter religiós, però que ja Mossèn Cinto Verdaguer, a últims del segle passat, amb la magnífica poesia que ens ha estat llegida, va despertar la nostra atenció envers un altre tipus de simbolisme, un simbolisme patriòtic, un simbolisme que cada vegada es fa més eficient, més eloqüent, sobretot quan, després de sentir aquestes veus dels nostres germans dels Països Catalans, veiem que això no és una entelèquia, com dissortadament polítics que es tenen per ultrarealistes ho qualifiquen alguna vegada, sinó que és una cosa vivent, una cosa autèntica, que constitueix el nostre futur.

Si aquests germans dels Països Catalans que es troben en situacions vertaderament difícils, que han hagut de travessar èpoques molt més difícils que nosaltres –i Déu n'hi do, del que han estat les nostres–, malgrat tot han volgut expressar-nos aquí el seu optimisme, per què nosaltres no hem de tenir el mateix? Però no ha de ser un optimisme brillant, un optimisme de dir: «ja ho tenim tot resolt i, per tant, anem a jeure». Res de tot això: és un optimisme perquè tenim un futur ple de possibilitats, però, a aquest futur, hi hem d'anar passa darrere passa; no és solament amb festes com la d'avui, que són esplèndides i que són necessàries, però ha de ser sobretot amb el treball de cada dia. Les paraules estan molt bé, els crits estan molt bé, els himnes estan molt bé, però és el treball silenciós de cada dia el que ens ha d'acostar a aquest ideal que tots nosaltres volem assolir.

Tots sabeu que jo sóc un home vell, un home que, de fet, no pot tenir gaires esperances per al futur, però, aquestes esperances, les conservo per a vosaltres. Quan jo ja no hi seré –i no puc trigar gaires anys a no ser-hi–, vosaltres anireu endavant, vosaltres esteu en aquest moment fent-vos el jurament de continuar treballant per aquest nostre país; quan jo no hi sigui o quan sigui una pols i estigui escampada pel vent entremig d'aquests arbres, pols enamorada de Catalunya i dels catalans, perquè hauran complert amb el seu deure i hauran portat endavant el nostre País.

No vull allargar-me perquè, evidentment, l'hora és molt tardana, però sí que us conjuro, una vegada més, a aquesta decisió ferma de continuar endavant, de treballar en tots els terrenys, no solament en els brillants ni en els que es poden produir en una forma més escarfallosa, sinó en el treball silenciós de cada dia, que és el que ens ha de permetre de continuar progressant a desgrat de totes les dificultats que tindrem, que tindreu, però que penseu que Catalunya o, millor dit, els Països Catalans, és un país i és un poble que està situat enmig de dos pobles molt poderosos, molt nombrosos, i situat en una situació geopolítica enormement dolenta. I malgrat tot encara som; qualsevol altre poble en les nostres circumstàncies ja faria segles que no se'n cantaria ni gall ni gallina i, en canvi, nosaltres som aquí disposats a plantar cara a qualsevol dificultat. No som un poble sense defectes, no som un poble model; tenim molts defectes i els hem de corregir: precisament perquè tenim consciència d'això, els hem de corregir. Però no som un poble vulgar. Si fóssim un poble vulgar, ja us dic que faria segles que no existiríem, i existim i continuarem existint, i tots tenim aquesta ferma voluntat de persistència i de continuar endavant i de superar qualsevol dificultat que pugui venir.

Estimats amics tots, sobretot germans dels Països Catalans, jo, des de molt jove, he cregut en els Països Catalans. No és una novetat que m'hagi sobrevingut ara, dels temps de Nostra Parla o de Pales-tra jo combregava amb aquesta idea, era un creient d'aquesta fe.

Tingueu la seguretat que això anirà endavant. Aquests amics nostres que han estat aquí expressant-se d'aquesta forma tan optimista i tan encoratjadora us donen la fermança que això, aquesta idea que és la idea de la nostra Pàtria, perquè no és solament el Principat de Catalunya, és la totalitat dels Països Catalans que constitueixen la nostra Pàtria i la nostra Nació és el que ens ha de permetre una solució satisfactòria i definitiva del nostre problema. Però per a això és necessari que hi hagi unitat, esperit d'unitat, sobretot. No solament unitat entre Catalunya o el Principat de Catalunya i els altres Països Catalans, que evidentment això és essencial, també unitat en l'interior de cada un d'aquests països. Sense unitat no farem res i des de fora ens manipularan. El que cal, doncs, és que sapiguem mantenir aquesta unitat a desgrat dels matisos de diferenciació o de doctrina política que en una democràcia són perfectament normals i raonables, però que hem de creure en les coses que estan per damunt d'aquestes diferències i que hem de ser-los permanentment fidels.

Amics meus, moltes gràcies. Visquen els Països Catalans i visca la llibertat!

La vida i l'obra d'Enric Prat de la Riba. Una visió general

Conferència pronunciada a Castellterçol l'1 d'agost de 1985. Publicada al volum 2 dels Annals de la Casa Museu Prat de la Riba, Castellterçol 1986.

El 24 d'abril de 1907, en plena eufòria del triomf de la Solidaritat Catalana, Enric Prat de la Riba era elegit president de la Diputació Provincial de Barcelona. Tenia trenta-sis anys i en feia prop de vint que havia començat a actuar com a polític i, successivament, com a periodista, organitzador i teoritzant. En tots els aspectes d'aquesta activitat polifacètica havia demostrat condicions excepcionals, però encara no havia fet les seves proves com a governant. Ara anava a revelar-se com el millor dels governants que Catalunya ha tingut en els temps moderns. I només li restaven deu anys de vida.

Dos anys abans havia entrat a la corporació com a diputat, sense cap entusiasme, pel que sembla, per considerar que les diputacions provincials eren organismes morts i d'escàs radi d'acció. Potser durant aquest breu temps va anar intuïnt les possibilitats que aquest migrat instrument podia oferir a un home de la seva vocació d'estadista. El cas és que, tan bon punt n'esdevé president, comença a desenvolupar una tasca seguida i decidida, com si dins el seu cervell ja portés conjuminat tot un pla d'actuació.

Però, com hem dit, Prat ja tenia llavors darrere seu una tasca important com a polític, com a periodista, com a organitzador, com a teoritzant i com a jurista, tot i que, com hem dit també, en aquell moment Prat no tenia més de trenta-sis anys i n'arribava a fer cinc que havia començat a intervenir en la nostra vida pública.

Havia nascut, com sabeu, en aquesta vila de Castellterçol, i en aquesta mateixa casa on ens trobem, el 29 de novembre de 1870.

Era el cinquè fill d'una família pagesa benestant que arribaria a tenir-ne set.

Va néixer setmesó, com Pere el Cerimoniós, i per això va tenir una salut delicada, però potser també per això, no podent vessar-se enfora, va poder aturar-se a estudiar i a reflexionar sobre els homes i sobre els pobles, començant i dedicant-se especialment al poble de Catalunya.

El seu pare era liberal, partidari de Sagasta, i com a tal va ésser alcalde de la seva vila. Si tenim en compte que aquest cap liberal havia acceptat la monarquia procedent del republicanisme actiu de la Primera República, comprendrem bé l'error dels qui han volgut presentar Prat de la Riba com a pertanyent a una família de tradició carlina i ell mateix com a imbuït d'idees d'igual procedència.

En realitat, la primera llavor catalanista sembrada en el seu esperit prové de *La Renaixença*, llegida quan encara no tenia onze anys, a casa del seu oncle Sarrià. Per tant, Prat de la Riba, en l'aiguabarreig que va donar lloc a l'aparició del catalanisme polític, pertany a la branca que podríem anomenar literària polititzada, que havia constituït el 1869 La Jove Catalunya i que era i continuaria essent la inspiradora de *La Renaixença*. A la qual (no hem d'oblidar-ho) Prat enviaria col·laboracions espontànies des dels disset anys.

La tardor de 1881, Prat de la Riba va venir a estudiar a Barcelona i ho va fer amb gran aplicació i aprofitament al Col·legi Franco-Espanyol de Sant Miquel, i són de tres anys més tard les seves primeres cartes en català, cosa veritablement excepcional en aquell temps i més en un noiet de poc més de tretze anys.

Però cal dir que aquells temps s'anaven fent cada cop més propicis a sentir-se atret vers els ideals de recobriment català. Eren els anys que Valentí Almirall convocava els congressos catalanistes, fundava el Centre Català i suscitava el moviment entorn del Memorial de

Greuges que havia d'obtenir una excepcional ressonància en el nostre món polític.

Per això es comprèn fàcilment que, quan el Centre Català d'Almirall va organitzar dins el seu si el Centre Escolar Catalanista l'octubre del 1886, captés aviat l'atenció del nostre biografiat, el qual el desembre del 1887 demanava l'ingrés a l'entitat i ho feia acompanyat de Francesc Moragas i Barret (el futur fundador de la Caixa de Pensions), de Joan Garriga i Massó, i de Joan Rovira i Agelet. Dins el Centre trobaria tot seguit com a companys (que ho serien ja per sempre) Josep Puig i Cadafalch i Lluís Duran i Ventosa.

I no trigaria gaire Prat a ésser elegit president pels seus companys i seria en la inauguració del curs 1890-1891 que Prat començaria el seu discurs presidencial (pronunciat als vint anys) amb la famosa frase: «Vinc a parlar-vos de Catalunya, que, petita o gran, és l'única pàtria nostra».

Aquest parlament seria la seva primera exposició de doctrina política, que aniria madurant amb els anys i donaria lloc al *Compendi de la Doctrina Catalanista* (1894, als vint-i-quatre anys), a *El fet de la nacionalitat catalana* (1896, als vint-i-sis anys), i a *La nacionalitat catalana* (1906, als trenta-sis anys), on el lèxic i les concepcions nacionalistes tindrien una presència cada vegada més inequívoca, com es va esdevenint arreu de Catalunya. *Les Quatre Barres* de Vilafranca del Penedès serà, per exemple, el primer periòdic que, el 1898, s'anomenava explícitament nacionalista.

Convé assenyalar que el mateix any de la presidència de Prat (1890) va començar a celebrar-se a Barcelona la festa del Treball o del Primer de Maig i que l'any següent el Centre Escolar Catalanista va adreçar als treballadors catalans en l'esmentada avinentesa un manifest que va ésser redactat per Prat en termes de comprensió i de bona voluntat. Dissortadament ben aviat la penetració anarquista en el nostre moviment obrer faria derivar una part d'aquest

vers actuacions violentes i això faria que les reivindicacions nacionalistes i les reivindicacions socials seguissin camins separats i sovint divergents, en perjudici de les unes i de les altres.

Mentrestant, el període Almirall de la història del catalanisme estava extingint-se després d'una durada de vuit anys (1879-1887). L'home que presidia la nova etapa (1887-1904) era Lluís Domènech i Montaner, també pertanyent a la branca literària polititzada. Per començar, va ésser creada la Lliga de Catalunya, a la qual va adherir-se ben aviat el Centre Escolar Catalanista, i per això no triguem a trobar Prat de la Riba movent-se molt activament al costat de Domènech i Montaner. I per això, quan el 1892 és creada la Unió Catalanista, que volia relligar totes les entitats i publicacions que obeïssin a aquesta denominació, Domènech i Montaner n'és elegit president i Prat de la Riba n'és el secretari quan tenia només vint-i-dos anys.

I vénen llavors les assemblees de la Unió, començant per la de Manresa, on són aprovades les famoses Bases que duen el nom d'aquesta ciutat i on Prat té un paper molt efectiu. I seguirà una activitat política ininterrompuda en la qual Prat anirà fent-se cada vegada més visible i cada vegada més indispensable com a home d'iniciativa, d'organització i de realització, fins a arribar a les eleccions dels Quatre Presidents el 1901 que representaran un cop de mort per a l'estructura caciquista a Catalunya i per al pas del catalanisme polític al catalanisme electoral i parlamentari.

Mentrestant Prat a *La Veu de Catalunya*, setmanari, des del 1891, a *La Renaixença* des del 1895, i a *La Veu de Catalunya*, diari des del primer de gener de 1899, s'acredita com a periodista amb un estil directe, incisiu, temible com a polemista, que farà servir també els seus articles per a acabar de perfilar les seves concepcions doctrinals.

I al costat de tot això, llicenciat en dret amb premi extraordinari el 1893 i doctorat el 1894, iniciarà l'any següent la seva col·laboració a

la *Revista Jurídica de Catalunya*, que havia contribuït a fundar i on deixa abundoses mostres de la seva gran vàlua com a jurista.

Coincidint amb la victòria dels Quatre Presidents, hi ha la fundació de la Lliga Regionalista, les seves lluites contra el llerrouxisme, l'avenç constant del catalanisme polític i el triomf esclatant de la Solidaritat Catalana el 1907 amb el programa que el mateix Prat ha redactat i amb uns resultats deguts en gran part als seus dots d'organitzador.

I ara, com hem dit en començar, s'inicia la seva tasca de governant, primerament com a president de la Diputació de Barcelona, després com a primer president i quasi hem de dir fundador de la Mancomunitat de Catalunya.

Entre les seves primeres realitzacions en destaquen dues d'importantes: una de caràcter espiritual, l'altra de caràcter material; una de contingut, i l'altra de forma. La primera és la creació de l'Institut d'Estudis Catalans, la nostra màxima institució cultural, que era establerta per una disposició del 5 de juliol de 1907, al cap de dos mesos i mig de l'accés de Prat de la Riba a la Presidència. La segona era la iniciació de les obres de restauració del Palau de la Generalitat, que des del 1716 havia allotjat la Reial Audiència i que, amb la inauguració del Palau de Justícia del Saló de Sant Joan, restava disponible per a noves destinacions. L'Audiència esdevenia novament la Generalitat, almenys en la denominació de l'edifici, i era restituïda la dignitat originària a aquelles nobles pedres, testimonis muts, però expressius, de tants fets de la nostra història.

Amb aquesta doble acció el novell governant feia evident el seu interès per l'esperit i per la seva aparença material, pel contingut i per la forma, revelant un estil que seria el de tota la seva obra de govern.

El catalanisme havia estat en els seus orígens, i continuava essent en gran proporció, un moviment de restauració cultural. La tasca

feta en aquest sentit fins a aquell moment era ja respectable i havia comptat amb l'escalf i la cooperació d'una part cada dia més important de l'opinió pública. Però la decisió de crear una corporació com l'Institut d'Estudis Catalans, que havia de dedicar-se a «la superior investigació científica de tots els elements de la cultura catalana», depassava potser les possibilitats de ràpida comprensió de la major part d'aquella opinió pública. «Allò», concebut en gran part per Josep Pijoan, no era una facultat, ni una acadèmia, no tenia precedents entre nosaltres, i hom no acabava de veure ben bé de què es tractava; però molt aviat la nova institució es va sentir voltada de la consideració i el respecte, no exempts d'una autèntica afecció sentimental, de la gent conscient del país.

La restauració de l'edifici que havia d'allotjar dignament els llocs de direcció d'aquella política es va fer amb encert i amb dignitat, però també amb austeritat, sense vanes ostentacions ni malversacions, procurant treure, a força d'enginy i de bon gust, tot el rendiment possible dels modestíssims pressupostos de què hom podia disposar. El mateix estil va informar tota l'obra que havia de venir a continuació: orientació encertada, tria adequada dels col·laboradors, entusiasme, abnegació, austeritat i elegant senzillesa.

Cal recordar bé que la dita obra no podia depassar, per imperatiu de la llei, els camps de la cultura, la sanitat, l'assistència social i les obres públiques, i dins d'ells, encara, les limitacions eren nombroses i no solament les de caràcter econòmic.

Una de les més lamentables d'aquestes limitacions, que sortosament va ésser superada aviat, era la territorial. L'acció de govern del novell estadista s'havia de reduir a la demarcació provincial de Barcelona, sense poder emprendre una obra de conjunt que beneficiés directament tots els catalans, sense poder vessar damunt les altres demarcacions tota la sobreixida de riquesa i dinamisme de la ciutat de Barcelona i dels centres industrials de la seva rodalia.

Ja el 1909 un patrici benemèrit, Manuel Folguera i Duran, havia llançat la iniciativa de rel·ligar entre elles les quatre diputacions provincials del Principat. Després de la Setmana Tràgica, que va sotragar greument el nostre món polític i tota la societat catalana, la represa de la dita iniciativa va contribuir poderosament a la superació de la depressió subsegüent a aquell dramàtic episodi. L'empresa de reunificació de Catalunya seria un motiu d'unió després de la pertorbació i de la divisió dels esperits. Folguera i Duran, i Duran i Ventosa tornen a proposar, el 1911, l'agrupament de les nostres diputacions, Prat de la Riba recull la idea, i amb habilitat i obstinació, superant una llarga sèrie d'obstacles, hom arriba, per fi, al resultat perseguit: la Mancomunitat de les Diputacions del Principat de Catalunya era constituïda el 9 de gener de 1914 i Prat de la Riba n'esdevenia president. Li restaven poc més de tres anys de vida, però serien uns anys aprofitats al màxim.

A partir d'aquest moment, Prat és més que mai l'home de tots els catalans; no solament perquè la seva acció de govern arriba a tots, sinó perquè l'home de partit que ell ha estat fins en aquesta hora, mogut més d'una vegada per la passió partidista en la polèmica periodística, en la maniobra política, en la baralla electoral, deixa pas a l'estadista que veu les coses amb elevació i que té la suprema habilitat de saber triar els seus col·laboradors i de suscitar el desig de col·laboració dels seus mateixos adversaris polítics. El Consell Permanent de la Mancomunitat, l'embrió de Govern de Catalunya, era integrat per representants de tots els partits presents a l'Assemblea, i dins el clima creat pel seu president va prendre els seus acords sempre per unanimitat. La tasca modesta i limitada, iniciada feia set anys a la Diputació de Barcelona, seria continuada amb més esclat i en un àmbit més extens, però amb el mateix estil des de la Presidència del país al qual ell havia sabut retornar l'inestimable benefici de la unitat.

Prat intueix des del primer moment que sense un notable avenç cultural el país no pot prosperar en cap aspecte. Cal fer avançar la

cultura específicament catalana, però cal no oblidar la cultura tècnica que ha de permetre l'expansió econòmica en el camp industrial, agrícola i comercial. L'ensenyament oficial té totalment abandonada aquella cultura catalana, i els escassos centres de cultura tècnica que manté pequen d'excessivament teòrics i antiquats i estan desproveïts de laboratoris i biblioteques dignes d'aquest nom.

Per un altre cantó, és cert que Prat, com la major part dels dirigents del moviment catalanista del seu temps, sense excloure els de tendència esquerrana, sofreix una certa incapacitat de comprensió de la veritable natura dels problemes socials. La violència amb què sovint es manifesten repugna el seu instint d'home moderat i el col·loca en una disposició més aviat adversa. Però hi ha unes coses que veu clares i que són ben certes, encara que no sembla comprendre que són insuficients: no hi pot haver millora de la condició obrera sense un notable augment de la cultura general i professional dels treballadors; no hi pot haver un ascens en llur nivell de vida, si no hi ha un ascens simultani en la prosperitat general del país. A aquesta visió respon una part important de la seva obra de govern.

Hi ha una qüestió prèvia en l'empenta que cal donar a la cultura catalana: el seu instrument, la llengua, ha de sortir de l'etapa d'anarquia gramatical, i especialment ortogràfica, en què està estancada. Unes corporacions, unes institucions, unes escoles, unes publicacions, uns textos escolars, unes actes i disposicions amb valor oficial, no poden continuar escrivint o essent escrits de qualsevol manera o de diverses maneres. Cal una norma i una uniformització. Els fruits de la genialitat ja han estat collits: fa trenta anys de la revelació de *L'Atlàntida*: ara calen els fruits de la normalitat. I, com sempre, Prat de la Riba sap triar l'home: Pompeu Fabra. El fa venir de Bilbao, on era professor de l'Escola d'Enginyers, i li encarrega la tasca de normalització de l'idioma, per al qual ja s'havia mostrat ben dotat. Fruit de la seva actuació, emmarcada dins la Secció Filològica de l'Institut, creada per disposició del 14 de febrer de 1911, són les *Normes Ortogràfiques*, aparegudes el 1913 i acceptades tot seguit per la corporació pre-

sidida per Prat de la Riba i per les altres corporacions catalanes que han anat adoptant la llengua del país per a llurs publicacions i documentació. Hi ha evidentment algunes resistències, cada cop més febles i menys autoritzades, però aviat deixen d'existir a efectes pràctics. L'actitud del president ha estat decisiva, i els resultats obtinguts a conseqüència de la normalització són indiscutibles i definitius.

Resolta o encarrilada aquesta qüestió prèvia, cal dotar el país d'una biblioteca important, instrument indispensable de l'avenç cultural a què hom aspira. Sobre la base dels primers fons de l'Institut, constituïts principalment per les biblioteques particulars de Marià Aguiló, d'Aulèstia i de Jacint Verdaguer, és iniciada la Biblioteca de Catalunya, que, sota la direcció de Jordi Rubió, serà molt aviat la més important i la més útil de la nostra terra, amb magnífics fons antics, especialment de manuscrits catalans, i amb una massa important d'edicions modernes de totes les matèries i un gran esplet de revistes que permetran de mantenir el contacte dels nostres estudiosos amb els centres d'irradiació cultural més puixants.

I tot seguit ve la creació o revigorització de moltes altres institucions de cultura, i en primer terme la d'aquella que ha d'orientar la tasca docent: el Consell de Pedagogia, per al qual és trobat també l'home adequat en la persona d'Alexandre Galí, amb les seves publicacions *Quaderns d'Estudi*, *Butlletí dels Mestres*, i col·lecció «Minerva» de coneixements indispensables, amb la seva biblioteca especialitzada, i amb la seva escola d'estiu i els estudis normals per al perfeccionament professional dels mestres; l'Escola Superior de Bibliotecàries i el Servei de Biblioteques Populares que hom ha començat a instaurar a Olot, Valls, Sallent, Canet, Pineda, Vic, les Borges Blanques i el Vendrell, sota la direcció d'Eugeni d'Ors; els Instituts de Mecànica, Electricitat i Química Aplicades, i les Escoles d'Indústries Tèxtils, Tintòries i d'Adoberia, tots ells amb llurs biblioteques especialitzades, sota la direcció d'homes com Terrades, Agell, Planell, Ramoneda i Massó i Llorens; l'Escola Elemental de Treball, que, amb directors com Barret, Tarragó i sobretot Campalans, havia de contribuir

a la formació de milers de joves treballadors, amb l'extensió d'ensenyament tècnic que facilitava la tasca docent per correspondència i publicava per a això els textos adequats; l'Escola Superior d'Agricultura, amb la seva biblioteca i camps d'experimentació, amb els Serveis Tècnics d'Agricultura i els de Ramaderia i la Comissió de Repoblació Forestal, amb les populars conferències i cursos rurals i els concursos de bestiar, sota l'orientació de Manuel Raventós, Josep M. Valls i Rossell i Vilà; l'Escola d'Alts Estudis Comercials, dirigida per Vidal i Guardiola; l'Escola Superior de Bells Oficis, sota el fecund mestratge de Francesc Galí; l'Escola d'Administració Pública, dirigida pel notable municipalista Isidre Lloret, que, amb l'Oficina d'Orientació Municipal i la Caixa de Crèdit Comunal, tant va influir en el redreçament de les nostres corporacions locals; l'Escola d'Infermeres Auxiliars de Medicina, sota la direcció del Dr. Pijoan; l'Escola Catalana d'Art Dramàtic, orientada per Adrià Gual...

I al costat dels centres docents, els serveis i oficines especialitzats, alguns dels quals ja hem anat esmentant per llurs relacions amb les institucions d'ensenyament. Recordem ara el Servei de Conservació de Monuments i el d'Excavacions, en col·laboració amb la Secció Historicoarqueològica de l'Institut d'Estudis Catalans; el de Mapes Geogràfic i Geològic, en col·laboració amb la Secció de Ciències d'aquell mateix Institut; el Servei Meteorològic de Catalunya, sota la direcció d'Eduard Fontserè; el Servei de Sanitat, amb les especialitzacions de la lluita antituberculosa i la lluita antipalúdica a càrrec dels Drs. Sayé i Pittaluga, respectivament; l'Oficina d'Estudis Jurídics, que va dirigir Francesc Maspons i Anglasesell; el Servei de Política Social i el Museu Social, sota la direcció de Josep M. Tallada...

El president Prat va comprendre també que un país modern i progressiu necessita una infraestructura que només li pot donar l'acció del sector públic. I a desgrat de la migradesa dels mitjans de què disposava, va fer autèntics miracles en dos aspectes d'aquella infraestructura: les carreteres i els telèfons. Quant a les primeres, va aconseguir, sota la direcció tècnica de l'enginyer Turell, que les que

depenien de la Mancomunitat es distingissin de les de l'Estat per la perfecció de llur afermat i de llur senyalització (dins el que aleshores era conegut i convenient) i per la cura de llur conservació. Per a tenir una idea de com era popular una tal diferència n'hi haurà prou amb retreure que en un setmanari humorístic d'aquell temps apareixia sovint un anunci d'un automòbil lleuger de fabricació catalana amb l'eslògan: «Únic cotxe que pot circular per les carreteres de l'Estat». Quant als telèfons, el propòsit de fer-ne arribar la xarxa fins als més recòndits llogarrets va ésser dut a la pràctica amb gran tenacitat i encert per Esteve Terrades, i el país es va poblar, a un preu inversemblant, de línies telefòniques i de locutoris simples, però polits i decorats amb gust excellent, atesos per persones amables i acollidores, en contrast amb les instal·lacions abandonades i polsoses d'una inhòspita Compañía Peninsular de Teléfonos que coexistia amb més pena que glòria amb el Servei de la Mancomunitat. Entre els mèrits d'aquest darrer cal comptar, encara el d'haver instal·lat en aquells temps ja llunyans les primeres centrals automàtiques.

Fa rodar el cap de pensar que tot això (i moltes altres coses) va ésser fet en un temps brevíssim: dins els deu anys que van de 1907 a 1917, i més especialment dins els tres anys llargs que Prat de la Riba va ocupar la Presidència de la Catalunya reunificada; de comprovar els poquíssims milions de pessetes de què hom va disposar per dur-ho a terme; i de recordar els trastorns i les convulsions –Setmana Tràgica, lluites socials, guerra europea, Juntes de Defensa, Assemblea de Parlamentaris– que fan de teló de fons a aquesta tasca. Aquesta és la glòria de Prat de la Riba; i és també una mica la glòria del nostre poble, perquè l'obra no hauria pogut ésser realitzada sense l'escalf benivolent de l'opinió ciutadana, ni sense la cooperació abnegada dels nostres intel·lectuals i tècnics, que no van regatejar llur aportació amb unes compensacions econòmiques quasi purament simbòliques, ni la dels nostres artesans i obrers, que van donar-hi llur treball amb amor: l'ebenista que feia uns mobles sòlids, elegants i ben acabats que respiraven catalanitat, el

guixaire que embellia unes parets industrials massa nues amb unes motllures simples i reeixides, el pintor que encertava a fer sobre una senzilla cartolina blanca unes lletres atractives i bellament proporcionades, l'encarregada del locutori telefònic d'un racó de muntanya que sabia tractar amb simpàtica deferència els seus clients i abonats, mentre atenia també les seves obligacions domèstiques, el peó caminer que tenia punt a mantenir el seu tros de carretera net i polit com un mirall, i tants d'altres.

Tot això va tenir, naturalment, una irradiació. En primer terme, damunt la nostra pròpia gent, que anava ascendint en nivell cultural, en consciència política i en entusiasme cívic. Però també de cara enfora suscitant sentiments d'admiració, com els que revelava un home tan poc predisposat a favor nostre com Ramón Menéndez Pidal, que, en ensenyar unes oliveres de la seva propietat de Chamarín de les quals estava molt cofoi, deia: «Me los enseñó a podar Prat de la Riba», sens dubte per haver après a tenir-ne cura llegint el manual *La poda de l'olivera* d'August Matons, publicat per la Mancomunitat.

Durant aquells anys memorables, de l'herència dels quals encara vivim en molts aspectes, hi hagué una tensió interior entre la nostra gent que, a semblança, amb totes les diferències guardades, del que s'esdevé a Israel d'ençà de la seva restauració, fa possibles coses que gairebé hauríem de qualificar de prodigioses. Prat i els seus col·laboradors van saber suscitar aquest estat d'esperit. Inspirant-nos en el que diu el *Dietari de la Generalitat* en comentar el traspàs de Pau Claris, podríem acabar nosaltres aquesta evocació de l'obra de govern de Prat de la Riba impetrant: «Que no faltin a Catalunya semblants fills en l'esdevenidor!»

L'havíem tingut poc temps entre nosaltres. La seva escassa salut s'havia empitjorat amb l'empresonament que havia sofert el 1902 per motius polítics. En els darrers anys de la seva vida patia d'hipertiroïdisme i el mes de maig de 1917 va retirar-se a descansar

unes setmanes a Sitges per veure si es refeia. Dissortadament la malaltia es va agreujar vers la fi de juny i llavors una anàlisi de sang va revelar la presència d'una marcada anèmia, que, amb els mitjans llavors disponibles, no va poder ésser eficaçment combatuda. Llavors, vers la fi de juliol, fou dut a Castellterçol i en la mateixa cambra on havia nascut quaranta-set anys abans, voltat de la seva muller i fills i de la veneració angoixada de tots els catalans, amb plena consciència quasi fins al darrer moment, va expirar l'home que ens havia retornat el tresor de la unitat i ens havia infós la seguretat de saber-nos donar un govern propi molt millor que el que els altres poguessin imposar-nos.

Festa literària de Vallgorguina

1 de setembre de 1985.

Il·lustríssim Sr. Alcalde, digníssimes autoritats, dirigents de l'Associació Cultural, amics tots,

Per fi hem vist convertir-se en una esplèndida realitat el desig, llargament acaronat, de veure instituït un premi literari a Vallgorguina. I en el moment d'iniciar la festa de la seva primera edició és obligat, i plaent de fer-ho, que regreciem tots els qui han treballat amb tenacitat i amb encert perquè el somni fos aconseguit. Gràcies, doncs, als ideadors de l'esdeveniment, gràcies als qui l'han fet possible, gràcies al poble que ha acollit la iniciativa il·lusionadament, gràcies molt especialment a l'Ajuntament i als illms. alcaldes titular i accidental, que tan generosos han estat a l'hora de les realitats econòmiques i administratives, gràcies als membres del jurat, llevat naturalment del qui té l'honor d'adreçar-vos la paraula, i gràcies sobretot als escriptors que han acudit en forma tan notable per la quantitat i la qualitat a la crida que els fou feta fa uns pocs mesos.

Ens trobem ara, com hem dit, en la primera edició del premi, i esperem que, a partir d'aquesta, cada any serà convocat aquest concurs i que aquestes convocatòries es convertiran en un ritu anyal que, a l'hora de la collita, ens posarà a les mans un esplet de creacions literàries que subratllin el nom de Vallgorguina i el que hem de considerar com a fill seu il·lustre, mossèn Narcís Saguier, per tants motius digne d'ésser recordat i homenatjat. Record i homenatge que devem a l'home que, sense escarafalls ni cridòria, dia rere dia, va servir Déu i Catalunya defensant la nostra llengua amb gran valor cívic, en un temps de duríssima persecució, la més greu que ha hagut de sofrir la nostra llengua, i que, gràcies a homes com ell que han «vingut a salvar-nos els mots», hem pogut vèncer i estem en camí de superar.

I voldria assenyalar en aquest punt que Vallgorguina em sembla un indret especialment escaient perquè sigui un redós on s'apleguin poetes i creadors de bellesa, tant per l'atractiu del seu paisatge verament excepcional, com per la gentilesa de les seves gentes acollidores, com pel seu clima, que és el que dóna lloc a l'existència de formoses arbredes, de fonts delitoses, de prades gemades, de racons plens d'encís, que, un cop coneguts, ja no poden oblidar-se i reclamen un prompte retorn per a la contemplació renovada de tanta delícia.

I sembla també reclamar la instauració d'una justa literària i especialment poètica perquè els seus encontorns i el mateix poble han estat batejats amb noms que jo diria triats per gent particularment sensible al goig estètic: des del paratge misteriós de les Dones d'Aigua, al dolmen de Pedra Gentil, adjectiu que tant pot significar pagana com noble, o com graciosa i delicada, i que és el mateix que Verdaguer va donar a l'encisat protagonista del seu *Canigó*. I sobretot, us heu fixat en la meravella del nom d'aquesta vileta i de la vall on va ésser fundada? Vol dir, naturalment, «vall de gorgs o de gorgues» (que és el mateix), però igualment hauria pogut ésser anomenada Vallgorguera o Vallgorgosa sense canviar-ne el significat, a semblança de com van ésser creades les denominacions de Vall-llobera, Vall-llosera, Vall-llebrera o Vallferrera, o bé Vallferosa o Vallespinosa, però no podia ésser així: a una vall fresca, gemada, ombrívola, florida, com si sortís de les mans d'un pintor modernista o d'un dibuixant preraphaelita per a servir de decorat d'un conte de fades i follets, convenia una denominació excepcional, una denominació que estigués plena de ressons màgics, graciosos, captivadors, un nom que rimés amb fina, maragdalena, diamantina, cristallina, divina... amb el nom de la princesa Carmesina, l'heroïna de *Tirant lo Blanc*, i amb el de la fada Melusina, estadant del Canigó, un nom que per ell sol ja suggerís tot el que té de bell i d'encisador aquest poblet arredossat a la falda del Montnegre, germà petit i veí del «vell Montseny», que, des de «son alt palau», com va dir Aribau fa un segle i mig en una hora memorable, contempla embadalit les incomputables gràcies de la terra catalana.

Si el qui hagués batejat la vall i el poble hagués estat un pastor, un terrassà, un bosquerol, un pescador, un carboner o una mestressa feineria i aqueferada amb l'aviram o amb el menjar dels seus homes, el nom hauria pogut ésser, amb el mateix significat, Vallgorguera o Vallgorgosa. Si va ésser la meravella de nom que li ha quedat és perquè el va triar, gosaria dir «el va inventar», una noia amb la veu viva i pura de la feminitat i de la primera joventut, com la que, segons Maragall, «pot redimir la humanitat».

Per això, si el «vell Montseny» va tenir un gran poeta que, en honor d'un altre gran poeta amb qui el lligava un afecte fratern, va compondre aquell bellíssim díptic que diu, referint-se a una font de la Muntanya de les Ametistes:

«Filla del cel, jo sóc la Font de l'Oreneta:
Em descobrí un ocell i em batejà un poeta»,

permeteu que, maldestrament, ara m'atreveixi a imitar-lo dient:

«Filla de l'aigua, duc el bell nom de Vallgorguina:
Em descobrí una fada i em batejà una nina».

Hem celebrat avui les noces de Vallgorguina amb la Poesia, que ja va presidir la tria del seu nom. Fem vots perquè aquest escaient maridatge perduri per sempre.

Inauguració del mausoleu de Lluís Companys

27 d'octubre de 1985.

Lluís Companys, les despulles i la memòria del qual avui homenatgem, va ésser el primer president del nostre Parlament, que el va elegir el 13 de desembre de 1932, després de tenir el càrrec provisionalment des del 6 del mateix mes. Va ocupar l'esmentada Presidència fins al 20 de juny de l'any següent, en què la va deixar per haver estat nomenat ministre de Marina.

El Parlament, doncs, té uns títols especials per a participar en aquesta solemne cerimònia en honor del president màrtir, a més dels que puguin tenir-hi tots els catalans com a president de la Generalitat que va ésser des del 31 de desembre del 1933.

En el despatx de treball del president del Parlament, encapçalant els retrats de tots els presidents de la cambra fins al del meu antecessor immediat, Molt Honorable Senyor Heribert Barrera, hi ha un bust del president Companys, obra de l'escultor Deogràcies Civit, propietat del Museu d'Art de Catalunya, i deixat en custòdia a la nostra institució.

I voldria assenyalar que aquest bust es troba al costat de la bandera catalana que presideix el despatx, com si la immediatesa assenyalés que l'home representat al seu costat havia donat la vida per Catalunya.

Perquè els qui el van immolar, si van fer-ho va ésser perquè veien en ell la personalització de Catalunya, i es van acarnissar més amb ell perquè en la seva follia homeiera se sentien més saciats com major era la significació catalana de la víctima.

Lluís Companys, apassionat per la justícia i la llibertat, va anar acendrant els seus sentiments amb el foc del sofriment i de l'angoixa davant la sort del poble que li havia confiat els seus destins i davant la pròpia sort, i és ben cert que, al moment del sacrifici, el seu acendrament arribava a la culminació.

Però jo voldria assenyalar un aspecte, sovint oblidat, del seu sacrifici. Lluís Companys hauria pogut sortir de França abans que la Gestapo i la policia política franquista li posessin la mà al damunt i el portessin a la immolació. Però, en la desfeta de la invasió de França pels exèrcits hitlerians, un fill seu, malalt, s'havia esgarriat enmig del daltabaix, i va ésser el seu amor de pare que va impedir que emprengués el camí vers les terres lliures, i per això va poder ésser fàcilment detingut.

Al costat, doncs, del sacrifici filial per la mare Catalunya hi ha el sacrifici patern pel seu fill dissortat i fugitiu. I aquests dos amors, filial i patern, indefensos davant l'odi i la malvolença, són els que el van portar al sacrifici suprem.

Però aquesta indefensió no havia d'ésser definitiva, com no ho és mai la de tota causa noble, i ara, quaranta-cinc anys després, el seu poble, que ha recuperat una àmplia mesura d'autogovern, li tributa un emocionat homenatge, al qual el Parlament, representació de la més autèntica d'aquest poble, vol estar present en el lloc destacat que li correspon.

Són pocs els caps d'estat de Catalunya que han sofert una sort com la del president Companys, però no puc oblidar que en aquest destí tràgic l'acompanyen Guifré el Pilós, mort a conseqüència de les ferides rebudes en batalla defensant l'obra naixent de la nostra nacionalitat, i Pere el Catòlic, mort a Muret en un moment de greu crisi per al nostre país, feliçment superada per obra dels seus immediats successors.

El comte Guifré, el rei Pere, el president Lluís Companys, ombres augustes que vetllen per la continuïtat de la nostra història, i que hem de tenir sempre presents en el nostre esperit.

Euzkadi i Catalunya

Conferència pronunciada a Cervera, el 5 de febrer de 1986, amb motiu d'unes diades bascocatalanes, durant les quals es plantà un plançó de l'arbre de Guernica prop del monument a la Generalitat de Catalunya. Publicat a Miscel·lània Cerverina, VI. Centre Comarcal de Cultura, Cervera, 1988, pàg. 221-229.

Euzkadi i Catalunya són dos països i dos pobles molt diferents. Però, tot i això, molt sovint la història els ha relacionats, de vegades molt estretament.

Començant per la més remota antiguitat cal dir que una part important del poble català va parlar basc des d'èpoques molt reculades, potser des del neolític, fins a èpoques relativament recents.

A l'arribada dels romans, tot l'angle NO de Catalunya, des de la Cerdanya vers ponent, parlava basc, i és probable que en èpoques anteriors es parlés basc en una franja d'igual amplada fins a la Mediterrània. Els topònims ens mostren claríssimament aquesta presència basca que és evident des de la Cerdanya vers l'oest i menys densa, però també segura, de la Cerdanya fins al mar.

Noms com «Aran», «Erts», «Arànsen», «Baltarga», «Ur», encara tenen avui sense alteració, o amb poca alteració, un significat en basc. I si tenim en compte les alteracions que han d'haver sofert amb la iberització i la romanització, trobarem la procedència basca de «Dorres», «Estavar», «Éguet», «Carcolze», «Isòvol», «Sanaüja», «Llessui», i tants d'altres.

I cal dir, quant a la perduració d'aquest basc, que un illot en aquesta llengua va persistir fins vers els voltants de l'any mil, com han constatat els moderns estudis del professor Joan Coromines.

Ve després una llarga època de la qual sabem molt poc en la matèria que ens ocupa, però ja en ple període visigòtic, hi ha un fet que forçosament ha de cridar-nos l'atenció. En temps del rei Vamba els bascons estan revoltats, com feien molt sovint, i, coincidint amb aquesta revolta, el general Pau, el 673, es revolta contra Vamba a la Tarraconense i a la Septimània i es proclama «suprem rei d'Orient». Vamba va acabar dominant ambdues revoltes, almenys de moment, però el perill havia estat gran i no havia quedat totalment ni definitivament conjurat. I sempre ens queda el dubte o la sospita de si Pau i els bascons no s'havien posat prèviament d'acord per iniciar simultàniament ambdues revoltes.

La invasió sarraïna, i els primers temps de la reacció contra ella, amb l'isolament que comporta entre els nuclis que l'emprenen, fa que durant un llarg temps no coneguem fets que relacionin Euzkadi amb Catalunya, però des del començament del segle x la situació comença a canviar, Sanç I de Pamplona és fill de Dadildis, germana del comte Ramon II de Pallars, la qual cosa indica que entre les cases de Pallars i de Pamplona ja hi havia una relació des dels primers anys d'aquell segle o potser des dels darrers anys de l'anterior.

La relació entre Navarra i Catalunya és sobretot important en temps de Sanç el Major, el més poderós dels sobirans bascons de tota la Història. Per drets que li venien de la seva muller, el 1017 ocupa una part del comtat català de Ribagorça, que se li va resistir fins al 1025, en què completa l'ocupació del comtat, que formarà part dels seus estats fins a la seva mort el 1035. Aquest acostament territorial a Catalunya dóna lloc també a un acostament espiritual i cultural i a això sens dubte obeeixen les relacions del rei amb el nostre abat-bisbe Oliba de qui conservem dues cartes adreçades al navarrès: una del 1023, que respon a una consulta que li ha fet el rei sobre temes doctrinals, i una altra del 1030 en què li demana almoines per a les obres del monestir de Ripoll, sens dubte en preparació de la solemne dedicació del 15 de gener del 1032.

Ja al començament del regnat, Sanç té tractes, fins i tot personals, amb el comte de Barcelona Ramon Borrell, amb qui es troba a Saragossa a la cort d'Al-Mundhir, i on conserven les esposalles del fill del comte (el futur Berenguer Ramon I) amb Sança de Castella, cunyada del rei navarrès, els quals es casen el 1016. El 1025 el comte Berenguer Ramon I i Sanç el Major es troben reunits al monestir aragonès de Sant Joan de la Penya.

Fruit de tots aquests contactes i comunicacions són les decisions que pren Sanç el Major en matèria de reforma eclesiàstica iniciada pel monestir de Sant Joan de la Penya el 21 d'abril del 1025. Al seu voltant es mouen diversos clergues de noms que havien de sonar estranys a Navarra, a Aragó, a Castella i a Lleó, però que eren habituals a Catalunya d'on sens dubte han estat fets venir: Ponç, Bernat, Ardoí, Patern, Guillem, d'alguns dels quals és dit explícitament que procedeixen *ab eoīs partibus*, o sigui «de les parts d'orient».

El fraccionament dels estats de Sanç el Major, en morir aquest el 1035, i la creació del regne d'Aragó faran menys fàcil la comunicació entre les terres catalanes i les basques, però això no impedeix que l'autor de la *Cançó de Santa Fe*, obra molt probablement d'un monjo de Cuixà, vers el 1060 digui que la seva cançó és coneguda a «tota Navarra et Aragons / e l'encontrada dels gascons», i ens parli dels bascons «que són d'Aran» i dels navarresos.

El domini de Sanç III a Aragó, Navarra i el comtat de Ribagorça, que té conjuntament sota el seu ceptre des del 1076, torna a facilitar les relacions que estudiem, com ho farà el regnat de Pere I i encara més el d'Alfons el Bataller que té sovint al seu costat el comte de Pallars.

La derrota del Bataller a Fraga el 1134 i la seva mort subsegüent sense deixar hereu donen lloc a una separació de Navarra poc abans del moment que, pel matrimoni del nostre Ramon Berenguer IV amb Peronella d'Aragó i la renúncia de Ramir el Monjo, Catalunya i Aragó quedaran junts, però no fosos, perdurablement.

I ací no ens podem estar de fer una mica d'ucronia conjecturant el que hauria pogut passar si Navarra hagués participat en la confederació que formaran Catalunya i Aragó, mantenint en tots els seus elements la personalitat de cadascun i evitant, a conseqüència d'això, d'ésser víctimes en l'esdevenidor de la voracitat dels estats veïns.

Ramon Berenguer IV intentarà d'evitar la separació de Navarra, però no ho aconseguirà. De fet serà la seva única empresa que no reeixirà.

Tot i això, navarresos i catalans lluitaran junts amb gran valor i eficàcia al costat dels castellans, entre els quals hi ha nombrosos bascos, en la transcendental batalla d'Úbeda, o de las Navas de Tolosa el 1212.

Els anys de greu trasbals que precediran i seguiran la mort del nostre Pere el Catòlic impediran nous contactes i noves empreses en comú, però un cop passat aquest període, Jaume I i Sanç el Fort refermaran llur amistat en el tractat de mutu afillament, acordat al castell de Tudela en ocasió de la visita que aquell hi va fer el 1231, en retornar de la seva victoriosa empresa de Mallorca.

Per cert, que en aquesta empresa hi ha també participació de navarresos a títol personal. La Crònica de Jaume I ens parla d'un sire Guilleumes, fill del rei de Navarra (sens dubte un fill natural de Sanç el Fort), que ja es trobava entre nosaltres el 1228 i el 1229 i que participa en la conquesta i lluita al costat del rei en la batalla del Portopi; un dels seus cavallers, Soirot o Sirot de sobrenom, és entre els primers d'entrar a la ciutat de Mallorca en el moment de l'assalt final.

De tornada del primer viatge a Mallorca, Jaume I va anar a entretenir-se amb el rei de Navarra, a Tudela, on ambdós reis el 2 de febrer del 1231 van signar el tractat a què abans hem fet al·lusió. Les previsions d'aquest tractat no van complir-se i per això l'heretatge de Navarra va passar a Teobald I, de la casa de Xampanya, amb la

qual cosa va començar la gravitació del reialme navarrès vers França. Però encara, durant el temps de govern d'aquesta dinastia, va continuar l'amistat dels reis de Navarra amb els nostres sobretot per a oposar-se a la voracitat de Castella. Això va fer que Jaume I tornés a Navarra (i concretament a Estella) el 6 de setembre del 1255, i hi tingués tractes amb Lope Díaz de Haro, senyor de Biscaia, per fer front a Castella.

Cal tenir en compte que els Haro van adquirir possessions al regne de València en el curs de la conquesta i per això eren vassalls de Jaume I.

Les gestions, i fins i tot les amenaces, del Conqueridor van aconseguir en aquest temps la neutralització de la pressió militar d'Alfons el Savi i l'allunyament de les amenaces castellanques sobre Navarra al començament del 1256.

Ja en els darrers temps del Conqueridor, quan el seu fill, l'infant Pere, comença a intervenir en els afers del govern, una de les seves idees és de reclamar tot el que en temps dels seus antecessors s'hagués pogut perdre. I una d'aquestes posicions és Navarra. I que l'infant Pere hi pensava ho demostra un document que ens diu que el 24 d'agost del 1274 l'infant va anar al monestir de Sant Joan de la Penya «per cercar-hi documents que provessin que el regne de Navarra era de la denominació del rei d'Aragó, i examinat el cartoral del dit monestir, van ésser trobats documents que l'abat i la comunitat del dit monestir van lliurar-me a mi, Pere Marquès, per manament del senyor infant».

Amb l'extinció de la dinastia de Xampanya i el casament de Joana I amb l'hereu de la corona francesa, el futur Felip IV el Bell, Navarra es converteix en un apèndix de França i, en la pugna del nostre Pere el Gran amb Felip l'Atrevit, haurem de lluitar en la frontera navarroaragonesa. Ja en els preliminars de la pugna el nostre rei anirà d'incògnit a Bordeus a fer front al compromís de desafiament amb Carles d'Anjou. Naturalment, tant en anar com en tornar

haurà d'evitar el pas per Navarra, cosa no difícil en anar perquè sembla haver passat per un dels colls dels Pirineus aragonesos, però molt menys fàcil a la tornada perquè va per Donibane Loitzún i per Ondarrabia. Queda, doncs, fora de l'abast dels navarresos, i cal dir que, tant a l'un costat com a l'altre del Bidasoa, que tot és terra basca, és molt ben acollit.

Passarà després durant tres dies «entre la marca de Castella e de Navarra», com diu Descot, fins a arribar a «una vileta qui era d'una dona de Castella, qui era a l'entrant de Navarra», localitat que creiem que devia trobar-se a la rodalia de Cervera de Río Alhama, pertanyent a Castella des de la incorporació de la Rioja a aquest regne, però sens dubte encara navarresa de cor. Com quasi a tot arreu són les senyores dels castells i llocs les qui acullen amablement l'infant Pere, que evidentment tenia moltes simpaties en el bell sexe. Això passava un maig-juny del 1283.

Un altre moment a assenyalar, ja en plena lluita, és la incursió franconavarresa a l'Alt Aragó l'agost del 1283, que arribarà fins a Ull, prop de Sos, on van trobar gran resistència.

Com a reacció catalanoaragonesa, hi haurà una incursió per Tudela a manera d'expedició de càstig durant cinc o sis dies de setembre del 1284.

I després d'això, encara que la lluita amb França continuarà i assolirà moments de gran duresa i dramatisme, Navarra sembla restar-ne al marge, i per tant no cal que ens en continuem ocupant.

Tot i el decantament de Navarra vers França, accentuat encara en extingir-se la dinastia de Xampanya, hi haurà encara alguns enllaços matrimonials entre les cases regnants dels dos països.

Pere el Cerimoniós es casarà el 1338 amb Maria de Navarra, filla de Felip III comte d'Evreux i de Joana II de Navarra, que li donarà un

fill, Pere, que mor aviat, i dues filles: Constança, que es casarà amb Frederic IV de Sicília, i Joana, que es maridarà amb Joan, comte d'Empúries. Però aquest matrimoni no durarà gaire perquè la reina, potser malaltissa, mor el 1346, als vuit anys de casada.

Un altre enllaç, ja dins els temps de la dinastia dels Trastamara, serà el de l'infant Joan, germà d'Alfons el Magnànim, amb Blanca de Navarra, vídua de Martí el Jove. D'aquest matrimoni naixerà Carles, Príncep de Viana, que, en discòrdia amb el seu pare, serà empresonat per aquest el 1460 i posat després en llibertat per imposició dels catalans que van sentir per ell la més gran simpatia i adhesió. Resident a Barcelona des d'aleshores, va morir-hi el 23 de setembre del 1461.

I després d'això les relacions de Catalunya amb Euzkadi ja seran només a través d'importantes personalitats basques que faran acte de presència a Catalunya i hi deixaran una empremta.

Potser podem començar per Ignasi de Loiola, que viurà a Catalunya moments transcendents de la seva vida: el pelegrinatge a Montserrat (1522), la Cova de Manresa (1523), l'estada a Barcelona on s'adquirirà fondes i fidels amistats (1524-1526).

A molta distància, hauríem de parlar de Pascual Madoz, nascut a Pamplona el 1806, que es va establir a Barcelona com a advocat des del 1835. Va ésser diputat a Corts per Lleida i el 1854 va ésser designat com a governador civil de Barcelona. Va estar en molta bona relació amb els homes d'affers de Catalunya, especialment en la lluita pel proteccionisme. Va viure entre nosaltres mentre preparava el seu notable *Diccionario geográfico-estadístico-histórico de España*, que dedica una especial atenció a Catalunya.

En aquest punt crec que no puc deixar de parlar de la gran popularitat de què va gaudir entre nosaltres el tenor roncalès Juli Gayarre, que va cantar diverses vegades al Liceu de Barcelona a partir de la temporada 1881-1882.

Ara hem d'aturar-nos una mica més a l'estada entre nosaltres de Sabí d'Arana Goiri, el fundador del nacionalisme basc, que en el període 1883-1888 va estudiar a Barcelona una part de la seva carrera de Dret. Sembla que l'elecció de la Universitat de Barcelona fou deguda especialment a raons d'afinitat amb el moviment catalanista, que es trobava aleshores en la primera etapa d'intenció política, iniciada el 1869. Poc abans de la vinguda d'Arana a Catalunya, el 1880, s'hi havia celebrat el Primer Congrés Catalanista, i el 1882 s'hi havia fundat el Centre Català, sota la presidència de Frederic Soler i la secretaria de Valentí Almirall. Arana va poder ésser testimoni, el 1883, del Segon Congrés Catalanista, que va condemnar l'adscripció dels catalans als partits polítics generals; així com de la publicació, el mateix any, del projecte de constitució de l'Estat Català dins la Federació Espanyola, de Vallès i Ribot; i també, el 1885, del *Memorial de Greuges* i tota l'agitació que va comportar, i de la publicació el 1886 de *Lo Catalanisme* de Valentí Almirall i de la creació del Centre Escolar Catalanista. Finalment va poder veure el 1887 la fundació de la Lliga de Catalunya i conèixer la seva petició a la reina regent d'un règim d'autonomia per a la nostra terra. Va poder presenciar en fi, l'esclat de l'Exposició de Barcelona del 1888, amb la celebració dels Jocs Florals amb la reina Maria Cristina com a reina de la festa i Menéndez Pelayo com a mantenidor fent en català l'elogi de la nostra llengua catalana. Tot això devia influir-lo d'una manera o altra en la concepció de la seva doctrina política, i seria de gran interès que algun investigador fes un estudi aprofundit i detallat d'aquest aspecte.

Uns anys després, un notable jurisconsult i teoritzant del nacionalisme català, Francesc Maspons i Anglasesell, va fer el retorn de la visita de Sabí d'Arana, perquè el 1897 va ésser catedràtic de dret civil a la Universitat d'Oñati.

I ben aviat les relacions van començar a ésser pròpiament polítiques fins a arribar, el 1923, a l'esclat de la Triple Aliança concertada solemnement a Barcelona en l'avinentsa de la festa de l'Onze

de Setembre amb l'assistència de delegacions del nacionalisme basc i del gallec.

La Dictadura de Primo de Rivera no va permetre noves exterioritzacions d'aquesta triple conjunció, però la llavor estava ja sembrada i havia de fructificar tan bon punt cessés la pressió dictatorial.

Ací, prego que se'm perdoni que parli de mi perquè en plena campanya per als estatuts d'autonomia, la primavera del 1931, vaig ésser a Donosti i vaig tenir l'honor de conèixer, al *batzoki* d'aquella ciutat, Josep Antoni d'Aguirre, qui, poc després, vindria a Barcelona i participaria en un míting al costat de Manuel Carrasco i Formiguera.

La conjunció dels tres nacionalismes històrics de l'Estat espanyol va refermar-se ara novament, amb la denominació de Galeuzka, que va veure confirmat el pacte del 1923 amb la presència d'una delegació de parlamentaris catalans a Guernica.

La Guerra Civil espanyola va donar lloc a noves manifestacions fraternes dels dos països. Carrasco i Formiguera anà a Bilbao i fou nomenat delegat comercial de la Generalitat a Euzkadi. Malauradament, en anar novament a la capital basca a prendre possessió del seu càrrec, va ésser fet pres per un vaixell franquista i conduït a Pasai. Després d'un llarg i dolorós captiveri, havia d'ésser afusellat a Burgos el 9 d'abril del 1938. La seva figura i el seu sacrifici segellen l'amistat entre bascos i catalans per la qual tant va treballar.

L'adversa sort de la guerra va fer que l'agost del 1937 el Govern basc hagués d'instalar-se a Barcelona, on fou acollit molt amistosament i on va dur a terme una obra meritíssima, ja començada amb la prèvia instal·lació a la capital catalana d'una delegació del País Basc. Des d'abans de la vinguda del Govern basc, s'havia establert a Barcelona Manuel de Irujo, ministre sense cartera primer i de Justícia després en representació del Partit Nacionalista Basc en el Govern de la República.

En tot aquest període les relacions polítiques i personals entre els dirigents bascos i els polítics catalans van ésser intenses i creadores de profundes amistats. Com simbolitzant-les, a l'hora tràgica de l'exili, en acabar-se la guerra, els presidents Companys i Aguirre van passar junts la frontera el febrer del 1939.

Durant el llarg i difícil període de la postguerra, les relacions van continuar a tot arreu: a l'interior, a França, a Amèrica. Els noms d'Ajuria Guerra, Irujo, Lasarte, Elósegui i molts d'altres les personifiquen d'una manera especial pel costat basc. Les relacions són més intenses, per raons d'afinitat política, entre el Partit Nacionalista Basc i Unió Democràtica de Catalunya. Ambdós partits es troben dins els Nous Equips Internacionals i després a la Unió Europea Demòcrata Cristiana, la Unió Mundial Demòcrata Cristiana i el Partit Popular Europeu.

També en el pla de l'europeisme, bascos i catalans havien coincidit i s'havien ajudat mútuament, especialment dins el Consell Federal Espanyol del Moviment Europeu, del qual va ésser president, llarg temps, Manuel de Irujo, i després, molt més breument, el qui ara te l'honor de parlar-vos.

La restauració de la democràcia i de les autonomies dins l'Estat espanyol ha accentuat encara les nostres relacions i la nostra amistat. Catalans i bascos s'han visitat mútuament o han coincidit en dotzenes d'avinenteses: a Catalunya, a Euzkadi, a Madrid, a Brusselles, i a tot arreu.

I com a colofó de tot això, i prenent-ho com el millor auguri per a l'esdevenidor, deixeu que us assenyali la visita de l'Excm. Senyor Juan José Pujana, president del Parlament Basc, a Catalunya, que va tenir lloc l'octubre del 1980, i la meua visita a Euzkadi de l'octubre de l'any passat. Ambdues visites caracteritzades per un esperit d'amistat i d'afecte mutu en el fonament del qual potser encara hi ha alguna cosa de les remotíssimes arrels basques del nostre poble, i sens dubte la comunitat d'ideals i de propòsits.

Vull formular ara els meus vots més fervents i sincers perquè aquesta amistat i aquest afecte siguin creixents i perdurables. Que la visita d'aquests dies i el rebrot del sagrat roure de Guernica que ens ha portat, en siguin una sòlida penyora.

Tona, ciutat gegantera

Programa oficial 2a ciutat gegantera de Catalunya, 1986.

Tothom sap què vol dir «ciutat», però, quant a «gegantera», hi ha cas de sentir algun dubte perquè el mot «geganter-gegantera» no es troba encara als diccionaris, almenys als que jo tinc a la meua disposició en aquest moment: la dinovena edició del Fabra, del 1984, i la cinquena del *Diccionari de la llengua catalana* de l'Enciclopèdia Catalana, del 1985.

Evidentment, es tracta d'un mot modern, però que s'ha posat en ús amb gran èxit perquè la gent tot seguit té idea de la seva significació, que veu relacionada naturalment amb els gegants.

Jo diria que la gran popularitat de la sardana, la ritual institució de la Ciutat Pubilla de la sardana i la creixent divulgació d'altres manifestacions folklòriques, com els castells humans o com els balls de bastons que han donat naixença o generalització de mots com «casteller» o «bastoner», han donat lloc a l'aparició, en el curs de la darrera mitja dotzena d'anys, de la forma «geganter-gegantera» que motiva el nostre comentari.

El cas és que Tona, tan amiga de les manifestacions de cultura popular, fins al punt d'haver-ne creat alguna de tanta importància com l'Aplec de la Rosa i el Castell, al cap de pocs anys d'haver format la seva parella de gegants, ja ha esdevingut ciutat gegantera perquè s'ha emprès la celebració d'una festa, en la qual es concentraran gran nombre de parelles de gegants, vinguts de tots els indrets de les terres catalanes, que semblen tenir el monopoli, o quasi monopoli, d'aquesta manifestació folklòrica.

La parella de gegants de Tona és molt original i ben pensada perquè, com és sabut, personifica dues figures que realment van existir en un passat no molt llunyà: el Noi de Tona i la seva muller. Crec que va ésser un encert, tant la idea com la realització, i els dos personatges formen una bella parella de la qual estic molt satisfet d'haver estat padrí, juntament amb la meva muller, en el moment de la seva estrena.

Per això una festa de la família gegantera, presidida per la parella tonenca, és per a mi com una festa de la meva família i em complau molt de poder fer-m'hi present amb aquestes ratlles que volen ésser també d'afectuosa salutació a tots els que hi participaran.

Mil·lenari de la independència de Catalunya

Discurs pronunciat al Palau de la Generalitat, en presència del rei Joan Carles I, el 22 d'abril de 1988. Reproducció del text mecanografiat.

Senyor,

El Parlament de Catalunya que m'honoro a presidir, i que recorda encara amb goig la data memorable de la visita de les Vostres Majestats, va establir, el dia primer d'octubre de 1987, una resolució per la qual instava el Govern de la Generalitat a organitzar amb la dignitat i solemnitat adequades, durant l'any 1988, actes commemoratius del mil·lenari de l'obtenció, de fet, de la independència dels comtats catalans.

Aquesta independència resulta com un fet indiscutible de l'anàlisi dels esdeveniments històrics desenvolupats en el nostre país des de la terrible incursió d'Almansor del mes de juliol de 985 i en els mesos subsegüents, durant el govern del vostre il·lustre i heroic antecessor, el nostre comte Borrell II, fins que, havent-se demostrat la inanitat de l'ajut que el rei de França, com a teòric senyor superior dels nostres comtats, havia de prestar al nostre país en tan difícil i angoixosa circumstància, va haver de rebutjar l'invasor i refer el país desolat i empobrit amb les úniques pròpies forces, quedant així trencada la dependència respecte del rei franc, que no havia fet honor als seus deures de protegir els qui encara en sentit estricte estaven sota la seva sobirania.

Documentalment sabem que, al començament del 988, el comte i marquès Borrell va ésser invitat a confirmar la seva fidelitat al rei de França amb la promesa d'ajut per a la primavera següent, i tot això amb un llenguatge reticent, ple de precaucions i amb poques garanties.

Davant d'això, i havent declinat el nostre comte d'atendre la invitació que se li feia des de la cort franca, la relació resta trencada i la dependència fins aleshores existent, però cada dia en forma més esvaïda, cessa del tot, i des d'ara ja no hi haurà més documents de la cort franca per a Catalunya, que ja s'extingeixen al començament del 986.

Cal dir que els comtats catalans occidentals de Pallars i Ribagorça ja eren independents des d'un segle abans i que, paral·lelament a la independització de Borrell amb els seus comtats de Barcelona, Girona, Osona i Urgell, també donen per acabada la dependència respecte del rei franc el comte Oliba Cabreta de Cerdanya i Besalú, i el comte Jofre d'Empúries i Rosselló.

Tota la terra catalana resta, doncs, sense cap senyor superior i amb absoluta independència de tot poder estrany, i potser vol simbolitzar aquesta situació un títol que el nostre comte Borrell es dona d'una manera excepcional i precisament en aquestes dates, exactament el 10 de març de 988, quan, en fer una donació al monestir de Sant Cugat del Vallès, diu: «Jo, Borrell, per la gràcia de Déu, duc ibèric i marquès».

Fins a aquest moment ja hi ha hagut d'altres que l'han anomenat duc i li han assignat dominis més extensos que els dels simples comtats catalans: ha estat anomenat duc de la Hispània Citerior pel cronista francès Richer i el 972 apareix designat dues vegades com a «duc de la Gòtica». Però el títol de «duc ibèric i marquès» se'l dona ell mateix i en una data que coincideix sorprenentment amb la qual els historiadors, recollint i examinant tots els indicis, consideren que ha d'ésser la de la independència de Catalunya.

Ara fa un mil·lenni Barcelona, i amb ella Catalunya, va ressorgir de les seves pròpies cendres. Si, com diu un document coetani, el 6 de juliol de 985 va ésser «quan Barcelona va morir», sembla com si la província hagués escoltat molt anticipadament el prec del nostre gran poeta:

«Sigui'm la mort una major naixença».

Paraules a l'Institut Català de Cooperació Iberoamericana

(No se n'ha pogut establir la data.)

Honorables Decano y Cuerpo Consular Iberoamericano, Il·lustrísim Senyor President del meritíssim Institut Català de Cooperació Iberoamericana, senyores i senyors:

Permítanme que les exprese mi satisfacción por encontrarme presidiendo este acto, que ya tiene una tradición entre nosotros, por delegación y en representación del Muy Honorable Presidente de la Generalitat, que me ha honrado encomendándome este agradabilísimo cometido.

Como cada año en esta fecha memorable nos reunimos en esta sala que con sus murales nos evoca hechos de nuestra historia, entre los cuales destaca, como pueden ver, el de la llegada a Barcelona del Descubridor, de vuelta de su primer viaje al Nuevo Continente, para encontrar aquí a los reyes Fernando e Isabel, en nombre de los cuales había efectuado un viaje de trascendencia única en la historia de la humanidad.

A consecuencia de este memorable viaje se reharía la unidad del género humano escindido desde que, desde el viejo mundo, se había hecho, hace 30.000 o 40.000 años, la primera población de extensas y maravillosas tierras que habían quedado, a pesar de todo, desconocidas de los países de origen de aquellos primeros pobladores.

Estos se habían multiplicado y habían desarrollado culturas que habían alcanzado niveles que aún ahora nos sorprenden por su excepcional condición en muchos aspectos, mientras en el viejo

mundo tenían lugar acontecimientos más conocidos como la formación de los grandes imperios del próximo, medio y remoto oriente, la civilización clásica y la espiritualidad judeocristiana, la Edad Media, enorme y delicada, como dijo un comentarista, y el Renacimiento, entonces en plena pujanza.

De la conjunción que se produjo, de la que ahora se va a cumplir medio milenio, ha salido el mundo moderno en sus versiones cisaatlántica y transatlántica, a las que todos nosotros pertenecemos. Es bien sabido –y hay que reconocerlo– que la conjunción no se ha producido sin aspectos negativos, sin dolor y sin sufrimientos, que ahora, con mayor sensibilidad y mejor conocimiento, quizás habríamos sabido evitar, pero es evidente que en definitiva el acontecimiento que está aún produciéndose y sin terminar tiene y tendrá un saldo positivo, con más luces que sombras, tal como ahora podemos considerar la formación del imperio romano y su influencia en definitiva benéfica en la historia de la humanidad.

Sin duda deberemos ser testigos y en parte actores de muchos acontecimientos que no siempre podremos calificar positivamente, pero es necesario que ante el devenir de la historia estemos cada día más dispuestos a actuar haciendo aportes que benefician la suerte de la humanidad, y esto, en mayor o menor medida, siempre será posible, y lo será tanto más cuanto más nos sintamos identificados con los goces y los sufrimientos de los demás pueblos y hagamos todo cuanto dependa de nosotros para acrecentar los primeros y atenuar los segundos.

Y, en relación con el momento actual, permítanme que señale esperanzadamente un hecho que no querría que quedase sin futuro. Me refiero a los aires de paz y reconciliación que parece que por fin han empezado a soplar en la atormentada Mesoamérica. Mis votos más fervientes y sinceros son, naturalmente, a favor de que estos aires precursores lleguen pronto a un final feliz y perdurable.

Quedan, no hay que decirlo, gravísimos problemas, y especialmente el de la enorme deuda exterior que pesa sobre la mayor parte de los estados americanos. Espero que entre todos encontremos un camino para solucionarlo y para evitar cualquier recaída en esta grave enfermedad socioeconómica.

Somos conscientes de que nuestra modestísima potencialidad económica no nos permite aspirar a ser parte importante en la búsqueda y hallazgo de esta solución, pero sepan todos y especialmente los afectados por esta situación, entre los que se encuentran no pocos catalanes y descendientes de catalanes, que no somos indiferentes a sus preocupaciones y que nos llenará de gozo cualquier progreso que puedan alcanzar y que sentiremos como propio.

Somos conscientes –repito– de la modestia de nuestras posibilidades, pero no desesperamos de poder ser útiles, de alguna u otra manera, en el enorme esfuerzo que precisa llevar a cabo para que América, toda América, entre definitivamente por el camino de la paz, la reconciliación, el bienestar, la hermandad y el progreso. Nos animarán a ello dos hechos de alguna importancia acaecidos en tiempos modernos, relacionados con nuestro país: uno de ellos es el pacto de Sitges, que permitió que en Colombia reinase durante muchos años una normalidad política que deseábamos que fuese renovada y asegurada; el otro, perteneciente al campo cultural, no al político, es el del auge contemporáneo de la rica narrativa hispanoamericana, que en sus aspectos editoriales se ha forjado en Cataluña y especialmente en Barcelona, donde hemos tenido el honor de albergar figuras de altísima categoría, actores de aquella excepcional actividad literaria.

Sea como sea, y en cualquier caso, sepan que seguimos con apasionada atención los avatares de su acontecer histórico y que sentimos como propios sus éxitos y sus preocupaciones, y esto no solamente en la fecha que hoy celebramos, sino en cualquier otro momento de nuestras vidas colectivas, que tantas cosas tienen en común.

Cloenda del Congrés Marista d'Educació

(No se n'ha pogut establir la data.)

El 19 de desembre de 1886, a dos quarts de nou del mat , baixaven del tren a l'estació de Girona quatre germans maristes que venien de França.

Era el primer pas per a l'establiment dels maristes a Espanya (i en primer lloc a Catalunya), però ells no ho sabien. Arribaven a Girona amb una idea ben diferent. Volien aprendre el castellà per anar a fundar a la República Argentina.

Als catalans sempre ens ha fet molta gr cia que la gent vingui a Catalunya a aprendre el castellà, però la veritat és que el fet s'ha repetit i se segueix repetint encara ben sovint.

I cal dir que, tot i que sembli absurd, els resultats, fins i tot si no es desvien de direcció, molt sovint són reeixits. Aprendre el castellà amb un bon mestre a Catalunya pot produir millors efectes que de fer-ho amb un professor madrileny, andalusí o aragon s, perquè, mentre el castellà del bon professor català ser  sense modismes ni accents regionals, encara que reveli la seva naturalesa catalana, en els altres casos els alumnes aprendran una modalitat regional o local del castellà i no un castellà prototipus que és el que li convé per anar pel món i sobretot per ensenyar. I deixeu-me que ara incidentalment assenyali que més d'un hispanista que ha vingut a Barcelona a aprendre llengua i cultura castellana, ha acabat essent un especialista de gran categoria en l'estudi de la llengua i la cultura catalanes.

Però deixant de banda aquesta consideració, és evident la primera impressió que els quatre germans maristes van experimentar, tan bon punt van començar a parlar amb la gent del país o van parar

l'orella a les converses del carrer, va ésser de sorpresa, com passa gairebé sempre. Ells no tenien probablement la menor idea que ací no es parlava el castellà i sens dubte ningú no els havia advertit de la llengua amb la qual s'haurien de trobar entre nosaltres.

Aix  dóna lloc en els que arriben amb aquesta desinformació a un primer sentiment de sorpresa, seguida d'irritació, com si hom els hagués jugat una mala passada, i, fins i tot, en el fons de llur subconscient, com si la gent del país particip s d'una obscura conxorxa que tingués com a objecte obstaculitzar els propòsits dels nou arribats.

Cal tenir present que en el cas dels viatgers procedents de França l'únic terme de comparació que posseien en relació amb la situació amb què es trobaven era l'estat de coses de llur país d'origen, on un plurilingüisme originari, i en bona part subsistent, havia estat aplanat i anorreat per alguns segles de política cultural assimilista que, a través dels diversos períodes polítics que s'anaven succeint, trobava sempre la manera d'atuir i fer oblidar les diferenciacions lingüistiques.

Si es tractava d'un *patois*, com sens dubte van creure de bell antuvi, i com era el de la comarca d'on procedien, ja sabien com calia o com hom acostumava a captenir-s'hi, però el que passava  s que no es tractava d'un *patois*.

Es tractava d'un país, d'una cultura i d'una llengua que, a desgrat de decad ncies i opressions, no solament havia reeixit a mantenir-se en totes les classes socials i a tots els nivells, sinó que feia més de mig segle que havia iniciat un procés ininterromput de renaix ncia que, essent ling stica i cultural al començament, anava esdevenint-se política precisament en l'època en què els germans maristes fundadors arribaven a Catalunya.

No oblidem que el catalanisme polític s'havia iniciat tímidament per evolució i presa de consciència del moviment cultural, arran de la

Revolució de Setembre del 1868, amb la creació l'any següent de La Jove Catalunya; que Almirall havia publicat al *Diari Català* el 1879; que havia convocat el I Congrés Catalanista el 1880; que el 1881 la revista *La Renaixença* es convertia en diari; que el 1882 era fundat el Centre Català amb el lema prou eloqüent de «Catalunya i Avant!»; que el 1883 era celebrat el II Congrés Catalanista que, entre altres coses, proclamava el principi que els catalans només havien de donar suport als partits de sobirania catalana i no dependents, per tant, d'uns dirigents de Madrid; que el 1885 era presentat al rei Alfons XII el famós *Memorial de greuges*, redactat per polítics, intel·lectuals i industrials catalans; i que el 1886 era publicat *Lo catalanisme* de Valentí Almirall, la primera obra que exposava sistemàticament la ideologia del nou moviment reivindicador.

I aquest any, que anirà seguit de molts d'altres en els quals es va desenvolupant aquest moviment, és el de l'arribada dels quatre germans maristes fundadors. Tot i que no havien estat gens preparats per enfrontar-se i assimilar una situació com aquesta, cal dir que van tenir la sort de deixar-se caure a la catalaníssima ciutat de Girona on, tot i no haver-hi encara molt caliu per al catalanisme polític, hi havia importants nuclis culturals, com el de l'Associació Literària de Girona, amb la seva notable *Revista*, que va iniciar la seva publicació el 1876 i, a través de diversos avatars, se segueix publicant encara.

Els germans vinguts de França havien deixat llur país davant la política laïcal de la Tercera República, especialment insistent en matèria escolar a partir sobretot de l'actuació de Jules Ferry del 1879 al 1885. Acusats de minar els principis fonamentals de la República, havien reaccionat especialment volent demostrar que ningú no era tan respectuós amb aquells principis en allò que no s'oposés a llur consciència religiosa i moral. En canviar de país i de règim havien d'accentuar encara llur propòsit d'aparèixer com a formadors de bons i disciplinats ciutadans. Com no s'havien de trobar embarassats davant una situació reivindicativa de tota una

societat, comprenent-hi els seus elements més conservadors? Imaginem-nos un dels quatre bons germans assabentant-se, dos anys després de llur arribada, que en una festa literària —els Jocs Florals de 1888—, presidida per la reina regent, un canonge poeta recitava una poesia seva que acabava d'ésser premiada i que deia entre altres coses:

No captem el dret de viure,
Dret que no es compra ni es ven.
Poble que mereix ser lliure,
Si no l'hi donen, s'ho pren!

Però les realitats, quan ho són de debò, acaben desfent els més arrelats prejudicis, i els nostres quatre bons germans i tots els altres que van venir després i els companyons que van saber suscitar entre nosaltres, formarien legions d'infants i joves catalans que serien la millor mostra de la bondat de llur acció.

Josep Pla, Salvador Dalí, Joan Oró, l'actual bisbe de Girona Dr. Camprodon i els actuals alcaldes de Lleida, Mataró i Igualada, per no allargar més una llista que seria interminable, poden ésser assenyalats com a resultat de l'acció educadora dels maristes entre nosaltres.

Ja ho veieu, havien vingut per estar entre nosaltres el temps just d'aprendre el castellà, que ací no es parlava, i anar-se'n tot seguit a l'Argentina, i l'aparent fracàs de llur propòsit es convertia en un èxit esclatant. Una vegada més s'ha vist com Déu escriu dret amb ratlles tortes. Una vegada més la fortíssima realitat del nostre poble s'imposava a concepcions errades, encara que ben intencionades, i les convertia en actuacions plenes d'encert i de satisfactoris resultats.

I mentrestant s'anava produint un extraordinari desenvolupament de l'obra dels maristes a Catalunya: els col·legis es multiplicaren, els alumnes augmentaven constantment en nombre i exigien un quadre de professors cada dia més nombrós i preparat.

Al començament era suficient un tipus d'ensenyament simple, directe i disciplinat. És el que van donar els maristes a llurs primeres promocions d'alumnes. Josep Pla, que ho va ésser, el descriu com segueix:

«Tingueren l'habilitat innegable d'adaptar-se amb rapidesa a l'ambient del país. No carregaren pas massa la nota ni accentuaren en cap sentit el misticisme. Defensaren un catolicisme normal, planer, certament mediocre, sense gaires prodigis ni excés de casuisme. Pedagògicament, aportaren els mètodes francesos elementals: la claredat, la paciència, la tenacitat, el gust de l'emulació personal, sense el qual no hi ha ensenyament possible. Exigiren un mínim d'higiene. Fomentaren els jocs francs i durs. Els càstigs, racionals i rarament excessius. Compregueren el sentit de la instrucció que demanava el poble i accentuaren l'esperit pràctic de l'ensenyament. Tingueren l'avantatge de poder ensenyar el francès admirablement i el castellà amb profit: el francès perquè era la seva llengua materna i el castellà perquè el coneixien com a estrangers que l'han estudiat millor que els mestres nacionals que suposen dominar-lo per inspiració. Sobre el càdric temperament empordanès projectaren un punt de disciplina francesa que donà resultats indiscutibles. Crearen un col·legi –per resumir– sensualment net, religiosament enraonat i pedagògicament normal.»

Però després d'una etapa que sembla respondre en termes generals a aquesta descripció, en va venir una altra, en la qual encara ens trobem, que va ésser en certa manera una superació de la primera, sobretot, per una banda, en els aspectes científics i del que ara anomenem tecnologia de punta, i, per l'altra, en la formació humanística una mica absent en la primera etapa. De fet, la segona venia a ésser una fel·liç conjunció de la practicitat de la primera i de l'esperit de ressorgiment humanístic que inspirava en aquells moments la nostra ànima col·lectiva i que es manifestava en els grans i poderosos moviments culturals del modernisme i del noucentisme.

Hi ha un aspecte que voldria destacar en la formació que els maristes donaven a llurs alumnes i és que, tot i el seu esperit pràctic i la disciplina que imposaven, no oprimien ni deformaven l'ànima dels deixebles com ho demostra que de llurs aules sortissin personalitats tan poderoses i dispars com Josep Pla, Salvador Dalí i Joan Oró que difícilment haurien acceptat un emmotllament uniformitzador.

Celebrem ara els cents anys a Catalunya d'aquests homes que en aquest segle han fet tan bona feina entre nosaltres, tot i les dificultats que van haver d'experimentar. I és hora ara també d'adreçar l'esguard vers l'esdevenidor.

Estem iniciant una nova època en la nostra vida col·lectiva amb els primers anys de funcionament d'un règim autonòmic que voldríem més ample, però que pot permetre'ns un marge d'actuació del qual resultin efectes de gran interès.

I simultàniament, amb la possibilitat d'implantar un ensenyament català i progressiu amb tots els elements que ens ofereix la pedagogia moderna, ens trobem també amb una nova normativa que vol regular l'ensenyament d'acord amb els principis inspiradors dels textos constitucionals vigents. Tots sabem que això, que té evidentment aspectes satisfactoris, ha donat lloc a dificultats i temences que en alguna mesura poden estar justificades.

Una gran part d'aquesta normativa ha hagut d'ésser adoptada a escala estatal i, per tant, els catalans no l'hem poguda establir al nostre gust i d'acord amb l'estil del nostre poble, però crec que podem afirmar que, a força de tenacitat, de coneixement de la matèria, d'habilitat i d'adequada orientació, hem aconseguit de corregir molts dels defectes que inicialment presentava. I ara cal pensar que, gràcies a l'autonomia, aquesta normativa ha d'ésser completada, desenvolupada i aplicada a nivell català i per catalans, i això ens permet d'esperar que l'estat de coses que entre tots establim serà satisfactori i perfectible a mesura de les correccions que la pràctica anirà aconsellant.

I tot això amb la seguretat que, si ens sabem mantenir units i treballant cohesionadament, sense escoltar els cants de sirena dels qui s'ha demostrat que no saben actuar eficaçment, aconseguirem d'establir i de mantenir un dispositiu d'ensenyament d'acord amb allò que el nostre poble i la nostra societat necessiten en els temps d'avui.

Un ensenyament de gran qualitat, adaptat a la manera d'ésser del nostre poble, amb ple respecte a la llibertat, que pugui estar a l'abast de tothom sense condicionaments socioeconòmics, que ens permeti guanyar en el menor temps possible el desnivell que arrosseguem respecte dels pobles més avançats, i sobretot que ens ajudi a fondre'ns tots en una societat compenetrada i solidària superant definitivament la vida anòmala a què ens hem vist sotmesos durant tants de segles.

I en aquest ensenyament que somniem, però que no ens limitem a somniar, perquè cada dia, en major o menor mesura, l'estem realitzant, estic segur que hi tindran un paper de primer ordre els continuadors de l'obra que van dur a terme aquells quatre germanets que ara fa un segle van desembarcar, una mica o un tros despistats, a l'estació de Girona, portats per la mà de la providència que, com passa en totes les coses importants, els va conduir per camins que ni remotament sospitaven a la realització d'una tasca de la qual encara ens beneficiem i que sigui per molts anys!

Els deures cívics dels cristians

(No se n'ha pogut establir la data.)

El cristià ha d'ésser el millor ciutadà, perquè, a més dels motius que tenen tots els homes per a treballar pel bé comú, els cristians els tenen més poderosos perquè aquest bé comú és a favor dels nostres semblants que són germans nostres com a fills del mateix Pare.

Per això el cristià no pot desinteressar-se dels afers públics que tant influeixen en la vida dels homes i per això ha d'evitar de caure, per exemple, en l'abstenció electoral i en la no-intervenció en tota la vida pública abans i després de les eleccions.

El cristià ha de donar exemple a tots els ciutadans amb la seva conducta i ha de pensar que si no dóna aquest exemple, no solament deixa de fer la seva aportació personal al bé comú, sinó que indueix els altres ciutadans a caure en la mateixa falta.

La nostra vida pública és, i ha d'ésser, cada dia més participativa, a cada moment s'obren noves oportunitats per a participar i cal que estiguem atents a aquestes oportunitats per a aportar-hi tot seguit la nostra contribució i fer-ho de manera que l'esperit cristià vagi penetrant arreu.

Així és com ho van fer els primers cristians que es movien en el si d'una comunitat poc espiritual, però que amb llur bon exemple van aconseguir-ho seguint el consell evangèlic d'ofegar el mal amb l'abundor del bé.

Es fa difícil en el curs d'una breu conversa d'assenyalar quins són tots i cada un dels deures cívics dels cristians, i per altra part no em sento amb suficient autoritat per a definir-los. Però em sembla que

podríem agrupar-los al voltant d'uns quants principis essencials: el respecte a la persona humana, la defensa de la llibertat i sobretot l'amor que ha d'ésser la llei bàsica de tot cristià, enunciada pel mestre amb aquells mots meravellosos: «En això coneixerà tothom que són deixebles meus, si us teniu amor els uns als altres.» Per això podia dir Sant Agustí: estima i fes el que vulguis. Per això el Dant en parlar de l'amor deia «L'amore chi muove il sol e l'altre stelle.»

Hi ha un aspecte que no voldria deixar de banda. És la necessitat de fomentar l'esperit d'unitat. Ja ho sé que dissortadament estem dividits des de fa segles, ja sabem que no és fàcil de retrobar el camí o els camins de refer la unitat, però el que cal és que no ens installem resignadament en la desunió, que sentim sempre la fiblada de la separació, que preguem pel retrobament i que tinguem sempre disposat l'esperit per a la superació de les diferències. I sobretot que no oblidem els mots del Senyor: «Que siguin un perquè el món cregui.»

I aquest esperit d'unitat en la fe, els cristians l'hem de fomentar fins i tot en allò que Déu ha deixat a les disputes dels homes. No perquè en tot adoptem un sincretisme que perillaria d'esdevenir escepticisme, indiferència o falta de convicció, sinó perquè la mútua comprensió ens permeti l'entesa per damunt de les discrepàncies.

La defensa de la llibertat ens ha de dur a evitar que l'Estat esclavitzï l'home, volent-ho o no volent-ho, i per tant evitant que un excés d'intervencionisme estatal coarti la independència individual. Això no vol dir que rebutgem tota mesura d'intervencionisme perquè la igualtat de drets entre els ciutadans sens dubte perillaria si una certa mesura d'intervenció no equilibrés la prepotència dels més forts perquè els febles puguin gaudir també de plena llibertat.

En això cal sobretot aplicar el principi de subsidiarietat, o sigui que el que pot fer l'individu no ho faci la collectivitat i el que pot fer la collectivitat menor o intermèdia no ho faci la intermèdia o la major.

Sovint hom exerceix una coacció sobre les consciències oposant un ideal legítim a un altre també legítim, establint unes prioritats entre aquests ideals i de fet combatent obertament o encoberta l'ideal declarat menor en nom del proclamat major. Cal rebutjar sense vacil·lació tot plantejament de conflictivitat entre diverses causes justes i no acceptar de discutir sobre la prioritat de les unes sobre les altres, perquè això les perjudica totes, fins i tot aquelles que hom voldria afavorir amb la prioritat. Totes les causes justes són solidàries i no hem de plànyer cap esforç per fer-les compatibles i harmonitzables.

Una altra cosa que no hem d'oblidar és que la moral és una i ha d'ésser aplicada per igual en totes les activitats humanes, o sigui que no hi ha d'haver una moral pública i una moral privada, i una moral econòmica i una moral política. Per exemple, en la vida pública, com en la privada, no es pot mentir, ni es pot calumniar. I això no vol dir que tinguem l'obligació de dir totes les veritats perquè algun cop la proclamació pública d'una veritat pot ésser una falta greu contra la caritat, llei suprema del creient, perquè constitueix el fonament principal de la vida cristiana, sense la qual les altres virtuts deixen d'existir o romanen estèrils.

Recordem aquelles meravelloses paraules de l'apòstol dels gentils:

«Si jo parlés les llengües dels homes i dels àngels, però no estimés, seria com la campana que toca o el címbal que dringa. I si tingués el do de profecia i sabés tots els misteris i tota la ciència, si tingués la fe ben íntegra fins a fer canviar de lloc les muntanyes, però no estimés, no seria res. I si distribuís tots els meus béns entre els pobres, si oferís el meu cor perquè el foc em consumís, però no estimés, de res no em serviria.

«L'amor és pacient, és bondadós; l'amor no té enveja, no es vanagloria, no s'enorgulleix; no és insolent, no busca el propi interès, no s'irrita, no té en compte el mal, no s'alegra de la injustícia, sinó que s'alegra amb la veritat; tot ho excusa, tot ho creu, tot ho espera, tot ho suporta.

«L'amor no caducarà mai. Per contra, si es tracta de profecies, esdevindran inútils, si es tracta de llengües, cessaran; si de ciència, esdevindrà inútil. Per-

què per la ciència coneixem només en part i per la profecia profetitzem només en part. Però, quan vindrà allò que és perfecte, serà inútil allò que és parcial. Quan era infant parlava com un infant, pensava com un infant, raonava com un infant; però, quan m'he fet home, he deixat de banda les coses d'un infant. Ara hi veiem com per mitjà d'un mirall, en enigma, però aleshores hi veurem cara a cara; ara conec només en part, però llavors coneixeré del tot amb la perfecció amb què he estat conegut. Mentrestant subsisteixen la fe, l'esperança i l'amor, totes aquestes tres; però la més gran de totes és l'amor.»

L'amor ha d'ésser per a Déu, que és el nostre Pare, però cal que estimem també els homes que són germans nostres en Déu. I ací és sant Joan el qui ens il·lumina en la seva primera epístola quan ens diu en una forma gairebé obsessiva:

«Estimats, estimem-nos mútuament, perquè l'amor ve de Déu, i tot aquell qui estima ha nascut de Déu i coneix Déu. El qui no estima no coneix Déu, perquè Déu és amor. L'amor de Déu envers nosaltres, s'ha manifestat en això: que Déu ha enviat el seu fill unigènit al món a fi que visquem per ell. En això consisteix l'amor: no som nosaltres qui hem estimat Déu, sinó que és ell qui ha estat el primer d'estimar-nos i ha enviat el seu fill com a propiciació pels nostres pecats. Estimats, si Déu ens ha estimat tant, també nosaltres hem d'estimar-nos mútuament. Ningú no ha contemplat mai Déu, si ens estimem mútuament, Déu està en nosaltres, i el seu amor ha atès en nosaltres la seva perfecció. En això coneixem que estem en ell, i ell, en nosaltres: que ens ha donat el seu esperit. I nosaltres hem vist, i en donem testimoniatge, que el Pare ha enviat el fill com a salvador del món. El qui confessa que Jesús és el fill de Déu, Déu està en ell, i ell, en nosaltres. I hi hem cregut. Déu és amor, i el qui està en l'amor està en Déu, i Déu està en ell. L'amor envers nosaltres ateny la seva perfecció en el fet que puguem tenir confiança en el dia del judici; perquè tal com ell és, som també nosaltres en aquest món. En l'amor no hi ha temor, sinó que l'amor perfecte fa fora el temor; perquè el temor suposa un càstig, i aquell qui tem no és perfecte en l'amor. Nosaltres estimem, ja que ell ens ha estimat primer. Si un diu: «Estimo Déu», i odia el seu germà, és un mentider. Perquè el qui no estima el seu germà, que veu, no pot pas estimar Déu, que no veu. I tenim d'ell aquest manament: el qui estima Déu, que estimi també el seu germà.»

La fe i l'amor han d'ésser justificats, demostrats i exemplificats per les obres.

En això és sobretot sant Jaume el qui ho proclama en la seva epístola quan exclama:

«De què servirà, germans meus, que algú digui que té fe, si no té obres? Pot salvar-lo, potser, la fe? Si un germà o una germana van nus i mancats de l'aliment de cada dia, i algú de vosaltres els diu: –Aneu-vos-en en pau, no passeu fred ni gana però no els doneu allò que és necessari al cos, de què servirà? Així també la fe: si no té obres, és morta en si mateixa. Però algú dirà: –Tu tens fe, i jo tinc les obres. Doncs mostra'm la teva fe sense les obres, i jo et mostraré la fe per les meves obres. –Tu creus que hi ha un sol Déu? Fas bé, també els dimonis ho creuen, i s'estremeixen. Vols saber, home frívol, que la fe sense les obres és estèril?». I després de posar els exemples d'Abraham i de Rahab, acaba afirmant: «Així com el cos sense esperit és mort, també la fe sense les obres és morta.»

Afirmació que sintonitza molt bé amb els sentiments dels catalans, més homes de fets que de paraules i a més perquè no podem oblidar que la Crònica de Jaume I comença dient: «Retrau mossenyor sent Jaume, que fe sens obres morta és».

Una política ha d'estar inspirada per un pensament, però no és política si aquest pensament no és convertit en obres. I si el pensament és bo, les obres seran també bones i adreçades al bé comú.

Aquest bé comú que ha de comportar l'esforç per a la solució dels problemes més greus que té plantejada la nostra vida pública. I entre ells el que més ha de preocupar-nos com a cristians i com a ciutadans és el de la desocupació amb totes les conseqüències que se'n deriven o que s'hi relacionen.

I no han d'ésser solament els polítics els qui se n'han de preocupar, sinó que ha d'ésser tota la nostra societat que hi ha de pensar en tot moment d'una manera quasi obsessiva. I els cristians d'una manera

especial. No hauríem de dir el pare nostre sense que, en demanar el nostre pa de cada dia, no penséssim especialment en aquells que, per falta de feina, troben dificultats a procurar-se'l. I hauríem de pregar principalment per ells i fer tot el possible per a ajudar-los, tant directament a aquells que tinguem més a la vora i que són pròpiament el nostre proïsme, o sigui els més propers a nosaltres, com contribuint a organitzar empreses collectives que promoguin aquell ajut, i sobretot que donin feina, perquè, com diu el proverbi xinès, és millor regalar una canya de pescar que no pas regalar un peix.

Pensem que si aconseguíssim resoldre aquest problema, se'n resol-drien o almenys se n'atenuarien d'altres, com la delinqüència, la inse-guretat ciutadana i la drogoaddicció.

I en política internacional els cristians han d'ésser els majors pro-motors de la pau, sense oblidar, però, que la pau és l'obra de la jus-tícia, i que, per tant, per assegurar la pau, el millor és combatre la injustícia.

Si hem de combatre les desigualtats entre els homes, hem de fer tot el que puguem per atenuar les desigualtats entre els pobles, tenint en compte, però, la part de culpa que hi tenen sovint alguns d'aquests pobles, pel desgavell, corrupció i desídia en què viuen, o per fer excessives i absurdes despeses militars o sumptuàries.

Una atenció especial han de merèixer de nosaltres els infants, els ancians i els disminuïts orgànics o sensorials que han d'ésser objec-te d'una discriminació positiva perquè un millor tracte que el que reben els ciutadans normals compensi les deficiències que els afli-geixen.

En fi, que parlar de l'enumeració dels problemes que reclamen l'aten-ció dels ciutadans com a tals i de l'actitud que hem d'adoptar envers ells seria interminable, i per tant potser la nostra exposició hauria d'a-cabar aquí.

Però no voldríem fer-ho sense fer esment d'un tema que és objecte d'una atenció creixent. Em refereixo als problemes ecològics que, en llurs justes proporcions, ens han de preocupar i hem d'arbitrar solu-cions per fer-hi front. I això no solament per raons egoistes i pura-ment materials, sinó per un sentit de solidaritat que si és experi-mentat en relació amb les generacions presents, ho ha d'ésser també en relació amb les generacions esdevenidores.

I sobretot no oblidar que Jesucrist va dir als seus deixebles, i, per tant, també a nosaltres que volem ésser-ho: «Vosaltres sou la sal de la terra, però, si la sal es torna insípida, amb què li tornaran la sala-bror? Ja no val per a res, sinó per a llençar-la fora i ser trepitjada per la gent.»

Esforcem-nos, doncs, a ésser la sal de la nostra terra i evitem que aquesta es corrompi, amb l'ajut del Senyor i en la mesura de les nostres forces.

IV. Pròlegs i altres escrits

Pròleg del fullet *El Parlament de Catalunya*

1986.

En presentar-vos aquest fullet voldria, des de la meua perspectiva d'investigador del nostre passat històric, aportar-vos algunes dades complementàries de la informació que trobareu més endavant sobre els orígens i la trajectòria de les institucions representatives de Catalunya.

La gènesi del que foren en el segle XIII les Corts s'ha de cercar dos-cents anys abans, en les institucions de pau i treva i de la cort comtal més que no pas en d'altres sistemes i fórmules de representació més efímeres, imprecises o indefinides que es donaren en els primers temps de la Catalunya medieval o, fins i tot, en les èpoques romana i preromana.

Les assemblees de pau i treva sorgiren a la primera meitat del segle XI –probablement el 1021, encara que la seva confirmació efectiva no s'esdevingué fins el 1027– amb la finalitat d'establir una interrupció de les hostilitats i els desordres civils durant els diumenges i llurs vigílies. Aquesta pràctica s'estengué ràpidament i l'abat-bisbe Oliba de Vic, que havia tingut un gran protagonisme en el naixement d'aquest moviment al bisbat d'Elna, convocà una assemblea a la seva diòcesi, la qual acordà d'establir una treva setmanal de dijous a dilluns. Ben aviat, però, les assemblees perderen el seu caràcter exclusivament episcopal i diocesà; les autoritats civils –comtes i vescomtes– hi incorporaren i àdhuc les convocaren per iniciativa pròpia.

Són també d'aquesta mateixa època els primers testimonis documentals d'una assemblea reduïda de magnats que assisteix el comte en les tasques de govern i de l'administració de justícia. Aquest òrgan de caràcter consultiu que trobem vers l'any mil al costat del comte rep la denominació de cort comtal.

Durant el regnat de Jaume I els representants de les ciutats s'afegiren als jerarques eclesiàstics i nobles de la Cort per aconsellar el rei en els problemes d'interès general. D'aquesta manera les ciutats i els pobles de Catalunya foren presents a les assemblees i a les corts tingudes a Lleida (1214), a Vilafranca (1217), a Tortosa (1225) i a Barcelona (1228). Tanmateix, ni en aquestes ni en les convocatòries posteriors –cinc o sis– esdevingudes en temps de Jaume I no foren cridades totes les ciutats ni sempre foren les mateixes. Una ambigüitat semblant hi hagué en les qüestions que es debateren en les assemblees de pau i treva i en la cort comtal, ja ampliada. A la pràctica, les unes i les altres no es diferenciaren, i per això hom pot parlar de Corts a partir de la primera meitat del segle XIII. Les Corts de Barcelona del 1283 establiren la funció i la potestat legislatives d'aquesta institució mitjançant l'aprovació de la constitució *Volem, estatuim*. Així, les Corts deixaren d'ésser un organisme consultiu al servei de la monarquia i es convertiren en una institució amb personalitat pròpia. En aquesta mateixa reunió establiren, en la constitució *Una vegada l'any*, l'obligatorietat de tenir una reunió anual, que a partir de les Corts de Lleida (1301) fou triennal. Aquesta periodicitat, però, no fou observada i a la pràctica les Corts es reuniren de manera irregular: una vegada en temps d'Alfons el Franc; set, durant el regnat de Jaume II; una, sota Alfons el Benigne, i prop d'una dotzena en els anys de govern de Pere el Cerimoniós. Fou precisament en les Corts tingudes a Cervera el 1359, sota el regnat del Cerimoniós, que la figura dels delegats, nomenats per les Corts des del 1289 per a recaptar i supervisar els impostos o donatius concedits al rei, cristallitzà en una institució permanent anomenada «Diputació General» o «Generalitat». Aquesta assolí progressivament més independència respecte a les Corts i esdevingué, de fet, el primer organisme de la política catalana.

Els segles XIV i XV foren l'època d'or de les Corts Catalanes, si tenim en compte la freqüència amb què foren convocades i el protagonisme que adquiriren, especialment sota el regnat dels Trastàmars Alfons el Magnànim i Ferran II. Després de la integració del Prin-

cipat en la monarquia hispànica, les Corts continuaren essent una peça clau de l'engranatge institucional del país; Carles I les convocà sis vegades.

A partir, però, de la segona meitat del segle XVI s'inicià un període de decadència, en el qual s'anà devaluant el paper de les Corts Catalanes dins el sistema polític de l'imperi: Felip II les convocà dos cops i Felip III, un. Aquesta pèrdua de protagonisme s'accentuà en el transcurs del segle XVII, durant el qual només es reuniren dues vegades en temps de Felip IV i cap sota Carles II.

Felip V, primer monarca de la dinastia borbònica, celebrà Corts entre el 1701 i el 1702. El 1705 Catalunya es declarà partidària de l'arxiduc Carles d'Àustria i el proclamà rei. Esclatada la Guerra de Successió, aquest convocà les darreres Corts del Principat, que es tingueren entre el 1705 i el 1706. Encara s'esdevingué una darrera reunió entre el juny i el juliol del 1713, que ja no es pot anomenar pròpiament «corts», atès que no fou presidida pel rei, en la qual s'acordà de resistir a tota ultrança.

Perduda la guerra, Felip V imposà el Decret de Nova Planta, que comportà l'abolició de les institucions pròpies de Catalunya. El nostre poble, d'aleshores ençà, ha aspirat a recuperar-les d'alguna manera, o a substituir-les. Diversos organismes, creats sota l'imperatiu de circumstàncies difícils, exerciren del tot o en part, però sempre durant un temps breu, llurs funcions.

La recuperació parcial de la sobirania que comportà l'Estatut del 1932 donà lloc a la restauració d'un òrgan representatiu i legislatiu: el Parlament de Catalunya, elegit el 20 de novembre del 1932.

El Parlament significà, doncs, la represa de la tradició parlamentària del nostre poble, després d'un eclipsi de dos segles. Una interrupció del 1934 al 1936, una nova pèrdua de les nostres institucions el 1939 i un restabliment que, en el nostre propòsit i en la nostra

esperança, voldríem que fos definitiu, ens porten al moment actual, quan la segona legislatura del Parlament restaurat el 1980 ha arribat ja a la meitat de la seva vigència i aquest es prepara a completar-la i a assegurar-ne la permanència per mitjà d'eleccions periòdiques.

Presentació del llibre Legislatura 1980-1984

6 de desembre de 1986.

El Parlament de Catalunya renaixia de les seves cendres amb la seva sessió constitutiva celebrada el 10 d'abril del 1980, com a fruit d'unes eleccions que van tenir lloc el 20 de març anterior en compliment del que disposa l'article 31.1 de l'Estatut d'autonomia de Catalunya i la seva disposició transitòria quarta, després de la promulgació d'aquest Estatut per sanció reial del 18 de desembre del 1979, havent estat aprovat per referèndum popular el 25 d'octubre anterior i ratificat pel Congrés de Diputats el 29 de novembre i pel Senat el 12 de desembre.

En la mateixa Sala en què s'havien desenvolupat les sessions plenaries del Parlament del període republicà, que tenia 85 diputats, va celebrar-se la primera reunió d'aquest nou Parlament, que en tenia 135, per la qual cosa van haver d'habilitar-se cinquanta escons prenent l'espai dels rengles destinats a la premsa i al públic.

En aquesta primera reunió, sota la presidència d'edat de l'Il·lustre Sr. Josep M. Poble, va ésser elegit president del Parlament el Molt Honorable Sr. Heribert Barrera. Així començava la primera legislatura que havia de dur a terme la seva tasca d'acord amb les previsions estatutàries fins a la seva darrera sessió celebrada el 20 de març del 1984.

En aquesta legislatura sota la direcció hàbil i segura del Molt Honorable President Barrera, amb la fecunda dedicació de tots els grups parlamentaris i diputats, i també amb una lleial i intel·ligent cooperació del personal administratiu a tots nivells, va ésser organitzada

la nostra nova vida parlamentària, continuant en el que va ésser possible, les tradicions creades des de cinquanta anys abans, en l'època republicana. Fou bastida una eficient infraestructura i es va imprimir a la institució renascuda un estil propi, caracteritzat per la seriositat, el mutu respecte i la cortesia entre els grups parlamentaris, sense minva de la indispensable llibertat d'expressió i de discussió.

Completada la legislatura amb tota normalitat i succeïda per una altra també amb absoluta regularitat, sembla aconsellable de publicar tots els materials que s'hi relacionen, i això és el que es proposa el volum que posem a mans del lector, amb la intenció que constitueixi el primer d'una sèrie a continuar amb el que sigui generat per les legislatures successives.

Amb la publicació, doncs, de *Legislatura 1980-1984* el Parlament de Catalunya inicia una col·lecció, en cert sentit prefigurada per *L'Obra Legislativa 1932-1938*, destinada a recollir íntegrament els textos aprovats i a donar referència de totes les tramitacions i incidències que van afectar la vida del Parlament en el transcurs d'una legislatura finida. La publicació pretén de servir el lector no especialitzat i estalviar a les biblioteques més generals d'haver de tenir la col·lecció completa del *Butlletí Oficial* i del *Diari de Sessions*, i alhora vol esdevenir una guia per a treballs d'investigació o de recerca, facilitant i condensant les referències relatives a la vida parlamentària. Bé que aquests dos primers volums han aparegut amb força retard respecte al finiment de la legislatura 1980-1984, en el futur s'intentarà de publicar aquests reculls com més a prop millor del finiment de la legislatura corresponent.

Poques publicacions poden reflectir més bé que aquesta un treball col·lectiu. L'Estatut de Catalunya defineix el Parlament com la institució de la Generalitat que representa el poble de Catalunya per exercir la potestat legislativa, aprovar els pressupostos i impulsar i controlar l'acció política i de govern. Des de la pluralitat de repre-

sentacions, i la diversitat dels programes en què candidatures i partits polítics es presentaren a les eleccions, aquesta obra dóna compte tant de les iniciatives a les quals donà suport la majoria parlamentària i governamental i esdevingueren lleis o resolucions, com d'aquelles altres que, pel fet de respondre només als criteris de les minories, es quedaren en propostes.

Així, doncs, des dels resultats dels comicis en què foren elegits els diputats fins a l'organització dels serveis parlamentaris, tota la vida del Parlament en la dita legislatura hi resta enregistrada: les dades biogràfiques i els càrrecs parlamentaris de cada diputat; la composició de tots els òrgans de la cambra; la relació dels treballs acomplerts per cada òrgan; les incidències i el resultat de cadascuna de les tramitacions, i la reproducció íntegra de tots els textos aprovats: lleis, reglaments, resolucions i mocions.

En aquest miler de pàgines, però, no hi ha reflectit només el treball dels cent trenta-cinc diputats i dels grups parlamentaris, i la tasca del Consell Executiu de la Generalitat envers el Parlament, sinó també la tasca menys vistosa però imprescindible dels Serveis del Parlament, mitjançant la qual tots ells conjuntament, en la mesura de les pròpies responsabilitats i funcions, aporten llur esforç al desenvolupament del treball de la legislatura, com després l'han aportat al llarg de dos anys i mig, superant nombroses dificultats, a la preparació d'aquesta edició.

L'obra és dividida en set seccions, corresponents a set grans vessants de la realitat parlamentària. Les seccions es divideixen, a llur torn, en subseccions i aquestes, encara, poden subdividir-se, segons els casos, en apartats. De cadascuna d'aquestes classificacions depèn un nombre determinat d'epígrafs que encapçalen els continguts concrets de l'obra. Aquests epígrafs són numerats correlativament i ininterrompudament de l'un cap a l'altre de l'obra, de manera que qualsevol dada es pot localitzar amb l'única referència al número d'epígraf que la conté. A fi de facilitar la consulta ràpi-

da, en la capçalera de cada pàgina, a més de figurar la secció i la subsecció, hi ha els números dels epígrafs enclosos en la pàgina.

Cada dada és referida a les publicacions oficials on pot ser trobada en detall. Tanmateix, aquesta obra ha estat concebuda justament per poder estalviar, en la major part dels casos, la consulta a les col·leccions del *Butlletí Oficial* i del *Diari de Sessions*. Només caldrà recórrer-hi quan es voldrà conèixer el contingut concret d'un document de tràmit o d'una intervenció parlamentària.

Totes les referències es donen, quan s'escau, fins a la data d'inici de la segona legislatura, és a dir, fins al 17 de maig de 1984. Així, cal advertir especialment que les referències de les incidències sofertes pels textos dispositius, posteriors a l'aprovació d'aquests recursos al Tribunal Constitucional, modificacions aprovades etc., es donen segons llur situació en la data damunt dita.

L'obra conté, al final, un índex analític que classifica per conceptes, ordenats alfabèticament, totes les tramitacions i les actuacions parlamentàries amb la referència a l'epígraf de l'obra on poden ser localitzades. Aquest índex és el resultat de refondre els índexs anuals de matèries i òrgans del *Diari de Sessions* i del *Butlletí Oficial* (vint índexs en total).

Una obra d'aquestes característiques, que recull milers de dades entrecreuades, és gairebé inevitable que contingui alguns errors i algunes incongruències factuais. Cal esperar, però, que el llarg temps esmerçat en revisions, verificacions i contraverificacions, haurà servit per reduir al mínim aquesta possibilitat d'error. Almenys aquest és el desig de tots els qui hi han treballat per fer-lo arribar a les mans del lector de manera que pugui ésser-li de la màxima utilitat.

La tasca del Parlament de Catalunya

1988, abans del finiment de la legislatura.

El 10 d'abril de 1980 va constituir-se el nou Parlament de Catalunya, conseqüència de les eleccions efectuades el 20 de març immediatament anterior en aplicació de l'Estatut d'autonomia del desembre del 1979.

El nostre Parlament té ja, doncs, prop de vuit anys de vida que s'han desenvolupat amb total normalitat al llarg de quasi dues legislatures. Ens trobem ja en una etapa molt avançada de la segona d'aquestes i pot ésser interessant en aquest moment de girar la vista enrere i de donar un breu resum de la tasca parlamentària d'aquests anys.

Aquest període correspon a dues etapes separades per les eleccions celebrades l'abril de 1984, que van representar un canvi en l'estructura de la cambra. Com és sabut, en la primera d'aquestes etapes hi havia com a grup més nombrós, però sense majoria absoluta, el de Convergència i Unió, i en la segona aquest grup ja va posseir aquesta majoria absoluta. En ambdues etapes el Consell Executiu de la Generalitat ha estat presidit pel M. H. Sr. Jordi Pujol, i el Parlament va tenir en la primera la Presidència del M. H. Sr. Heribert Barrera i en la segona la del qui signa aquestes ratlles.

La tasca parlamentària d'aquest llarg període és ja important i voluminosa. En la primera etapa van ésser celebrades 83 sessions plenàries i es van aprovar 78 lleis, 156 resolucions i 82 mocions, i es van fer 16 debats generals. Les interpellacions formulades van ésser 192, les preguntes orals contestades 235 i les escrites 706. Entre les lleis aprovades cal destacar sobretot, ja que ens trobem al començament de setembre, la primera de totes que és la que estableix la Festa

Nacional de Catalunya per al dia Onze de Setembre. Cal assenyalar també la importància de la referent al Parlament, el president i el Consell Executiu de la Generalitat, així com la de creació del Consell Consultiu, i la de Normalització lingüística.

En la segona etapa (que no ha arribat encara al seu terme) hom ha celebrat 74 sessions plenàries en les quals han estat aprovades 67 lleis, 125 resolucions i 26 mocions, i s'han fet 7 debats generals. Les interpellacions substanciades han estat 142, les preguntes orals 177, i les contestades per escrit, 1.361.

Entre les lleis aprovades, hauríem de subratllar la d'arxius, la de protecció de menors, la d'espais naturals i sobretot les quatre sobre l'ordenació territorial.

Convé assenyalar que, entre els textos legislatius que ja han començat el seu curs parlamentari, i que sens dubte seran aprovats abans de la fi de la present legislatura, hi ha els relatius a la creació de la Institució de les Lletres Catalanes, als museus i a protecció dels animals.

Tota aquesta tasca ha estat duta a terme amb una dedicació exemplar, amb notable puntualitat i assistència per part dels membres de la cambra que han discutit els temes que els han estat sotmesos amb atenció i fins i tot amb apassionament, però sempre amb tota correcció i respecte mutu que han fet fàcil a la Mesa la direcció dels debats.

A tot això podríem afegir que el 20 de desembre del 1984 va ésser inaugurada la Biblioteca del Parlament que compta ja actualment amb més de 22.000 volums.

L'atenció del nostre públic pel nostre Parlament es manifesta en forma creixent i especialment en el nombre de visites que rep l'edifici de la seva seu. Aquest nombre ascendí a 29.113 persones en el curs de la primera legislatura des del setembre del 1981 al 16 de

maig del 1984; i ha arribat a 81.604 en el que portem de la segona legislatura, amb un total, doncs, de 110.717 persones.

Moltes altres coses podríem dir encara del nostre Parlament i de les seves instal·lacions que estan en curs d'ampliació a conseqüència de la cessió de nous espais per part de l'Ajuntament de Barcelona, però ja hi haurà altres oportunitats per a seguir-ne parlant.

Prefaci del llibre *El Parlament de Catalunya*

16 de novembre de 1987.

El meu il·lustre predecessor en la presidència del Parlament de Catalunya, el Molt Honorable Sr. Heribert Barrera, posava el 1981 un escaient Prefaci a la primera edició del llibre *El Parlament de Catalunya*, obra dels Srs. Sobrequés, Vicens i Pitarch.

Des d'aleshores han passat sis anys llargs i s'han esdevingut moltes coses, i aquell llibre, tot i les seves grans qualitats, ha romàs ja sensiblement desfasat. Per això, i havent-se exhaurit pràcticament en la seva primera edició, calia fer-ne una altra que posés al dia el seu contingut. Això és el que ens hem proposat de fer amb aquesta que ara oferim al públic i que es caracteritza sobretot per actualitzar les informacions donades, tant en la part escrita com en les il·lustracions, per continuar fins als mesos finals del present any 1987 la part històrica de la nostra institució i del palau que l'hostatja, com en la tasca que, en compliment de l'alta missió que li pertany, ha estat duta a terme en el final de la primera legislatura i en la quasi totalitat de la segona.

La tasca legislativa ha de continuar a bon ritme, tot i que, en la part que es refereix a l'estructura general de l'administració autonòmica, es va reduint naturalment l'espai disponible en haver-lo ocupat amb disposicions de llarga o indefinida vigència. També la funció d'impuls i control del poder executiu pel legislatiu ha prosseguit, no solament sense minva sinó amb notable increment, com ho demostren els debats generals i monotemàtics, les interpellacions, les mocions i les preguntes orals i escrites que es van substanciant en forma creixent, i que troben encara majors facilitats i probabilitats de rapidesa de tràmit en la reforma del Reglament de la cambra aprovada el 15 d'octubre d'enguany.

La vida de relació del Parlament s'ha desenvolupat també en forma digna d'ésser assenyalada i s'ha traduït en una comunicació constant, tant per via postal i telefònica amb altes institucions i personalitats com amb visites efectuades i rebudes, entre les quals cal destacar la vinguda a la seu de la nostra institució de Ses Majestats els Reis Joan Carles I i Sofia el 14 de maig de 1985, en ocasió de la qual van ésser pronunciats, pel monarca i pel qui signa aquestes ratlles, discursos amb extensos passatges en castellà i en català, i fins i tot, en el cas de la Presidència del Parlament, amb una breu intervenció en aranès, parla que té, com és sabut, una consideració estatutària que hom va complaure's a recordar.

A assenyalar que vers la fi de l'estiu van ésser incorporades a l'espai ocupat pel Parlament una sèrie de sales que ha deixat a la nostra disposició el trasllat de la Biblioteca de la Junta de Museus de Barcelona, i que han estat ja restaurades i no desmereixen, quant a la qualitat de llur decoració, de les de la resta de la seu de la cambra catalana, tan notable des d'aquest punt de vista.

Mentrestant, ens preparem ja per a l'ocupació total del bloc d'edificis del Parlament, que, pendent del perfeccionament de l'acord convingut en principi amb l'Ajuntament de Barcelona, per a la cessió dels espais ocupats encara pel Museu d'Art Modern, esperem que s'esdevingui aviat.

Amb això el Parlament veurà completades les seves instal·lacions en forma digna i suficient i en una de les més belles mostres arquitectòniques i decoratives de la nostra ciutat, que constitueix per a nosaltres un motiu de legítim orgull i que suscita en els visitants que hi acuden en nombre creixent a visitar-lo sentiments de sorpresa i de complaguda admiració.

Pròleg del recull legislatiu de la Generalitat de Catalunya

Lleis de Catalunya, II Legislatura, Tom III, Volum 2, 1984-1988. Barcelona, 15 de juny de 1988.

El primer que ha de destacar un historiador, que ha tingut el gran honor de presidir el Parlament de Catalunya durant la II Legislatura, ara que commemorem el Mil·lenari de la Independència de Catalunya, és que des dels orígens de la nostra nació, les Assemblies de Pau i Treva i la Cort Comtal constituïren l'embrió d'un sistema de representació nacional. En segon lloc, cal remarcar també la continuïtat de les nostres institucions d'autogovern, dins el marc de la Constitució espanyola del 1978 –el desè aniversari de la seva ratificació per referèndum, el commemorem el 6 de desembre– i de l'Estatut de Catalunya del 1979. No solament s'ha completat amb tota regularitat la II Legislatura, sinó que les eleccions convocades per a la tercera, s'han dut a terme amb una normalitat absoluta.

El Parlament de Catalunya ha realitzat la seva tasca amb un profund esperit democràtic i de servei sense desmerèixer, gens ni mica, de les pràctiques habituals de les democràcies més arrelades. El fet no ens ha d'estranyar, ja que correspon al tarannà del nostre poble i també a l'esperit dels nostres avantpassats. La cordialitat i el respecte mutu, el que el Reglament del nostre Parlament anomena «cortesia parlamentària», ha estat una constant en la relació entre els diversos grups parlamentaris i entre tots els diputats, que, si bé han contraposat les legítimes discrepàncies i propostes, ho han fet sempre amb aquell tarannà i aquella cavallerositat que ha distingit el nostre poble. Encara més, aquest comportament i aquesta actitud s'han anat intensificant al llarg de la legislatura, i no han estat trencats ni quan s'atansaven els períodes electorals, quan la diversitat d'opcions per a la confrontació hauria pogut enterbolir-los.

Els grups parlamentaris i els diputats, i també el Govern de la Generalitat, han exercit responsablement les funcions que l'Estatut els encomanava. Aquesta publicació recull la part més decisiva de la seva activitat, perquè poques publicacions poden reflectir més bé un treball col·lectiu parlamentari que un recull de la seva tasca legislativa. En efecte: l'Estatut de Catalunya defineix el Parlament com la institució de la Generalitat que representa el poble de Catalunya per exercir la potestat legislativa, aprovar els pressupostos i impulsar i controlar l'acció política i de govern. Des de la pluralitat de representacions i la diversitat dels programes en què candidatures i partits polítics es presentaren a les eleccions, aquesta obra dóna compte de les lleis que han arribat a bon terme durant la legislatura 1984-1988.

El Parlament és conegut, sobretot, per la seva funció legislativa, de la qual aquest volum és una bona mostra. No em pertoca destacar quines han estat les lleis més importants, de les aprovades en aquesta legislatura, però no puc deixar de remarcar que algunes, sens dubte, contribuiran a vertebrar Catalunya i, doncs, a culminar la tasca de reconstrucció nacional i institucional iniciada pel primer Parlament dels anys 1980-1984. Vull expressar, també, que la normalitat de la nostra vida democràtica ha permès que el Parlament dediqués una atenció primordial, com s'esdevé als parlaments de les democràcies occidentals, als afers de la vida ordinària.

Durant aquests quatre anys, hem dut a conclusió una tasca important, en volum i en qualitat: hem aprovat 81 lleis, 165 resolucions i 30 mocions; hem donat pas a 192 interpellacions, hem facilitat la formulació de 234 preguntes orals en el Ple i 42 en comissió, s'ha arribat a l'extraordinària xifra de 1.607 preguntes respostes per escrit, i han quedat encara altres textos pendents de conclusió. En conjunt, s'han celebrat 76 sessions plenàries públiques i 11 de secretes, i s'ha donat pas a 9 debats generals.

El Parlament ha defensat, davant el Tribunal Constitucional, tant les competències que li atorga l'Estatut d'autonomia de Catalunya,

com la constitucionalitat de les seves lleis; sortosament, per a aquestes funcions, ha comptat amb el suport de l'altíssima qualitat tecnicojurídica i de la fina sensibilitat autonòmica dels dictàmens del Consell Consultiu.

Arribats al final d'aquesta II Legislatura, vull agrair l'actitud de tots els diputats i grups parlamentaris envers la meua presidència, actitud tan deferent i tan inspirada en els millors desigs, que difícilment hauria pogut esperar-la millor. Ara la nostra tasca espera el judici dels ciutadans i el de la història. Aquesta publicació facilitarà, sens dubte, un millor coneixement i un judici ben fonamentat.

Felicitació nadalenca

Catalunya Cristiana. 23 de desembre de 1984 - 5 de gener de 1985.
Publicat sense títol.

En l'avinentesa de les festes de Nadal i de l'Any Nou m'és molt grat d'adreçar-me al poble de Catalunya, des de les planes d'aquest estimat setmanari, per desitjar-li una celebració en la pau i la germanor i la perduració de l'una i de l'altra, no solament durant l'any que anem a començar, sinó, si poguésser, per sempre.

Ja sabem que la vida és lluita i el passat no ha pas estalviat al nostre poble la necessitat d'estar amatent tothora en la defensa dels seus drets, començant pel més elemental, o sigui el de la pròpia existència i supervivència.

Ara hem aconseguit una mesura important de llibertat individual i col·lectiva, però, malgrat tot, cal que seguim amb atenció el curs dels esdeveniments, tant perquè la reconquesta del conjunt de les nostres llibertats no és, ni molt menys, acabada, com perquè, encara que ho fos, hem de combatre cada dia i cada hora per conservar allò que haguem, aconseguit.

La història ens demostra que és absolutament necessari de mantenir sempre una actitud vigilant i una activitat constant a favor dels nostres ideals, sense, però, sacrificar-hi ni la nostra pau interior, ni el sentiment de germanor envers els nostres conciutadans i envers tots els homes.

Amb la seguretat que tots vosaltres sabreu complir amb el vostre deure en els dotze mesos a venir, com ho heu fet sens dubte en els

que estem acabant de passar, us prego que accepteu, per a vosaltres i per a tots els vostres, les meves salutacions més afectuoses.

Que Déu us beneeixi.

Una missió a complir

Alimara, núm. 12, estiu de 1985.

La gent jove es l'esdevenidor del nostre país. Em sembla que això és una veritat indiscutible, i per això cal que tots, vells i joves, en siguem conscients: els vells per a ajudar els joves en la mesura de les nostres possibilitats, els joves perquè es prenguin llur paper molt seriosament, no com un joc o com una aventura que puguin prendre o deixar capriciosament, segons l'humor del moment o segons el vent que bufi, sinó com una missió a accomplir.

I aquesta missió no necessàriament serà d'aparences transcendents des d'un punt de vista filosòfic o històric: per cada heroi o per cada geni, hi ha hagut milions d'homes corrents que, complint amb llur deure normalment, han fet possible l'aparició de l'heroi o del geni.

Ja sé que els temps són difícils i que és més fàcil aconsellar que seguir un consell; però voldria que els joves no pensessin que les generacions s'ho han trobat tot planer. També elles han hagut de lluitar i els qui ho han fet han acabat superant els entrebancs i fent-se un lloc en la vida: un lloc on treballar, no solament per al gaudi propi, no solament per formar i mantenir una família, sinó també perquè el País vagi endavant i el nostre Poble pugui entrar en una etapa millor que l'actual.

El mot d'ordre per al jovent ha d'ésser treballar i estudiar. Treballar per a ésser útil a la nostra societat ja des d'ara; treballar, encara que, per començar, sigui sense remuneració, per exemple en unes tasques de finalitat social per a les quals tota col·laboració és sempre necessària i benvinguda. I estudiar per tenir una formació humana i professional que pugui donar a les nostres activitats el rendiment

millor, en benefici propi i en benefici del nostre País que necessita de fer un gran pas endavant.

Això és el que crec i espero dels joves; i això és el que, amb tota sinceritat, els dic.

Joaquín Ruiz-Giménez. **La autoridad moral de un hombre justo**

Publicat al volum col·lectiu Visiones de España. Círculo de Lectores, 1986, pàg. 218-221.

El señor Joaquín Ruiz-Giménez Cortes nació en Hoyo de Manzanares, en 1913. Era hijo de don Joaquín Ruiz-Giménez, cuatro veces alcalde de Madrid, gobernador civil de su provincia, diputado a Cortes, senador vitalicio y por dos veces ministro de Instrucción Pública y Gobernación. Como puede verse, un gran servidor de la cosa pública, y ni que decir tiene que su hijo ha heredado estas grandes cualidades y esta vocación. El señor Ruiz-Giménez fue doctor en Derecho en 1941 y muy pronto, en 1942, catedrático de Derecho Natural, en la Facultad de Derecho de Sevilla, y después, catedrático de Derecho Natural y de Filosofía del Derecho en Madrid, en 1960. Director del Instituto de Cultura Hispánica en el período 1946-48. Presidente de los estudiantes de Pax Romana en el período 1939-45. Presidente de todo el movimiento mundial de Pax Romana en 1967-71. Ministro de Educación en el período 1951-56, y me gustaría subrayar este su paso por el ministerio de Educación porque fue, en una época difícilísima, el primer intento serio de cambiar una situación, evidentemente insostenible, por otra aceptable. Todo ello lo llevó a término con tal sinceridad que, naturalmente, tenía que producir un choque con las estructuras entonces existentes, ante las cuales no transigió.

Fue presidente de la comisión española de Justicia y Paz, promotora de la amnistía. Observador laico en el concilio Vaticano II. Sucesor de Manuel Ruiz-Giménez Fernández en la presidencia de Izquierda Democrática, en el período de 1974-77. Fundador de *Cuadernos para el Diálogo* en 1963, esta revista que representó la apertura muy amplia de una ventana que durante tantos años nos había

estado prohibida y cerrada. Renunció a ser procurador en cortes, de nombramiento del jefe del Estado, en 1965. Participó destacadamente en la Plataforma de Convergència Democràtica en el año 1975, al intentar abrir ya unos caminos para la normalización de la vida pública de nuestro país. Formo parte –con gran satisfacción nuestra, y con gran orgullo también– del equipo español de la Democracia Cristiana y, finalmente, en 1982 fue Defensor del Pueblo. Un cargo que yo vacilo entre decir que ha sido creado para él o que él ha nacido para este cargo.

Quisiera recordar ahora –y estoy seguro de que es un hecho poco conocido– que cuando hablo de él nunca puedo olvidar una entrevista que le hicieron en *Serra d'Or* durante el estado de excepción del año 1969. Se le preguntó –no para publicarlo inmediatamente, como es de suponer– su opinión sobre el Estatut de Catalunya de 1932: qué le había parecido en el momento de su promulgación y qué le parecía en aquel momento. Y él respondió que en el momento en que se promulgó lo había encontrado excesivo, pero en aquel momento en que le estaban formulando la pregunta lo juzgaba muy escaso. Como puede verse, ello indica una gran comprensión de esta figura y de cuáles son las necesidades y los derechos de Catalunya.

Su gran vinculación con Catalunya es antigua. Comenzó a veranear hace ya muchos años en la Costa Brava –desde los años 50, si mal no recuerdo– y tiene una hija casada con un catalán, y muchos amigos catalanes que, naturalmente, le quieren muchísimo en todo lo que vale. Es un hombre de gran capacidad intelectual y cordial. Es un hombre bueno y, mejor aún, un hombre justo, en el sentido de amante y servidor de la justicia y en el sentido bíblico de la palabra, que implica bondad, abnegación, sentido de la equidad, con la autoridad moral que ello le proporciona.

Por tanto, si tuviéramos que salvarnos por la presencia entre nosotros de diez justos, ya no tendríamos que buscar más que nueve para ser salvados.

Entre Prat de la Riba y Torras i Bages

Article en el cinquantenari de la mort de Carrasco i Formiguera. La Vanguardia, 9 d'abril de 1988.

Si tuviéramos que definir en pocas palabras la ideología de Carrasco i Formiguera, el hombre que ahora hace medio siglo fue inmolado por su adhesión a la causa de la democracia y de la libertad de Catalunya, pronto lo tendríamos concretado: «*Fue un demócrata cristiano y un nacionalista catalán*».

Conviene tener presente, no obstante, que en el momento de la cristalización de su pensamiento estas dos líneas doctrinales no habían llegado al mismo estadio de concreción en Catalunya. El catalanismo, en sus diferentes y sucesivas fases, había evolucionado hasta llegar al pensamiento de Prat de la Riba, tal como lo había expuesto en 1906 en *La nacionalitat catalana* y tal como, en sus rasgos esenciales, se mantiene hoy. Es ocioso decir que Carrasco se sentía plenamente «pratiano» y no discrepaba ni lo más mínimo de la famosa frase del gran pensador y realizador sobre la patria de los catalanes.

En cuanto a su pensamiento cristiano, basado en una fe sólida, fundamental, sin reservas ni fisuras, es preciso decir que, en relación con su traducción política, y por tanto no propiamente confesional, había acabado concretándose en los módulos de la democracia cristiana, definida ya como tal en los últimos años del siglo XIX, especialmente en Francia e Italia, y que había de tener la máxima vigencia y la más poderosa repercusión algunos años más tarde, y concretamente después de la Primera Guerra Mundial, hasta convertirse en una pieza básica del pensamiento y la acción política de Europa, e incluso del mundo, después de la Segunda.

Si en relación con el catalanismo de Carrasco hemos tenido que hablar de Prat de la Riba, parece claro que, en relación con su cris-

tianismo, nos hemos de referir a Torras i Bages. Se trata, pues, de una ideología que no hace falta rastrear a través de rebuscadas investigaciones de archivo o hemeroteca, sino plenamente vigente y reflejada constantemente en las circunstancias de nuestra vida política de cada día.

Un examen atento y objetivo de la evolución de las estructuras constitucionales de que nos hemos ido dotando nos permite ver que desde la Constitución Española de 1876 hasta la de 1978 nos hemos ido acercando notablemente a las concepciones de pluralidad nacional del Estado español, a pesar de que, naturalmente, nos resta aún mucho camino por recorrer. Por otro lado, la lectura de los textos emanados de la Conferencia Episcopal Catalana, o de sus más cualificados integrantes, en relación con nuestras conmemoraciones históricas de estos últimos tiempos, y especialmente con las del milenario de nuestra independencia política, nos evidencia una satisfactoria y reconfortante coincidencia entre el pensamiento de nuestra Iglesia y el del hombre eminente y excepcional que ahora hace medio siglo nos fue dolorosamente arrebatado. Es por todo ello que la evocación de la figura y el pensamiento de Manuel Carrasco i Formiguera en la presente conmemoración cincuentenaria no se nos aparece como un recuerdo histórico, sino como una exigencia de presente con vistas a un más justo y más feliz futuro.

Apèndix I

Altres discursos i intervencions

Discurs de gràcies per la Medalla d'Or de la Generalitat

Discurs pronunciat el dia 13 d'octubre de 1988. Reproducció del text mecanografiat.

Molt Honorable Sr. President de la Generalitat, Molt Honorable Sr. President del Parlament. Molt Honorable Sr. Heribert Barrera, honorables, il·lustres, excellentíssims senyors, senyores i senyors, estimats amics tots:

No cal dir que les meves paraules han d'ésser especialment de regraciament per l'extraordinària generositat que el president de la Generalitat i el seu Consell Executiu han tingut amb mi en concedir-me aquest guardó tan extraordinari i, ni cal dir-ho, tan immerecut.

Jo voldria sobretot destacar que aquesta concessió va venir en un moment de crisi física i, en certa manera, a conseqüència d'això també moral, que va afectar la meva persona ara fa uns quants mesos.

Fa un moment recordava que va ésser l'estimadíssim amic, el conseller Bassols, el qui, quan jo era encara a la clínica, em va venir a comunicar que el Consell havia acordat aquesta concessió i que venia a preguntar-me si jo acceptava aquest guardó. No cal dir que l'acceptació ni es podia discutir. Jo reconeixia que no mereixia la distinció, però, per contra, era per a mi un honor extraordinari, encara que inesperat.

Aquesta concessió us asseguro que va contribuir que el meu ànim s'aixequés en un moment d'extraordinària depressió i per això haig

d'agrair, encara que no sigui més que per aquest motiu, l'atorgament que m'ha estat fet. Però jo voldria dir que, en realitat, sense que això pugui ésser interpretat com un desmèrit de la concessió i el seu valor, que proclamo i afirmo, que no calia que se'm fes aquest tan generós atorgament.

En realitat, la tasca que jo havia fet durant tota la meua vida i especialment durant els vuit anys que, per concessió tan graciosa dels meus companys i especialment del Molt Honorable President de la Generalitat se'm va conferir, era un premi sobrat, sobradíssim per les coses que jo pogués haver fet.

S'ha dit que aquests vuit anys han estat, i jo ho he dit també, els vuit anys més feliços de la meua vida; en realitat això ha estat una cosa extraordinària i per ella sola ja constitueix un premi. Voldria que consideréssiu que és el que representa, per exemple, tenir un despatx amb un finestral que dóna al Pati dels Tarongers, a través del qual arriben les campanades del carilló del Palau i de les campanes de la Seu; això sol és un premi i un privilegi extraordinari i això, doncs, per endavant, representava la màxima compensació possible en els esforços que jo feia aquells dies.

Però no és això solament, és que a través d'aquesta tasca, en aquest meravellós edifici, em permetia estar a la vora dels centres de major influència en la marxa de la història nostra dels temps actuals. I, així doncs, recordo que el 23 F vaig estar gairebé quasi quaranta-vuit hores seguides en aquest Palau, al costat del president, i vaig poder presenciar, per televisió, l'estrepitosa derrota d'aquell intent de jugular la democràcia a casa nostra.

Això és un de tants exemples d'aquella meravellosa història d'aquells quatre anys, que després van ser continuats per altres quatre anys no menys meravellosos, com a president del Parlament, en un edifici on l'ombra amiga de Pau Romeva tan sovint em visitava i m'aconsellava amb el seu exemple i amb els records de la seva

actuació. I on vam celebrar altres coses i, entre elles, rebre la visita dels reis, que ja no són els continuadors dels qui, per suposat dret de conquesta, creien poder imposar la seva llei al nostre poble, sinó que es consideraven com a continuadors dels homes que van fundar, ara fa més de mil anys, el nostre país i el van construir gairebé físicament amb les seves pròpies mans. I on vaig tenir el gran honor de presidir la més autèntica representació del nostre poble.

Tot això, com veieu, és una cosa meravellosa, és gaudir d'un privilegi únic i això sol ja era un premi, un premi magnífic, un premi excepcional perquè els meus pobres mèrits fossin en certa manera compensats, fossin en certa manera reconeguts. Però vosaltres heu estat més generosos encara i, creient que això no era suficient, i ho és, ni cal dir-ho, heu volgut materialitzar aquest agraïment amb una medalla que constitueix la més alta condecoració que ha creat la nostra màxima entitat de representació autonòmica.

Bé, estimats amics, gràcies, moltes gràcies per tot el que feu, per totes les satisfaccions i felicitat que m'heu donat, gràcies sobretot per aquests vuit anys, que com us he dit, són els anys més feliços de la meua vida, moltes gràcies, estimat president, i moltes gràcies a tots de la tasca que heu fet, esteu fent i sens dubte fareu, i espero i us conjuro que feu perquè el nostre país vagi endavant, com realment hi va i, com hi va a desgrat de les coses que podíem témer que serien funestes per a nosaltres. Durant els anys de dictadura i amb el desentrenament per a la vida democràtica que això comporta, temíem que això podia donar lloc a moments molt difícils. No és que hagi estat fàcil la nostra vida, però, evidentment, ha estat molt més fàcil del que podíem témer, del que podíem sospitar, i això és un mèrit de tots, un mèrit no solament dels governants, sinó dels governats, i no solament de la gent del país, sinó, fins i tot, d'aquests immigrants en els quals tenien posada l'esperança els enemics de la democràcia, pensant que això faria impossible el govern del nostre poble. Doncs bé, tothom hi ha posat el seu gra de sorra perquè el país anés endavant i, ni cal dir-ho, crec que ho hem de

reconèixer, ho hem d'agrair i ho hem de proclamar. En aquest sentit, doncs, espero que les coses continuaran anant endavant i cada vegada millor.

Ja sé que se m'acusa que sóc un home excessivament optimista, però ja veieu que, encara que amb un cert retard, els fets acaben donant-me la raó. Bé, no vull donar-me importància per aquest fet, però sí que això alimenta la meva seguretat que el nostre país en mans de persones, governants i governats, que tenen tants mèrits, anirà endavant i cada dia ens trobarem en una situació més satisfactòria.

Gràcies pel que feu, gràcies pel que fareu, gràcies sobretot per la benvolença amb què m'heu tractat. Moltes gràcies, moltíssimes gràcies, infinites gràcies, i que Déu us beneeixi, com jo ho faig abraçant contra el meu cor totes les vostres persones, tot desitjant, ni cal dir-ho, que tingueu molt d'encert en la forma de treballar pel nostre poble.

Moltes gràcies.

Discurs de gràcies per la Medalla d'Or de la Ciutat

Discurs pronunciat el 14 de novembre de 1988. Reproducció del text mecanografiat.

Molt Honorable President del Parlament, Excel·lentíssim Sr. Alcalde, honorables, il·lustres i excel·lentíssims senyors, estimats amics tots:

Haig de fer una salutació especial a l'Excel·lentíssim Sr. Alcalde i a l'il·lustríssim consistori per haver tingut amb mi una benvolença tan extraordinària en concedir-me aquesta medalla que, ni cal dir-ho, conservaré amb un gran entusiasme i amb un gran amor, sobretot perquè aquesta concessió no és més que fruit de la vostra benvolença i de la vostra generositat.

Escorcollant en el meu passat i el meu pobre present què podia motivar aquesta decisió vostra, hi trobo ben poca cosa. Potser el que hi trobo especialment és la meva naturalesa barcelonina, que sí que és una mica excepcional per a una ciutat que ha crescut tan ràpidament i que, naturalment, ha hagut de créixer en bona part per aportacions foranes. Perquè jo sóc barceloní, nascut en el punt de tangència entre la ciutat vella i la ciutat nova, en una casa que va ser construïda precisament en terreny procedent del ram de guerra, perquè era allà on havia estat bastit el darrer cinturó de muralles de Barcelona. En aquesta casa havia nascut també la meva mare, mentre que el meu pare havia nascut al carrer del Bisbe Caçador, tocant a la muralla romana, pel cantó de dintre, al costat del palau que ara és seu de l'Acadèmia de Bones Lletres, i en una casa que, si no estic mal informat, és actualment l'Arxiu Administratiu de la Ciutat, a poca distància i gairebé a la vista de la façana gòtica de la casa consistorial. Com veieu, doncs, tinc molts motius per a

sentir-me barceloní de debò i a fons. Perquè, no solament els meus pares eren barcelonins, sinó que, dels meus quatre avis, tres també ho eren.

En realitat, encara hi ha un altre motiu, aquest fins i tot més íntim i més lligat amb la casa de la ciutat, que és que el meu pare va ésser metge municipal, va morir en l'exercici de la seva funció com a metge municipal, i, a conseqüència d'això, l'Ajuntament va concedir a les meves germanes una petita pensió de què van fruir fins que es van casar. Com veieu, doncs, hi ha coses, fins de to molt íntim, que em lliguen a la ciutat i a la institució que la representa. En aquest sentit, doncs, jo em sento molt barceloní i no sabria trobar altre mèrit per a la vostra generositat que aquestes circumstàncies que acabo de descriure.

A més, he viscut tota la meua vida a Barcelona. Els meus fills han nascut a Barcelona. I dels meus vint-i-un néts, disset han nascut també a Barcelona i fins i tot hi han nascut aquells que els seus pares viuen fora de Catalunya, perquè han volgut que les seves mullers infantessin a la ciutat de Barcelona perquè fossin barcelonins i catalans.

Bé, aquestes circumstàncies, m'ha semblat que les havia d'evocar en aquest moment, en què tots, i els meus familiars, també, entre ells aquests que acabo d'evocar i la meua muller, que també és barcelonina, doncs, se senten emocionats i, ni cal dir-ho, agraïdíssims per la vostra deferència.

Aquesta naturalesa barcelonina, voldria que ningú no pensés que és en detriment del nostre amor per Catalunya. En realitat, una cosa no és incompatible amb l'altra, sinó que forma part de l'altra, i ni cal dir que això és el que han fet tots els nostres grans homes, fossin barcelonins o no ho fossin, i en aquest cas voldria evocar la il·lustre personalitat, tan lligada amb el nostre alcalde, que si va saber dir que «quan... era petit vivia arraulit en un carrer negre», va

ser també capaç de fer aquells versos magnífics sobre La Fageda d'en Jordà o sobre les vistes al mar contemplades des de Caldetes, on havia estat tan sovint i on feia aquells versos exultants de «... el vent es desferma i tot el mar canta, mar brava, mar verda, mar escumejanta ...»

Tot això fa que no pugui ser de cap manera, per a un esperit ben format, incompatible l'amor a Barcelona amb l'amor a Catalunya i, de cap manera, pensar que el centralisme barceloní és una cosa autèntica i existent; en realitat, no hi ha tal centralisme barceloní, cap barceloní digne d'aquest nom no sent aquest centralisme. Al contrari, té un amor especial per Catalunya i per alguns indrets als quals se sent lligat per coses d'ascendència o bé fins i tot per una segona residència per la qual senten un amor especial, tant per les localitats com per les persones que les habiten.

En aquest sentit, doncs, em sembla que hem de fer tot el possible perquè ningú no pugui parlar, i menys amb justificació, d'aquest centralisme barceloní.

En tota la història de Catalunya, Barcelona ha estat molt important per a Catalunya i, ni cal dir-ho, Catalunya ha estat molt important per a Barcelona. I jo faig vots perquè sigui possible i segur que aquesta entesa no es desfaci mai, perquè en realitat pugueu continuar aquesta tasca de col·laboració, a la qual el Sr. Alcalde tan generosament lligava la meua modesta personalitat com a president del Parlament.

M'ha agradat molt que fes una referència al Saló de la Reina Regent i a l'estada d'aquesta reina, que va tenir un afecte especial per Catalunya, en aquesta seu de la Casa de la Ciutat. Perquè, en el nostre Parlament, que, com sabeu, té una decoració molt bonica i que no fa més que augmentar cada dia de valor, va ser igualment que es va fer aquesta millora d'aspecte perquè també volien que la reina regent s'allotgés en aquell Palau, ja que en aquell moment no hi

havia palau reial a Barcelona perquè s'havia cremat, no intencionadament, ben entès; s'havia cremat el que hi havia a la plaça de Palau, que per això té aquest nom. En aquest sentit, doncs, va haver-hi aquest embelliment i aquest enriquiment del nostre Palau del Parlament que, encara que la reina després no va venir –va preferir quedar-se a la Casa de la Ciutat–, ha estat una cosa que ha valorat el nostre edifici i que espero que amb la col·laboració del Sr. Alcalde i dels membres del consistori acabarem d'arrodonir o acabaran d'arrodonir els meus successors en un termini relativament breu.

Moltes gràcies, Sr. Alcalde, moltes gràcies, estimats companys del consistori. Jo us dono la més absoluta seguretat que aquesta medalla que ara es troba ben a prop del meu cor serà guàrdia, serà custodi, serà companyona d'un cor que batrà sempre amb un amor indestriable per Catalunya i per Barcelona.

Moltes gràcies.

Apèndix II

El traspàs del M. H. Sr. Miquel Coll i Alentorn

Comunicació del traspàs

Diari de Sessions del Parlament de Catalunya, núm. 84, sessió plenària núm. 63, del dia 17 de desembre de 1990.

El Sr. PRESIDENT (Joaquim Xicoy i Bassegoda): Il·lustres senyores diputades, il·lustres senyors diputats, amb els actes d'ahir i d'aquest matí hem acomiadat les despulles del Molt Honorable Senyor Miquel Coll i Alentorn, president que fou d'aquest Parlament en la legislatura de 1984 a 1988. La Mesa, i amb ella tota la cambra, li ha retut el merescut homenatge per la llarga història de serveis a la nostra nació que s'inicià en la política en temps de la Segona República, mantingué l'esperança activa en la llarga clandestinitat, demostrà la seva eficàcia en la tasca de govern en la Generalitat ja restablerta i, finalment, exemplaritzà l'equanimitat més exquisida en la presidència del nostre Parlament.

En el moment que hom estimi oportú, la cambra li dedicarà una sessió necrològica en la qual es podran posar de relleu amb la deguda amplitud tots els aspectes de la seva rica personalitat.

Avui, malgrat les urgències de l'ajustat ordre del dia d'aquest Ple, crec que cal deixar constància dels nostres sentiments –que estimo que són unànimes– de dolor per la seva desaparició i de condol vers els seus familiars i els seus seguidors que d'una forma o altra s'estenen a tot l'arc parlamentari.

Que descansi en pau el gran senyor, el gran polític i el gran patriota que fou Miquel Coll i Alentorn.

Necrològica

Diari de Sessions del Parlament de Catalunya, núm. 90, sessió plenària núm. 65, del dia 27 de febrer de 1991.

El Sr. PRESIDENT (Joaquim Xicoy i Bassegoda): El primer i únic punt de l'ordre del dia d'aquest Ple és: necrologia del Molt Honorable Senyor Miquel Coll i Alentorn, expresident del Parlament. Es troben presents en aquest Saló de Sessions els familiars del que fou president de la cambra, a qui avui retem homenatge. En nom de tots els representants del poble de Catalunya, els dirigeixo una afectuosa i emocionada salutació.

Té la paraula l'Honorable Senyor Joan Rigol i Roig, per fer el parlament en memòria del Molt Honorable Senyor Miquel Coll i Alentorn.

El Sr. RIGOL: Molt Honorable Senyor President del Parlament, il·lustres senyores diputades i il·lustres senyors diputats, estimada senyora Glòria d'Alemanya, vídua de Coll, fills i familiars del senyor Coll, el 15 de desembre passat morí a l'edat de vuitanta-sis anys el qui fou president del nostre Parlament en l'anterior legislatura, el Molt Honorable Senyor Miquel Coll i Alentorn. Les seves últimes paraules en acomiadar-se d'aquesta cambra foren el desig i la certesa, alhora, que nosaltres, els parlamentaris, mai abandonaríem la tasca de lluitar per aconseguir conservar per al nostre poble els béns inestimables de la llibertat, la germanor i la pau.

Però quina fou la trajectòria política que el portava a expressar aquests sentiments amb la força moral amb què ho feia? Per quins viaranys polítics havia passat i quin solc hi havia deixat aquest barceloní, nat el 1904, que entre els seus primers records hi havia el de la Setmana Tràgica? Qui era, políticament parlant, aquest enginyer tèxtil, que com a tal va exercir fins a la seva jubilació laboral, als sei-

xanta-cinc anys? Qui era aquest espòs i pare exemplar d'una família nombrosa? Ell mateix, l'any 1982, fa referència a aquesta seva excepcionalment llarga trajectòria política. Deia: «La meua edat m'ha permès de viure sota dues monarquies, una república i dos règims d'excepció, amb vigència de tres constitucions i de llargs anys i prop de mig segle sense cap constitució.» En aquesta diversitat de circumstàncies, el senyor Coll apareix amb una personalitat política constant, sempre coherent, feta de fidelitat als seus principis.

El seu pensament polític es forjà –segons ell mateix deia– sobre tres pilars: primer, la seva convicció cristiana; segon, el catalanisme inspirat en *La nacionalitat catalana*, de Prat de la Riba, i, tercer, la visió política subjacent a les quatre grans cròniques de la nostra història medieval.

De les seves arrels cristianes, en traurà –en paraules seves– el respecte a la persona, la defensa de la llibertat i, sobretot, l'amor, que ha de ser la llei bàsica de tot cristià.

«Una altra cosa que no hem d'oblidar» –diu el senyor Coll referint-se als deures cívics dels cristians– «és que la moral és una, i ha de ser aplicada per igual a totes les activitats humanes»; o sigui que no hi ha d'haver una moral pública i una altra privada, i una moral econòmica i una moral política. «Per exemple» –deia– «en la vida pública, com en la privada, no es pot mentir ni es pot calumniar. I això no vol dir que tinguem l'obligació de dir totes les veritats, perquè algun cop la proclamació pública d'una veritat pot ser una falta greu contra la caritat» –deia ell–, «que és la llei suprema del creient».

Tota referència ètica no és una referència a un codi de conducta externa del senyor Coll, sinó una referència a una actitud personal: el seu compromís de creient.

A en Prat de la Riba trobarà la definició precisa del nacionalisme català: «Catalunya és una nació fonamentada en la seva història, la

seva cultura i la consciència de la seva pròpia identitat.» El nacionalisme, en aquest sentit, esdevé un concepte globalitzador. «El problema polític de Catalunya no es resol amb tractaments regionalistes o provincialistes» –deia. El nacionalisme català, per tant, no és unidireccional i exclusivista, amb l'únic objectiu de la recerca de la llibertat política del nostre país, sinó que ateny, d'una manera integral, tots els factors que incideixen en la vida dels nostres conciutadans.

De les quatre grans cròniques, Coll i Alentorn traurà la formulació del seu projecte polític ibèric. De la manera com es va vertebrar la Corona Catalanoaragonesa i de la manera com s'hi van vincular els diversos pobles que hi pertanyien, és el model que ell propugnava de la configuració política del futur d'Espanya.

Enfront del model unitarista, centralista i anorreador, Coll i Alentorn propugnava la forma confederativa, respectuosa i integradora que els nostres comtesreis establiren.

Coll comença pròpiament la seva vida política al final de l'any 1922 en ingressar en la recent Acció Catalana de Bofill i Mates, de Nicolau d'Olwer, de Rovira i Virgili i del qui serà company i seguidor, Carrasco i Formiguera.

Durant la Dictadura de Primo de Rivera es dedicà a activitats nacionalistes clandestines; en refer-se Acció Catalana, el 1930, s'hi integra de nou, però l'abandona, juntament amb Carrasco, amb motiu de les dissensions internes provocades per la qüestió religiosa en el debat constitucional de la República Espanyola l'octubre del 31.

Ingressa a Unió Democràtica el juny del 32, vuit mesos després de la seva fundació. L'octubre del 33 Coll i Alentorn té ja un paper destacat en la configuració política d'Unió, i es nota en el segon congrés d'aquest partit.

Convé fer unes breus referències prèvies. L'esberlament polític d'Espanya en dos blocs -dretes i esquerres- era un fet cada dia més

punyent. La majoria de la jerarquia catòlica espanyola s'havia apuntat a l'«estratègia del catastrofisme», per fer servir una expressió de Carles Cardó; és a dir, afavorir el clima de radicalització. Aquesta estratègia havia d'esdevenir una justificació moral molt preuada pels militars que es revoltaven contra l'ordre constitucional. Els catòlics espanyols de la CEDA girarien al voltant d'aquesta mentalitat inspirada per la jerarquia catòlica espanyola.

Unió Democràtica de Catalunya féu una inestimable aportació al catalanisme propugnant una altra manera, absolutament contrària, de canalitzar l'esforç de les persones que, inspirades en les seves conviccions cristianes, volien incidir en la política d'aquells moments tan delicats.

En Coll i Alentorn, juntament amb en Carrasco i Formiguera, amb en Roca i Caball, amb el doctor Vila d'Abadal, amb en Cirera i en Josep Maria Casassas, presenten, en el congrés d'Unió, l'any 33, una proposició de rebuig de tota relació amb el Bloque de las Derechas en el qual participava la CEDA. El sentit cristià d'aquests polítics catalans no era el de les croades ni el del dogmatisme intransigent, sinó el de contribuir a la consolidació de Catalunya i a la seva convivència.

Val la pena fer referència textual a aquesta declaració aprovada en aquest congrés, tant pel que significa en el posicionament d'Unió Democràtica com pel protagonisme que hi té el mateix Coll i Alentorn en formular-la. Diu així: «Davant la desorientació catòlica provocada en els moments actuals per apassionaments partidistes, pels extremistes dissolvents i per les perilloses reaccions de determinats sectors de les dretes espanyoles, el Segon Congrés Nacional d'Unió Democràtica proclama, com a reflex del sentit unànim de tots els seus afiliats:

»Primer. L'adhesió indestructible als principis del nacionalisme català integral i el desig fervorós que, deixant de banda sectarismes

perniciosos que provoquen divisions entre germans de pàtria, s'aconsegueixi una nova i eficient solidaritat catalana per tal d'assolir, amb estreta unió de tots, el respecte a la personalitat de Catalunya i la defensa dels drets que corresponen a la nostra nacionalitat.

»Segon. La convicció fermíssima que la virtualitat dels principis cristians, lluny de resultar afavorida amb l'afebliment o limitació dels ressorts democràtics, ha de sortir sempre perjudicada per qualsevol intent de repressió dictatorial o feixista, pel qual motiu, com a nacionalistes demòcrates i cristians, hem de blasmar tota doctrina d'estatisme cesarista i rebutjar qualsevol contacte polític i solidaritat espiritual amb tots els sectors de les dretes espanyoles contràries a la llibertat nacional dels pobles o a l'essència dels principis democràtics.»

Fins aquí l'aprovació del Congrés.

Unió ha trobat, en la trajectòria de Carrasco i Formiguera, l'exemple paradigmàtic d'aquesta actitud, fins a donar la seva vida, tant per fermesa nacionalista com pels propis ideals. Per una banda, va haver de sortir de Catalunya per les seves conviccions personals, i per l'altra, va ser executat pels militars revoltats per la seva condició de nacionalista català.

En una ocasió, en ser preguntat, el senyor Coll, per Hilari Raguer sobre el drama de consciència que significà per als cristians el dilema formulat durant la Guerra Civil, entre la fidelitat a la fe cristiana i la fidelitat a la pàtria, va respondre: «Per a nosaltres no hi va haver dilema; des del primer moment vàrem veure clar que calia mantenir totes dues fidelitats i que no hi havia incompatibilitat entre elles. Era un camí difícil, però és el que vam seguir.»

Un altre dels moments decisius en la política catalana que tocà viure a Coll i Alentorn fou el de la discussió de la Llei de contractes de conreus i els fets subsegüents del Sis d'Octubre. Coll i Alen-

torn, fent-se portaveu del sentit de justícia social preconitzada per la gent d'Unió en el marc de la discussió de l'esmentada Llei, escriu, el 19 de maig del 34, a *El Temps*: «Si gran mal han fet els qui, per acció o per omissió, han pogut fer entrar en les masses proletàries la convicció que l'Església és enemiga de llurs interessos, molt major mal fan encara els qui diuen defensar la doctrina social cristiana i, en el moment de demostrar amb fets la sinceritat de llurs paraules, la traeixen desvergonyidament.»

Aquesta exigència de justícia social i el sentit progressiu de la propietat que defensava, per exemple, incansablement el doctor Lluís Vila d'Abadal, no els estalviava la crítica al text articulat de la Llei de contractes de conreu. Però quan la Lliga, amb en Cambó i en Ventosa, s'unia a la iniciativa d'un diputat radical de plantejar davant el Tribunal de Garanties Constitucionals de la República la possible illegalitat de la Llei i adduïa que el Parlament català no tenia competències d'abast social, una nota del Comitè de Govern d'Unió Democràtica manifestava: «Allò que no tindrem mai per lícit a un català és portar fora de Catalunya els nostres plets i sotmetre'ls voluntàriament a la jurisdicció de tribunals estranys.»

En aquest difícil equilibri, que no era un punt mig neutre, sinó un aprofundiment en la catalanitat i en la justícia, treballaven aquests homes com el senyor Coll.

Però els fets polítics no avançaven per aquest camí de concòrdia, sinó pel de la progressiva radicalització. Un cop esclatà la Guerra Civil, el senyor Coll col·laborà, en el Comissariat de Propaganda de la Generalitat, amb en Batista i Roca, amb en Jaume Miravittles i en Nicolau Rubió i Tudurí, i fou mobilitzat a Sanitat.

Molts dirigents d'Unió, en la postguerra, són empresonats o confinats o es troben a l'exili. Coll i Alentorn, per tal d'aplegar els militants dispersos, crea l'organització clandestina Creus de Sang i inicia fulls d'ordres ja l'any 40. El mateix any, per tal de col·laborar

amb la resistència, comença els contactes amb Joan Cornudella i amb el Front Nacional. L'any 41, juntament amb Ramon Aramon, reorganitza les càtedres d'estudis universitaris catalans i restauren l'Institut d'Estudis Catalans per tal, com deia el senyor Coll, que «no es trenqui la tradició cultural, tan difícil de reprendre si es donés aquesta ruptura». A aquesta tasca s'uneixen immediatament, com a professors, Jordi Rubió i Ferran Soldevila.

Ens cal fer una brevíssima i reduïda referència al Coll i Alentorn historiador, deixeble en aquest aspecte dels mateixos Rubió i Soldevila. La seva dedicació a la història arrenca ja des de la seva joventut, però la seva aportació crítica se centra en aquesta època de postguerra, en la seva dedicació a separar la part d'història i de llegenda en qüestions tals com les d'Otger Cataló, de Guillem Ramon de Montcada o de Guifré el Pelós. Són cabdals per als nostres estudis històrics la seva *Historiografia de Catalunya en el període primitiu*, l'edició crítica de la Crònica de Desclot, i d'altres crònics, com el de Sant Cugat o el de Sant Pere de les Puelles, entre les seves obres més significatives.

Però cal no oblidar l'obra divulgadora de la nostra història que Coll i Alentorn feia durant la clandestinitat. Per ell, el coneixement de la història del propi poble era l'actualització del lligam espiritual entre generacions i l'element fonamental per a la consciència cívica dels catalans. El menjador d'una casa particular, un local discret de qualsevol parròquia, eren indrets adequats per a ell per tal de consolidar aquest sentit nacional en els moments més negres de la dictadura franquista.

En la tasca política d'enfortir la resistència contra la dictadura, trobem el senyor Coll, l'any 44, en la coordinació del primer Comitè d'Enllaç on, juntament amb Unió Democràtica, participen Acció Catalana, Esquerra Republicana i la refeta Unió Socialista de Catalunya. Amb la vinguda de Pous i Pagès, el senyor Coll participa en el Consell Nacional de la Democràcia Cristiana, i després en la

Federació Nacional Republicana. En posar-se malalt Pous i Pagès, cedeix el relleu al retornat Claudi Ametlla; el senyor Coll continua representant-hi Unió Democràtica. Aquest Comitè durà fins al 1968, amb l'establiment de la Coordinadora de Forces Polítiques.

Coll i Alentorn fou detingut per la policia sis vegades.

La primera, el febrer del 1952, amb motiu de l'enterrament de Pous i Pagès. Va estar tres dies a la Via Laietana.

La segona va ser el 6 d'abril del mateix any, i com a mesura preventiva amb vista al Congrés Eucarístic, i és tancat durant un mes a la presó Model.

La tercera vegada va ser pels fets del Palau de la Música, el maig del 1960, on va ser tres dies a la Via Laietana, i fou en aquella ocasió maltractat i torturat.

La quarta s'esdevingué el 3 de març de 1967, quan el Sindicat Democràtic d'Estudiants va homenatjar el doctor Rubió. El senyor Coll va ser novament tancat als calabossos de la Via Laietana.

La cinquena va ser el 16 de gener de 1969, pocs dies abans de l'estat d'excepció. Aquesta vegada va ser tancat a la presó Model durant tres mesos.

La sisena va ser l'1 de juny de 1973; va passar-se unes hores als ja per ell coneguts calabossos de la Via Laietana, per la seva suposada presència a la manifestació de l'1 de maig, a Sant Cugat, convocada per l'Assemblea de Catalunya.

En morir el dictador, Coll i Alentorn és ja un vell lluitador nacionalista que fa sentir la seva veu de concòrdia i diàleg en aquesta nova etapa de transició democràtica que s'obre a Espanya. El novembre del 76 esdevé president del Consell Federal Espanyol

del Moviment Europeu. El 77 es presenta com a candidat al Senat per Democràcia i Catalunya; Unió Democràtica no obté uns bons resultats i Miquel Coll, després de superar les tensions internes en el partit, torna a esdevenir-ne la seva figura pública més visible i així és reafirmada novament la vocació nacionalista d'Unió.

A l'any 79, amb motiu del seus setenta-cinc anys, rep un homenatge massiu i promogut per una comissió de personalitats del món cultural i cívic. A l'any 80, la coalició formada per Convergència i Unió guanya les eleccions del Parlament català; Jordi Pujol esdevé president de la Generalitat i en formar govern encarrega a Coll i Alentorn el Departament Adjunt a la Presidència. Des d'aquest lloc Coll es converteix en un infatigable apòstol de la institució de la Generalitat. Recorre tots els indrets de la geografia catalana esperant tothom en els valors cívics de la catalanitat. El seu protocol en tots aquests actes és la seva pròpia figura i el seu propi missatge.

A l'any 84, després de les segones eleccions autonòmiques, és elegit president d'aquest Parlament. En el seu discurs d'acomiadament a aquesta cambra, el 25 de març del 88, ell mateix en fa el balanç: uns treballs legislatius importants, i entre ells vuitanta-una lleis, fer del Parlament una institució més propera als ciutadans i tot això fet en un clima de convivència i respecte que ell agraeix a tots els diputats.

El senyor Coll finalitzava la seva tasca institucional amb una davallada forta de les seves condicions físiques. Per a ell la Presidència d'aquest Parlament era la gran culminació d'una vida dedicada a Catalunya. Però en mancar-li les forces físiques a la seva vellesa no li mancava la força espiritual de somniar el millor futur per al nostre país. Avui que tantes persones queden limitades en un projecte que comença i acaba en ells mateixos, en els seus propis interessos, el somni de futur del senyor Coll és una lliçó d'un determinat estil cívic i polític, el de lligar la seva sort a la del seu poble. Tot somni té òbviamment una necessària connotació subjectiva. Ell mai no hau-

ria fet servir en el Parlament un llenguatge tan personal, però avui en retre homenatge a la seva persona, crec que és legítim fer-ho; coincidirem o no amb els termes del seu somni, reflectit en un dels manuscrits que ens ha deixat, però el somni d'un vell lluitador com ell té la força i la credibilitat de tota una vida que l'avalua i s'expressa així en els aspectes més essencials:

«Hauré de limitar-me a parlar-vos de la Catalunya que somnio, però que no somnio gratuïtament, de pura fantasia, sinó amb un somni raonable. Començarem per dir que serà un país plural, però amb una base general d'arrel cristiana, llibertat, justícia i germanor; que serà un país pròsper, però no ric i que ho serà en funció de l'esperit de treball, d'iniciativa i d'enginy dels seus habitants; que procurarà estar al corrent dels avenços de tot ordre; que procurarà no perdre el contacte amb les seves tradicions històriques properes i remotes; que estarà obert a les influències d'Europa i del món, però que no deixarà que això el despersonalitzi o el banalitzi; que restaurarà la seva personalitat per a la catalanització dels seus habitants sense violències ni enfrontaments; que perfeccionarà i farà més efectives per a tota la nostra gent les nostres institucions culturals i educatives; que a través d'aquests instruments i de la puixança econòmica afavorirem la recatalanització o la conservació de la catalanitat dels Països Catalans; que la nostra autonomia no solament serà defensada, sinó també ampliada pel recurs a l'article 150.2 de la Constitució i en els moments propicis per a la modificació de l'Estatut i la Constitució; que caldrà obtenir una fórmula de finançament de la nostra autonomia a l'estil de la d'Euskadi ... »

I després de propugnar ell el sistema confederal pel que fa a l'agermanament dels diversos pobles ibèrics i com a fórmula d'aglutinar Europa, continua el senyor Coll:

«Que ens esforcem per ajudar els pobles del Tercer i el Quart Món sense injerències polítiques; que procurarem que s'acabi l'enfrontament i la mateixa persistència de blocs antagònics. Ja compreneu» –diu el senyor Coll– «que tot això no és per demà, ni per demà passat; però sí que és per de seguida que això sigui l'ideal pel qual hem de treballar, fent a cada moment el que pertoca per anar-s'hi acostant, de manera que, com diu l'escriptura, basti a cada dia el seu afany, sense oblidar que demà, que demà passat, i l'altre, i l'altre han de tenir també el seu afany, i que tots ells han de ser coherents i ordenats a les finalitats que considerem dignes de ser obtingudes, més o menys com les que m'he permès assenyalar o que el vostre criteri i la vostra consciència us assenyalin.»

En arribar al final d'aquesta llarga trajectòria de la vida del senyor Coll, voldria fer ressaltar tres aspectes que em semblen més rellevants.

Primer, la dignitat de la dedicació a la política; segon, la necessitat d'integrar al nostre bagatge de cultura política els valors sorgits dels anys de la resistència a la Dictadura, i tercer, el paper del nostre Parlament, del qual ell fou president, com a lloc d'aquesta elaboració política.

El senyor Coll era un home d'un partit, d'Unió Democràtica de Catalunya; la gent d'Unió i especialment els diputats d'aquesta cambra que hi estem afiliats ens sentim –i això ho comprendran tots vostès– amb l'exigència d'agafar el testimoni polític que ell ens ha deixat. Però el senyor Coll traspassava els límits d'Unió. Ell mateix havia confessat a diverses persones, i entre elles a mi mateix, que els anys més feliços de la seva vida política havien estat els de conseller al costat del president Pujol i els de president del Parlament; ambdues responsabilitats assolides en el marc polític de la coalició Convergència i Unió.

Crec que és oportú avui recordar en el rerefons de la trajectòria del senyor Coll que, malgrat les limitacions i les contradiccions pròpies de la vida política, pertànyer a un partit democràtic, sigui el que sigui, ser-ne militant, és un acte de responsabilitat personal, de compromís cívic. Hem de recordar això en uns temps en què ser d'un partit pot semblar a alguns una connotació negativa. Tenir una visió global de les necessitats polítiques del país, des d'un posicionament i d'una definició personal precisa, és una actitud de maduresa personal. Sovint se'ns vol presentar com una contradicció la visió general del país i la visió de partit. L'enfortiment democràtic d'una societat ve donat quan les diverses opcions ideològiques són cohesionades, aglutinades i vertebrades, a través de les organitzacions polítiques consistents. Ser home de partit és en si un acte de civisme i una contribució al bé general del país, i això ens obliga a tots els qui tenim

responsabilitats en el si dels nostres respectius partits. Així com un bon advocat, un bon fuster, un bon mestre, dignifiquen les respectives professions, hem de dir que el senyor Coll, la seva trajectòria, dignifiquen la dedicació política de tots nosaltres, els polítics de Catalunya. Ell s'afegeix al rengle de polítics insignes que les diverses forces d'aquest Parlament han donat a Catalunya com a models de patriotisme, de civisme, d'altruisme. I convé dir això avui perquè la dedicació política es veu sovint desprestigiada; convé recordar que un poble sense polítics no és un poble, que malgrat les nostres mancances som part fonamental de la dignitat pública del nostre poble.

L'apoliticisme és, en paraules de Mounier, una deserció espiritual. Nosaltres com a diputats tenim aquesta noble missió: dignificar amb el nostre comportament l'expressió pública de la vida del nostre poble. I val la pena recordar-ho avui que homenatgem la figura d'un gran polític català. Les crítiques que com a estament polític sovint rebem deuen ser segurament justificades, però també volen indicar la necessitat que té la nostra societat que els seus representants siguem un model de comportament cívic tal que pugui esdevenir revulsiu del comportament de la mateixa societat. I és per això que ho exigeixen amb més força que no ho fan amb altres estaments.

El negativisme sobre la política no deixa de ser una afirmació sobre la necessitat de la mateixa política, per continuar usant l'expressió de Mounier, com a referència ètica necessària davant les diverses opcions tècniques quan es formulen en funció de la comunitat de persones.

El segon aspecte, que voldria fer ressaltar en l'homenatge al senyor Coll és la necessitat d'integrar la nostra cultura política al bagatge forjat durant els llargs anys de clandestinitat. No es tracta de fer enyorar èpoques passades, ni de menysvalorar tot el que hem assolit en la situació actual; no parlo de nostàlgies. Però ens cal fer una reflexió actualitzada dels valors polítics que varen significar aquells anys de resistència. Nosaltres provenim d'una llarga tradi-

ció de cultura política, la que varen forjar els homes que arribaren al compromís polític com una culminació del seu compromís professional i cívic i la que varen forjar els homes per als quals la dedicació a la política era l'exercici d'un arriscat deure de consciència de salvar la pàtria i tots els valors comunitaris.

El senyor Coll va afrontar la clandestinitat amb una certa normalitat d'esperit. Per a ell l'important era l'exercici de les seves pròpies conviccions i assumir el risc de les seves conseqüències. El substantiu eren les seves conviccions democràtiques i l'adjectiu era la clandestinitat que això comportava. Contra la frustració política aleshores no hi havia cap més antídote que la fermesa en les pròpies conviccions cíviques i el sentit altruista de la pròpia vida. Aquesta és la credibilitat i l'exemplaritat, la lliçó política permanent d'aquests homes.

La política és un deure de consciència i una actitud de coratge; sempre recordaré el senyor Coll quan em deia: «Si algú li diu davant d'una situació que no hi ha res a fer, vostè entengui que el que vol dir és que tot està per fer i que, per tant, cal posar-se immediatament a treballar per tal de redreçar-la.» Així va actuar ell els anys 39, 40, 41, 42 i següents. Es pot entendre a Catalunya una vida política sense referència a la consciència cívica i al coratge? Els anys de la resistència calia treballar tant per les llibertats individuals com per les llibertats dels pobles; tant per la llibertat d'expressió com per la llibertat de càtedra o com per la llibertat sindical. Totes aquestes llibertats eren i són filles de la mateixa i única llibertat. Passava el que passava en la política d'aquell temps, en la clandestinitat, i no cal mitificar-la, però la lliçó que n'hem de treure avui és que davant dels grans valors com llibertat i democràcia no hi poden prevaler els corporativismes o els sectarismes de tipus localista, gremial o partidista, que la llibertat, si no volem menysvalorar l'esforç d'homes com el senyor Coll, no és només un valor instrumental de convivència, sinó que és l'afirmació i el reconeixement del conciutadà com a persona, els valors de la qual transcendeixen als propis interessos. La vida comunitària no és una limitació a un mateix, sinó

una potenciació. Representem les diverses forces polítiques, espais sociològics, ideologies, sensibilitats, tradicions diferents, però la nostra conspiració a favor de la Llibertat amb majúscula ens obliga a bandejar aquests corporativismes fragmentadors i interessats en què sovint s'aglutinen els qui es volen estalviar la consideració del bé comú enfront dels seus interessos.

El poeta Foix, que, tal com ell em digué, professava una gran i especial admiració envers el senyor Coll, ho expressava així l'any 34: «Quan el catalanisme en les seves diverses figuracions polítiques o socials ha reclamat de cadascun dels seus adherents una reforma espiritual, una aproximació moral al tipus de ciutadà de pàtria nova, ha reeixit i ha vençut; quan, al contrari, ha ofert la pàtria als seuaços com un botí de fàcil abast, ha reulat i ha estat derrotat. Allà on l'estoic ha cedit, ha aparegut l'orgiàc. Al nacionalisme ràcic» —continua el poeta— «i exclusiu, cal oposar un nacionalisme intel·lectual i obert; a la política rasa, una política de l'esperit. Vegeu per on podem reconciliar-nos.» I continua el mateix Foix: «Tots els partits haurien de contribuir a la reforma moral de cada adherit: abans de captar el vot d'un ciutadà, caldria instruir-lo i aclarir-lo; abans d'obtenir el seu ajut físic, caldria haver conquerit la seva convicció.»

I l'últim punt al qual voldria referir-me en l'homenatge al qui fou president d'aquest Parlament, és precisament aquesta institució que ens abraça a tots nosaltres. Com a representants de la voluntat democràtica del nostre poble, tots nosaltres, tots els diputats d'aquest Parlament, esdevenim hereus d'aquest digne bagatge històric que avui evoquem, el d'una política catalana participativa i regeneracionada. En aquest sentit, assumim també tots nosaltres aquesta responsabilitat col·lectiva. En el seu discurs d'acceptació del càrrec, el senyor Coll i Alentorn resumia allò que és funció bàsica de la presidència: «ésser guardià de l'observança» —deia— «del nostre Reglament, que és la garantia dels nostres drets com a diputats, que no defalliré en la defensa i en les prerrogatives d'aquest cos legislatiu, ni en la de cadascun dels seus membres, sigui quina

sigui la seva significació política, i que, naturalment, hauré de facilitar el govern de la majoria, però, al mateix temps, defensaré els drets de totes les minories.»

De fet, la nostra cambra té un repte fonamental: amb les competències legislatives i de control i d'impuls al Govern que ens permet l'actual situació estatutària, i amb el bagatge d'aquesta digna tradició dels nostres antecessors en el catalanisme polític, entre els quals cal comptar-hi el senyor Coll, hem de ser capaços de configurar el nostre catalanisme polític de finals d'aquest segle: el de la nostra generació. I dic bé: aquest és un repte del nostre Parlament, perquè en el marc democràtic, constitucional i estatutari, aquesta i només aquesta és la institució que té per missió fonamental dignificar el consens i la divergència; perquè tots formem part d'un mateix poble, estem en el mateix sostre del Parlament. Però el nostre poble és, sortosament, plural: és el Parlament, amb el seu aval democràtic el que permet que la discrepància política no esdevingui fractura sinó enriquiment de la mateixa societat, i que el consens no esdevingui unitarisme simplificador, sinó el fruit d'un esforç, d'unes renúncies, d'un treball parlamentari ben fet.

De la mateixa manera que aquest Parlament és el reflex de la dinàmica de partits i de la mateixa correlació de forces de la societat, també té el repte de generar, en el si de la mateixa societat, per ella mateixa, allò que li és propi en la política: cercar el consens i respectar profundament la divergència. Tots junts hem de fer de tal manera que allò que s'esdevé a l'interior de la nostra institució impulsi a l'aprofundiment de la nostra societat, cada vegada més plural, cada vegada més ben travada i més ben vertebrada en l'humanisme. Amb la qualitat del nostre tracte mutu i seguint les petjades del senyor Coll, amb la predisposició a l'entesa, amb la deontologia pròpia d'uns polítics que representem un poble en procés de recuperació, ens cal anar fent el pòsit de la nostra pròpia cultura política generacional, com ho feren els qui ens precediren. Altrament, no podríem entendre el desig constantment repetit del se-

nyor Coll i Alentorn –i ho dic amb les seves paraules textuais– en referir-se als diputats d'aquest Parlament: «Seran vostès un magnífic instrument per a treballar, perquè regnin a Catalunya el benestar, la germanor, la llibertat, la justícia i la pau.» Aquest fou el seu testament, i amb aquest desig per a Catalunya tots nosaltres el volem recordar sempre.

Moltes gràcies.

(Forts aplaudiments.)

El Sr. PRESIDENT: Moltes gràcies, senyor Rigol. Ara convido la cambra a recollir-se en un minut de silenci en memòria del gran desaparegut.

(La cambra serva un minut de silenci.)

Apèndix III
Dades sobre la
II legislatura

Elecció del president del Parlament

El dia 17 de maig de 1984, en la sessió constitutiva, fou elegit el president del Parlament, d'acord amb els articles 31, 32 i 33 del Reglament. La votació donà el resultat següent: 86 vots per a l'H. Sr. Miquel Coll i Alentorn, 47 vots en blanc, 1 vot per al M. H. Sr. Jordi Pujol i Soley i 1 vot per a la I. Sra. Concepció Ferrer. Fou elegit president del Parlament, doncs, el M. H. Sr. Miquel Coll i Alentorn (DSPC-P, 1).

Elecció i composició de la Mesa del Parlament

a) Elecció: 17 de maig de 1984 (DSPC-P,1)

b) Composició:

President

M. H. Sr. Miquel Coll i Alentorn (*G.p. de Convergència Unió*)

Vicepresident Primer

I. Sr. Arcadi Calzada (*G.p. de Convergència i Unió*)

Vicepresident Segon

I. Sr. Isidre Molas (*G. Socialista*)

Secretari Primer

I. Sr. Ramon Camp i Batalla (*G.p. de Convergència i Unió*)

Secretari Segon

I. Sr. Felip Lorda (*G. Socialista*)

Secretària Tercera

I. Sra. Flora Sanabra (*G.p. de Convergència i Unió*)

Secretari Quart

I. Sr. Marçal Casanovas (*G.p. d'Esquerra Republicana*)

Nombre de sessions tingudes per la Mesa

1984	1r període 2n període	15 33
1985	3r període 4t període	38 31
1986	5è període 6è període	49 29
1987	7è període 8è període	46 36
1988	9è període	16
Total		293

Constitució i composició de la Junta de Portaveus

a) **Constitució:** 15 de juny de 1984

b) **Composició:**

Grup parlamentari de Convergència i Unió

Portaveu Primer

I. Sr. Antoni Subirà

Portaveu Segon

I. Sr. Ferran Camps i Vallejo

Grup Socialista

Portaveu Primer

H. Sr. Lluís Armet

Portaveu Segon

I. Sr. Higini Clotas

Grup parlamentari Popular

Portaveu Primer

I. Sr. Jorge Fernández Díaz *Baixa l'11.07.86.*

I. Sr. Simón Pujol i Folcrà *Alta l'11.07.86. Baixa el 23.07.87.*

I. Sr. Joan Esteve i Oriol *Alta el 23.07.87.*

Portaveu Segon

H. Sr. Joan Josep Folchi *Baixa el 12.11.86, en deixar el Grup.*

I. Sr. Víctor Colomé *Alta el 23.07.87.*

Grup parlamentari del PSUC

Portaveu Primer

I. Sr. Rafael Ribó *Baixa el 23.07.86.*

I. Sr. Antoni Lucchetti *Alta el 23.07.86. Baixa el 28.07.87, per renúncia.*

I. Sr. Maties Vives *Alta el 07.09.87.*

Portaveu Segon

H. Sr. Ramon Espasa *Baixa el 16.07.86, per renúncia.*

I. Sr. Maties Vives *Alta el 23.07.86. Baixa el 07.09.87.*

I. Sr. Francesc Padullés *Alta el 07.09.87.*

Grup parlamentari d'Esquerra Republicana

Portaveu Primer

H. Sr. Joan Hortalà *Baixa el 19.06.84, per renúncia.*

I. Sr. Víctor Torres *Alta el 19.06.84.*

Portaveu Segon

I. Sr. Albert Alay

Grup parlamentari Mixt (Constituït el 06.11.86)

Portaveu Primer

H. Sr. Joan Josep Folchi *Baixa el 07.10.87.*

I. Sr. Xavier Garriga *Alta el 14.10.87.*

Portaveu Segon

I. Sr. Xavier Garriga *Baixa el 14.10.87*

Nombre de sessions tingudes per la Junta de Portaveus

1984	1r període 2n període	2 15
1985	3r període 4t període	19 10
1986	5è període 6è període	12 10
1987	7è període 8è període	9 12
1988	9è període	5
Total		94

Composició del Ple per grups parlamentaris

El quadre següent reflecteix la composició del Ple de la cambra per grups parlamentaris al començament de la legislatura, a l'inici del període de sessions de setembre de cada any i al final de la legislatura.

	maig 1984	setembre 1984	setembre 1985	setembre 1986	setembre 1987	abril 1988
G. p. de Convergència i Unió	72	72	72	72	72	72
G. Socialista	41	41	41	41	41	41
G. p. Popular	11	11	11	11 ¹	8 ²	9
G. p. del PSUC	6	6	6	6	6	6
G. p. d'Esquerra Republicana	5	5	5	5	5	5
G. p. Mixt	–	–	–	– ¹	3 ²	2
Ple del Parlament	135	135	135	135	135	135

¹ Tres diputats del G. p. Popular s'adcriviren el dia 11 de novembre de 1986 al G. p. Mixt, que es constituí aleshores; el G. p. Popular passà, doncs, a tenir vuit diputats.

² Un diputat del G. p. Mixt renuncià el seu escó el dia 7 d'octubre de 1987 i fou substituït per un nou diputat, que s'adscriví al G. p. Popular. El G. p. Mixt passà, doncs, a tenir dos diputats i el G. p. Popular passà a tenir-ne nou.

Temps de treball en el Ple

		Dies	Hores
1984	1r període 2n període	4 14	13,12 103,12
1985	3r període 4t període	21 12	117,19 63,05
1986	5è període 6è període	17 12	85,01 78,08
1987	7è període 8è període	22 17	111,14 108,44
1988	9è període	6	28,32
Total		125	708,27

Resum dels treballs del Ple

Períodes	1984 I II	1985 III IV	1986 V VI	1987 VII VIII	1988 IX	Total
Sessions públiques	5 8	14 10	14 7	8 7	2	75
Sessions secretes	1 3	1 1	1 1	1 1	1	11
Elecció dels òrgans de la cambra	1 -	- -	- -	- -	-	1
Investidura del president de la Generalitat	1 -	- -	- -	- -	-	1
Altres eleccions o designacions	7 4	3 -	2 4	5 3	1	29
Reformes del Reglamnet	- -	- 1	- -	- 1	-	2
Dictàmens de les comissions legislatives en relació amb projectes de llei	- 11	16 8	7 6	13 6	6	73
Dictàmens de les comissions legislatives en relació amb proposicions de llei	- -	2 -	1 -	4 -	1	8
Proposicions de llei en lectura única	- -	- -	- -	- -	1	1

Períodes	1984 I II	1985 III IV	1986 V VI	1987 VII VIII	1988 IX	Total
Debats generals tinguts	1 1	- 2	- 1	2 2	-	9
Proposicions no de llei	- 2	2 -	1 2	4 1	1	13
Dictàmens de les comissions d'investigació	- -	- -	- -	- -	- 2	2
Propostes d'interposició de recurs d'inconstitucionalitat	- -	3 4	4 -	- 1	-	12
Procediments davant els òrgans de l'Estat	- -	1 -	1 3	1 -	-	6
Propostes de creació de comissions	- -	- -	3 -	2 4	1	10
Mocions	- 8	31 11	17 14	16 19	8	124
Interpel·lacions	- 11	39 13	24 21	24 37	10	179
Preguntes amb resposta oral	3 28	33 21	42 22	28 37	20	234